

Wiadomości **Uniwersyteckie**

6 | Wydarzenia

*Lublin stolicą polskiej geografii.
Relacja z Kongresu Geografii Polskiej*

40 | Nasi absolwenci

*Patent na sukces – gdy prawo spotyka
pomysł. Rozmowa z dr hab. Ewą
Skrzydło-Tefelską*

56 | Nauka i ludzie

*Ochrona ludności powinna być częścią
kultury społecznej. Rozmowa z dr hab.
Katarzyną Marzędą-Młynarską, prof. UMCS*

Fot. Bartosz Proll

Immatrykulacje studentów I roku, 30 września 2025 r.

Fot. Bartosz Proll

Środowiskowa inauguracja roku akademickiego, 1 października 2025 r.

Spis treści

WYDARZENIA

- 4** | Z życia Uczelni
- 27** | Nasze sukcesy
- 29** | Na wydziałach
- 38** | Twarze komercjalizacji

NASI ABSOLWENCI

- 40** | Patent na sukces – gdy prawo spotyka pomysł. Rozmowa z dr hab. Ewą Skrzydło-Tefelską – prezes Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, absolwentką UMCS

NAUKA I LUDZIE

- 44** | Geografia to klucz do zrozumienia świata. Rozmowa z prof. dr. hab. Tomaszem Komornickim z Katedry Geografii Społeczno-Ekonomicznej UMCS, przewodniczącym Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk
- 48** | Każdy krajobraz jest niezwykły. Rozmowa z prof. dr. hab. Zbigniewem Zwolińskim – przewodniczącym Komitetu Nauk Geograficznych Polskiej Akademii Nauk
- 53** | Czy granice Polski na północy i wschodzie są bezpieczne?
- 56** | Ochrona ludności powinna być częścią kultury społecznej. Rozmowa z dr hab. Katarzyną Marzędą-Młynarską, prof. Uczelni – zastępcą dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych, kierownikiem Katedry Bezpieczeństwa Międzynarodowego UMCS

WYDARZENIA NAUKOWE

- 60** | Nasze naukowczynie we władzach PTKS
- 61** | Panele mediolingwistyczne na VII Kongresie PTKS
- 62** | Cenny rezultat poszukiwań Komisji ds. Tradycji Uniwersyteckiej
- 64** | Międzynarodowe spotkanie fizyków jądrowych na UMCS – 31. edycja „Nuclear Physics Workshop”
- 65** | Doroczna konferencja Komitetu Badań nad Migracjami PAN
- 66** | Wrzesień w Centrum CeReClimEn UMCS
- 68** | Pracownicy UMCS w projekcie Muzeum Narodowego w Kielcach
- 69** | Spotkanie poświęcone prof. Kazimierzowi Trębaczowi
- 69** | Prof. Robert Litwiński prezesem PTH
- 70** | II Międzykulturowa Konferencja Pedagogiki Sztuki i jubileusz prof. Janusza Gajdy
- 71** | Uroczystości upamiętniające 25. rocznicę śmierci Jerzego Giedroycia
- 72** | III Kongres Badaczy Historii Litwy, Polski, Ukrainy i Białorusi
- 73** | V Zjazd Filmoznawców i Medioznawców

SPRAWY STUDENCKIE

- 74** | Lubelscy młodzi geomorfolodzy na warsztatach w Toruniu
- 74** | UMCS na EKOfestiwalu w Lubaczowie

Wydawca: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

PL ISSN 1233-216X

Adres redakcji: pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, p. 1606, 20-031 Lublin,
tel. 81 537 54 19

e-mail: wiadomosci@mail.umcs.pl
www.wiadomosci.umcs.pl

Redakcja: Aneta Adamska, Magdalena Cichocka, Ewa Kawałko-Marczuk (redaktor naczelny), Michał Piłat (fotograf), Bartosz Proll (fotograf), Katarzyna Skąlecka, Magdalena Wołoszyn-Mróz

Współpracownicy: Krzysztof Bartnik, Agata Dzyr, Sara Filipiak, Monika Gabrys-Sławińska, Teresa Klimowicz, Andrzej Kokowski, Ihor Kolisnichenko, Eliza Komierzyńska-

-Orlińska, Urszula Lewartowicz, Julia Maj, Kamil Michaluk, Monika Mielko-Remiszewska, Anna Pastuszka, Tomasz Poślada, Adrian Skubiszewski, Maciej Symoniak, Paulina Turyto-Nowak, Michał Zembrzycki

Projekt graficzny i skład: Studio DTP Academicon, dtp@academicon.pl,
<http://dtp.academicon.pl/>

Druk: Magic

Nakład: 660 egzemplarzy

Oktadka: GeoArt Lublin Festival, fot. Michał Piłat

Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i korekty nadesłanych tekstów. Ma również prawo do wyboru tekstów do publikacji.

Fot. Bartosz Prohl

Rozpoczynamy nowy rok akademicki!

Szanowni Państwo,

za nami wakacje. Mam nadzieję, że z nową energią, pełni pasji i sił wkroczyliście w rok akademicki 2025/2026. Życzę nam wszystkim, aby był on pełen radości, rozwoju, satysfakcji i sukcesów.

Szczególnie ciepło chciałbym przywitać osoby, które po raz pierwszy przekroczyły mury naszej Alma Mater. Pamiętajcie, że bycie studentem to powód do dumy i radości. Korzystajcie z tego najpiękniejszego czasu w życiu. Zdobywajcie wiedzę i umiejętności, poszerzajcie horyzonty, budujcie nowe relacje i kształtujcie swoją tożsamość.

Z radością witam też tych, którzy kontynuują studia na UMCS. Każdy nowy rok akademicki to szansa na dalszy rozwój, nowe odkrycia i doświadczenia, które będą procentować w przyszłości. Cieszę się, że razem możemy tworzyć inspirujące środowisko nauki, badań i współpracy.

Zachęcam wszystkich do korzystania z możliwości, jakie daje nasza Uczelnia: do uczestnictwa w projektach, działalności w kołach naukowych i organizacjach studenckich, a także do angażowania się w życie

kulturalne, społeczne i sportowe. To właśnie te działania sprawiają, że okres studiów staje się niezapomnianą przygodą.

Ciepłe słowa kieruję również do pracowniczek i pracowników naszej Uczelni. Życzę Państwu dużo sił i wytrwałości w dążeniu do wyznaczonych celów oraz nieustającej satysfakcji z pracy naukowej, badawczej i dydaktycznej.

Drodzy Państwo,

niech rozpoczynający się rok akademicki będzie czasem pełnym inspiracji, zdobywania wiedzy i doświadczeń, które ukształtują Waszą przyszłość. Oby zawsze przyświecały nam słowa patronki Uczelni – laureatki Nagrody Nobla, odważnej i wyjątkowej kobiety – Marii Curie-Skłodowskiej: „Niczego w życiu nie należy się bać, należy to tylko zrozumieć”. Niech słowa te przypominają każdemu, że istotą nauki jest poszukiwanie prawdy i pogłębianie wiedzy. Dzięki temu możemy zrozumieć otaczający nas świat.

Z serdecznymi pozdrowieniami

Radostaw Dobrowolski
Rektor UMCS

Immatrykulacje studentów

30 września odbyły się uroczyste immatrykulacje studentów rozpoczynających naukę w roku akademickim 2025/2026.

W wydarzeniach na 12 wydziałach wzięli udział przedstawiciele władz rektorskich, którzy powitali nowych członków wspólnoty UMCS, podkreślając znaczenie tradycji akademickiej oraz odpowiedzialności związanej ze studiami. Podczas ceremonii studenci pierwszego roku złożyli uroczyste ślubowanie – tym samym stali się pełnoprawnymi członkami społeczności uniwersyteckiej.

Warto podkreślić, że w roku akademickim 2025/2026 naukę na pierwszym roku studiów w UMCS rozpoczą-

Fot. Bartosz Proń

ło około 7600 żaków, w tym blisko 800 obcokrajowców reprezentujących 30 krajów.

Katarzyna Skatecka

Środowiskowa inauguracja roku akademickiego

Już po raz trzeci w Lublinie odbyła się środowiskowa inauguracja roku akademickiego. Uroczystość została zorganizowana 1 października przez uczelnie zrzeszone w Związku Uczelni Lubelskich.

Wydarzenie rozpoczęło się od mszy świętej w archikatedrze lubelskiej. Po niej uczestnicy: rektorzy, członkowie senatów, dziekani wydziałów, dyrektorzy instytutów, kierownicy katedr, pracownicy administracyjni, studenci i zaproszeni goście przeszli ulicami miasta do Centrum Kongresowego UP, gdzie miała miejsce główna część uroczystości. Głos zabrali m.in. Jakub Stefaniak (sekretarz stanu, zastępca szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów), Mateusz Kotecki (podsekretarz stanu w KPRP), Krzysztof Komorski (wojewoda lubelski) i dr Krzysztof Żuk (prezydent Lublina). Następnie wykład inauguracyjny pt. „Problemy i szanse polskiego szkolnictwa wyższego” wygłosił prof. dr hab. inż. Arkadiusz Mężyk z Politechniki Śląskiej – honorowy przewodniczący Konfe-

Fot. Bartosz Proń

rencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich w kadencji 2024–2028 i doktor *honoris causa* Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Podczas wydarzenia, które uświetnił występ połączonych chórów lubelskich uczelni pod dyktando prof. dr hab. Elżbiety Krzemińskiej z Wydziału Artystycznego UMCS, odbyła się też immatrykulacja studentów z uczelni zrzeszonych w ZUL, a najzdolniejsi zacy otrzymali specjalne wyróżnienia i statuetki.

Magdalena Wołoszyn-Mróż

Lublin stolicą polskiej geografii

W dn. 10–14 września Lublin stał się stolicą polskiej geografii, goszcząc największe w historii środowiska geograficznego wydarzenie naukowe – Kongres Geografii Polskiej 2025, zorganizowany pod hasłem „Geografia bez granic”. W spotkaniu uczestniczyło blisko 1000 osób z kraju i zagranicy, reprezentujących wszystkie polskie ośrodki akademickie oraz liczne instytucje naukowe i badawcze. Celem wydarzenia było ukazanie geografii jako nauki interdyscyplinarnej, zdolnej do odpowiadania na wyzwania współczesności i integrowania wiedzy z różnych dziedzin w analizie złożonych procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych. W bogatym programie znalazło się ponad 100 sesji tematycznych, prawie 600 wystąpień konferencyjnych, a także liczne wydarzenia kulturalne i integracyjne, które nadały przedsięwzięciu wyjątkowy, wielowymiarowy charakter.

Kongres zainaugurowało Forum Młodej Geografii, które odbyło się 10 września na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa. Wydarzenie zgromadziło studentów, doktorantów i młodych badaczy z całej Polski, tworząc przestrzeń do prezentacji wyników badań, wymiany doświadczeń i dyskusji nad rolą geografii w rozumieniu współczesnego świata. Sesje obejmowały szerokie spektrum tematów – od procesów urbanizacyjnych i wyzwań edukacyjnych, przez rekonstrukcje paleoekologiczne, aż po zastosowanie sztucznej inteligencji w analizach przestrzennych. Uczestnicy mieli także możliwość udziału w warsztatach poświęconych analizie danych przestrzennych, wykorzystaniu AI w nauce i diagnozie typów osobowości metodą MBTI, co nadało Forum charakter nowoczesnej i interdyscyplinarnej platformy spotkań młodego pokolenia geografów.

Oficjalne otwarcie Kongresu odbyło się 11 września w Centrum Spotkania Kultur – miejscu, które stało się symboliczną przestrzenią dialogu nauki i kultury. Uro-

czystego otwarcia dokonał rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski – geograf, specjalista w zakresie geomorfologii. W sesji plenarnej wystąpili wybitni uczeni: prof. Dallen J. Timothy (Arizona State University), prof. dr hab. Piotr Migoń (Uniwersytet Wrocławski), prof. Nathalie Lemarchand (University of Paris 8), prof. Jean Poesen (UMCS, KU Leuven) oraz prof. Norman Davies (University College London). Ich referaty, nawiązujące do hasła Kongresu, stały się punktem wyjścia do refleksji nad współczesnymi wyzwaniami i kierunkami rozwoju dyscypliny. Prelegenci podkreślali, że geografia – jako nauka łącząca wymiar przyrodniczy i społeczny – posiada wyjątkowy potencjał do przekraczania barier dyscyplinarnych, instytucjonalnych i politycznych. Zwracali uwagę na potrzebę integrowania różnych skal analizy przestrzennej, współpracy ponad granicami państw oraz podejmowania problemów globalnych w kontekście lokalnym i regionalnym. Jednocześnie wskazywali na istniejące bariery – zarówno zewnętrzne, wynikające z uwarunkowań politycznych, społecznych czy gospodarczych, jak i wewnętrzne, dzielące geografię na subdyscypliny i tradycje metodologiczne. Ich zdaniem przewyżczenie tych podziałów jest warunkiem pełnego wykorzystania potencjału geografii w interpretacji złożoności współczesnego świata i formułowaniu rozwiązań wobec stojących przed nim wyzwań.

Tego samego dnia odbyły się cztery panele dyskusyjne, które ukazały różnorodne perspektywy współczesnej geografii i jej związek z praktyką życia społecznego. W pierwszym – „Dlaczego geografia? Nowe spojrzenie na starą dyscyplinę naukową” – prof. dr hab. Paweł Churski (przewodniczący Konferencji Kierowników Jednostek Geograficznych), prof. Nathalie Lemarchand (University of Paris 8), prof. Dallen J. Timothy (Arizona State University) i prof. dr hab. Zbigniew Zwoliński

Fot. Bartosz Proń

↑ Briefing prasowy przed Kongresem Geografii Polskiej. Od lewej: prof. Zbigniew Zwoliński, prof. Radostaw Dobrowolski, prof. Urszula Myga-Piątek i prof. Paweł Churski

(przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN) podkreślali rosnące znaczenie geografii w świecie zdominowanym przez wielowymiarowe kryzysy.

Druga debata, poświęcona aplikacyjności badań geograficznych, zgromadziła przedstawicieli nauki, administracji i biznesu, w tym Dominikę Rogalińską (wiceprezes Głównego Urzędu Statystycznego), prof. dr. hab. Tomasza Komornickiego (przewodniczącego Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN), dr. Tadeusza Grabowskiego (dyrektora Roztoczańskiego Parku Narodowego), dr. Andrzeja Lisa (dyrektora Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych), Sławomira Hemerling-Kowalczyka (prezesa GIAP Sp. z o.o.) oraz Krzysztofa Pietraszkiewicza (wiceprezesa Zarządu Polskiego Forum Akademicko-Gospodarczego), pokazując szerokie możliwości praktycznego wykorzystania geografii. Trzeci panel skupił się na przyszłości geografii szkolnej i akademickiej, a głos zabrali m.in. prof. dr. hab. Danuta Piróg (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), Jacek Podkościelny (III Liceum Ogólnokształcące im. Cypriana Kamila Norwida w Zamościu) i Tomasz Szablowski (lubelski kurator oświaty), zwracając uwagę na rolę edukacji w kształtowaniu przyszłych pokoleń geografów.

Ostatnia dyskusja – „Perspektywy rozwoju geografii oczami młodych” – oddała głos nowemu pokoleniu: dr Anicie Bernatek-Jakiel (Uniwersytet Jagielloński), dr Katarzynie Słomskiej-Przech (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN), dr hab. Marcie Borowskiej-

-Stefańskiej, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki) oraz licealistom Mateuszowi Stawarzowi i Mikołajowi Horodyskiemu, którzy przedstawili własne spojrzenie na przyszłość dyscypliny. Panele te stworzyły przestrzeń do międzypokoleniowego dialogu i stały się ważnym głosem w dyskusji nad miejscem geografii w nauce i społeczeństwie.

Szczególnym punktem programu była sesja jubileuszowa z okazji 80-lecia lubelskiego ośrodka geograficznego. Przypomniano dorobek środowiska naukowego, w tym wspólne działania Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS oraz Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Zaprezentowano najważniejsze osiągnięcia, sylwetki wybitnych badaczy oraz wieloletnią tradycję kształcenia kolejnych pokoleń geografów. Uhonorowano osoby szczególnie zasłużone dla rozwoju lubelskiej geografii i budowania jej prestiżu w kraju oraz za granicą.

Bezpośrednio po obchodach odbyła się uroczysta Gala Geografii Polskiej – kulminacyjny moment Kongresu, w czasie którego wręczono nagrody, wyróżnienia i medale przyznane przez najważniejsze instytucje i stowarzyszenia naukowe: Komitet Nauk Geograficznych PAN, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich oraz Roztoczański Park Narodowy.

Wieczorem 11 września zainaugurowano GeoArt Lublin Festival – wydarzenie unikatowe w skali światowej, które w nowatorski sposób połączyło naukę z kulturą i sztuką. Jego ideą było ukazanie geografii jako źródła inspiracji nie tylko dla badaczy, ale także dla artystów

Fot. Michał Piliś

Fot. Bartosz Proń

Fot. Bartosz Proń

◀ Obchody 80-lecia lubelskiego ośrodka geograficznego

▶ Prof. Dallen J. Timothy

i szerokiej publiczności. W programie znalazło się kilkanaście wydarzeń artystycznych zorganizowanych w różnych przestrzeniach Lublina, dzięki czemu całe miasto stało się żywą sceną opowieści o Ziemi. Szczególne wrażenie wywarły: diaporama „Skarby Natury” – audiowizualna podróż przez różnorodność krajobrazów świata oraz koncert symfoniczny „Symfonia Ziemi”, w niezwyklej sposób łączący muzykę i obraz w refleksji nad relacją człowieka z planetą. Publiczność mogła także uczestniczyć w spektaklu tanecznym inspirowanym żywiołami natury, pokazach filmów przyrodniczych, wystawach fotograficznych oraz projekcjach geomappingowych, które zmieniły miejskie elewacje w dynamiczne obrazy geograficzne. Festiwal miał charakter otwarty, przyciągnął uczestników Kongresu i licznych mieszkańców Lublina. W ten sposób GeoArt stał się ważnym elementem dialogu nauki ze społeczeństwem, łącząc wrażliwość naukową z artystyczną i podkreślając rolę miasta jako przestrzeni kreatywnego spotkania kultur.

Drugi dzień Kongresu (12 września), odbywający się na Kampusie Zachodnim UMCS, wypełnił najbogatszy program naukowy całego wydarzenia. W sesjach plenarnych omawiano miejsce polskiej geografii w światowej nauce (Tomasz Psonka i Bartłomiej Więckowski – Elsevier Polska) oraz wyzwania stojące przed badaniami przekrojowymi i łączącymi różne dyscypliny (prof. dr hab. Marek Degórski). Równolegle prowadzono ponad 100 sesji tematycznych, obejmujących zagadnienia z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, politycznej i historycznej, turystyki, migracji i transformacji energetycznej, a także szerokie spektrum badań z geografii fizycznej – od analiz procesów geomorfologicznych i hydrologicznych, po badania nad zmianami klimatu i ochroną krajobrazu. Tak szeroki zakres tematyczny unaoczniał wieloaspektowy charakter współczesnej geografii oraz jej zdolność do interpretacji złożonych zjawisk gospodarczych, społecznych i środowiskowych w różnych skalach przestrzennych.

Kongresowi towarzyszyły wydarzenia specjalne, m.in. XLVII Ogólnopolska Konferencja Kartograficzna, VIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa na temat Zanieczyszczenia Światłem oraz warsztaty dla nauczycieli poświęcone GIS, bazom danych klimatycznych i zastosowaniu sztucznej inteligencji w dydaktyce. Dzięki temu Kongres stał się nie tylko forum prezentacji badań,

lecz także miejscem wymiany doświadczeń między nauką, edukacją i praktyką społeczną.

Tego dnia odbyło się również wspólne posiedzenie Komitetu Nauk Geograficznych PAN, Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Konferencji Kierowników Jednostek Geograficznych, które zgromadziło przedstawicieli najważniejszych instytucji reprezentujących polską geografę. Podczas obrad przyjęto „Geograficzny pakt dla społeczeństwa i krajobrazów” – wspólną deklarację środowiska, zobowiązującą do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, ochrony krajobrazu oraz popularyzacji wiedzy geograficznej. Dokument ten stał się symbolicznym podsumowaniem głównych idei wydarzenia, wyrazem jedności środowiska geograficznego oraz manifestem odpowiedzialności geografów wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjnych.

Integralną częścią Kongresu były sesje terenowe, które odbyły się 13 i 14 września. Uczestnicy mieli okazję poznać walory przyrodnicze, kulturowe i gospodarcze Lubelszczyzny, odwiedzając m.in. Lublin – miasto na styku kultur, projektowany Geopark Małopolski Przełom Wisły, Polesie, Roztocze oraz Park Krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu. Dla gości zagranicznych przygotowano dodatkowo specjalną sesję terenową poświęconą środowisku geograficznemu Lublina, która ukazała uni-

katowy charakter miasta i jego otoczenia, stanowiącego ciekawy przykład współistnienia dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Wyjazdy terenowe były nie tylko okazją do bezpośredniego kontaktu z bogactwem regionu, lecz także ważnym forum dyskusji nad praktycznym wymiarem badań geograficznych, ich rolą w edukacji oraz znaczeniem dla zrównoważonego rozwoju.

Kongres Geografii Polskiej 2025 był wydarzeniem bezprecedensowym pod względem skali, różnorodności tematycznej i rangi naukowej. Pokazał siłę i znaczenie polskiej geografii, jej zdolność do integrowania różnych nurtów badawczych oraz łączenia nauki z praktyką społeczną, gospodarczą i kulturową. Dla Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej stanowił wyjątkową okazję do podkreślenia roli Lublina jako jednego z najważniejszych ośrodków geograficznych w kraju i do zaprezentowania potencjału naukowego Uczelni na arenie krajowej i międzynarodowej. Wydarzenie to na trwałe wpisało się w historię polskiej geografii, wyznaczając nowe kierunki jej rozwoju i wzmacniając pozycję UMCS jako przestrzeni dialogu nauki, kultury i społeczeństwa.

Radostaw Dobrowolski

Andrzej Jakubowski

Przemysław Mroczek

Barbara Uljasz

Organizatorzy: UMCS, Komitet Nauk Geograficznych PAN, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Konferencja Kierowników Jednostek Geograficznych, Centrum Spotkania Kultur w Lublinie, Fundacja Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka

Partnerzy: Główny Urząd Statystyczny, Województwo Lubelskie – Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego – „Lubelskie. Smakuj Życie!”, Urząd Miasta Lublin, Filharmonia Lubelska, PERN S.A., Urząd Miasta Włodawa, Roztoczański Park Narodowy, Poleski Park Narodowy, Muzeum Narodowe w Lublinie, Muzeum Zamojskich w Kozłowie, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Fundacja Santander Bank Polska S.A. im. I.J. Paderewskiego

Patronat honorowy: Marszałek Sejmu RP Szymon Hołownia, Wicepremier, Minister Obrony Narodowej Władysław Kosiniak-Kamysz, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Marcin Kulasek, Minister Edukacji Narodowej Barbara Nowacka, Minister Klimatu i Środowiska Paulina Hennig-Kloska, Prezes GUS Marek Cierpiat-Wolan, Prze-

wodnicząca KRASP Bogumiła Kaniewska, Przewodniczący KRUP Piotr Stepnowski, Wojewoda Lubelski Krzysztof Komorski, Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski, Prezydent Miasta Lublin Krzysztof Żuk, Prezes Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Lublinie Marzena Świątek, Rektor UMCS Radostaw Dobrowolski

Patronat medialny: National Geographic Polska, Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”, „Forum Akademickie”, „Gazeta Wyborcza”, Radio TokFM, TVP 3 Lublin, Telewizja Akademicka TV UMCS, Akademickie Radio Centrum

Sponsorzy: Skarbiec TFI S.A. – sponsor główny, Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., PGE Polska Grupa Energetyczna SA, GIAP – Gospodarczy Instytut Analiz Przestrzennych sp. z o.o., Esri Polska sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o., Inter-Broker sp. z o.o., Perła – Browary Lubelskie Spółka Akcyjna, Spółdzielnia Pszczelarska APIS w Lublinie

KONGRES GEOGRAFII POLSKIEJ

10–14 września 2025 r.

Fot. Michał Piłat, Bartosz Prohl

Geografia i sztuka w dialogu. Refleksje po GeoArt Lublin Festival

W rzesień w Lublinie stał pod znakiem geografii. Z jednej strony Kongres Geografii Polskiej – wydarzenie o dużym znaczeniu dla środowiska naukowego, które zgromadziło blisko 1000 badaczy, ekspertów i praktyków. Z drugiej – GeoArt Lublin Festival, próbujący przełożyć pytania nauki na język sztuki. Dwa przedsięwzięcia różne w formie, ale zbliżone tematycznie. Oba koncentrowały się na Ziemi – nie jako abstrakcyjnym obiekcie badań, ale jako realnym punkcie odniesienia dla wiedzy, wyobraźni oraz codziennych decyzji i działań.

Hasło Kongresu – „Geografia bez granic” – również współgrało z ideą Festiwalu. W przypadku sesji i paneli oznaczało interdyscyplinarność oraz obecność reprezentantów różnych środowisk, od naukowców i przedstawicieli życia publicznego po ekspertów branżowych. W przypadku wydarzeń artystycznych granice przesunęły się między dźwiękiem a obrazem, tańcem a pojęciem przestrzeni, dokumentem a fikcją.

Program GeoArt był rozbudowany i wielowątkowy. „Skarby Natury” – diaporama łącząca fotografie profesorów Marka Kucharczyka i Wojciecha Zgłobickiego z muzyką prof. Rafała Rozmusa, była jedną z propozycji, które wyraźnie pokazywały, jak inaczej można opowiadać o procesach geologicznych. Obrazy nie wyjaśniały, a raczej proponowały spojrzenie na formy krajobrazu jako na coś więcej niż przedmiot analizy. Muzyka, zamiast służyć za ilustrację, stawiała się równoległym komentarzem.

Równie silne wrażenie pozostawiła „Symfonia Ziemi” – dzieło Marka Radulego i Tomasza Momota, który pełnił także rolę dyrygenta i kierownika artystycznego. Z udziałem Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Lubelskiej, Chóru Akademickiego UMCS im. Jadwigi Czerwińskiej oraz w oprawie wizualnej Pawła Łuciuka powstała opowieść o planecie – od pierwotnego chaosu, przez kolejne etapy ewolucji, po współczesne napięcia ekologiczne. Finał wzmocnił występ Krzysztofa Cugowskiego – muzyczny akcent zamykający koncert emocjonalnym brzmieniem.

Na Festiwal złożyły się także spektakl „Eteron” Teatru Tańca zMYśl w choreografii Adrianny Sawczuk, inspirowany filozofią Platona o pięciu bryłach foremnych. Opowiadał o współistnieniu, napięciach i połączeniach, o równowadze jako wiecznym ruchu – tanecznym krążeniu między formą a przemijającą strukturą.

Odbył się również przegląd filmów dokumentalnych prezentujących piękno przyrody, procesy geograficzne i problemy środowiskowe – od zmian klimatycznych, przez urbanizację, po degradację środowiska. Filmy pochodziły z różnych krajów, pokazując zarówno spektakularne zjawiska naturalne, jak i dramatyczne skutki działalności człowieka, tworząc wielowymiarowy obraz współczesnej Ziemi.

W programie znalazły się też wystawy fotograficzne i plastyczne, m.in. 20. ekspozycja Tadeusza J. Chmielewskiego, obrazująca 50 lat twórczej pracy artysty;

Fot. Michał Płat

↑ Spektakl „Eteron”

prezentacja grafik Stanisława Bałdygi dokumentujących ulotność struktur ziemskiej materii, a także konkursowe i pokonkursowe ekspozycje, jak „Geo-Centryczni” czy „Moc Geografii”, które stawiały Ziemię w centrum uwagi jako aktywny podmiot wymagający szacunku i odpowiedzialności.

Interaktywny video mapping, działający w trybie rzeczywistym, integrował nowoczesną technologię z ruchami widzów. Każdy, zbliżając się do kamery, stawał się współtwórcą wizualnej scenografii, wpływając na deformacje, kolory i tempo wyświetlanych elementów. Na elewacji budynku prezentowane były kolejne formacje geologiczne – od warstw skalnych, przez wirujące struktury wulkaniczne, po subtelne tekstury piaskowców. Obrazy płynnie przechodziły jeden w drugi, uzupełnione dopracowanym podkładem dźwiękowym. W ten sposób mapping łączył w sobie edukację geologiczną, doświadczenie artystyczne i interakcję społeczną.

Warsztaty „Rozmowa z kamieniem”, inspirowane wierszem Wisławy Szymborskiej, scalały refleksję literacką z doświadczeniem geologicznym, pozwalając uczestnikom odkryć materialną i symboliczną obecność kamienia w krajobrazie.

Te różnorodne działania proponowały odmienne sposoby kontaktu z Ziemią – każda forma była osobnym doświadczeniem, innym narzędziem poznania i refleksji nad procesami zachodzącymi w naturze i społeczeństwie.

Przy tak rozbudowanym i zróżnicowanym programie każda z tych inicjatyw wymagała precyzyjnej koordynacji. Nie można więc pomijać wyzwań, jakie wiąza-

Fot. Michał Płat

↑ Wystawa Tadeusza J. Chmielewskiego

ły się z realizacją Festiwalu. Rozpiętość programu – od dużych koncertów symfonicznych po kameralne warsztaty i prezentacje – wymagała elastyczności wobec nieprzewidzianych sytuacji. Współpraca ze środowiskiem naukowym i artystycznym oznaczała konieczność godzenia odmiennych rytmów pracy i oczekiwań. Były momenty napięcia związane z logistyką lub czasem, ale ostatecznie udało się zachować spójność i równowagę między różnorodnymi elementami programu.

Kongres miał swój ciężar gatunkowy: sesje plenarne, ponad 600 referatów, jubileusze i zjazdy. To on w dłuższej perspektywie wyznacza kierunki polskiej geografii. Festiwal wniósł jednak inną jakość – pozwolił, by Lublin stał się miejscem spotkania nauki ze sztuką.

Patrząc z dystansu, można zobaczyć, że te dwa wydarzenia nie konkurowały ze sobą, lecz się dopełniały. Kongres pokazał siłę nauki jako impulsu dla wspólnoty poszukującej odpowiedzi na współczesne wyzwania. Festiwal z kolei przypominał, że odpowiedzi te można formułować w wielu językach – nie tylko naukowym, ale i artystycznym. Ziemia, wspólny temat, została potraktowana nie jako obiekt do analizy, ale jako partner rozmowy.

To doświadczenie nie daje gotowych wniosków, nie podsuwa prostych recept. Ale zostawia pytanie: czy geografia, dyscyplina stojąca na styku przyrody i społeczeństwa, nie powinna częściej eksperymentować z formami komunikacji? GeoArt pokazał, że warto podejmować takie próby – choćby po to, by nauka i sztuka mogły spotkać się w jednym mieście w tym samym czasie i żeby rozmawiać o tej samej planecie na wiele różnych sposobów.

Barbara Uljasz

Forum Młodej Geografii – przestrzeń do integracji i wymiany doświadczeń

10 września gmach Wydziału Politologii i Dziennikarstwa stał się miejscem wyjątkowego wydarzenia – Forum Młodej Geografii. Spotkanie zgromadziło młodych badaczy z różnych ośrodków akademickich w Polsce, zajmujących się badaniami w zakresie nauk o Ziemi, geografii społeczno-ekonomicznej, geoinformacji, turystyki oraz gospodarki przestrzennej. Inicjatywa odbyła się w przeddzień Kongresu Geografii Polskiej, najważniejszej konferencji krajowego środowiska geografów, przebiegającej pod hasłem „Geografia bez granic”.

Integracja młodych badaczy

Pomysł zorganizowania Forum narodził się z potrzeby stworzenia przestrzeni do wymiany doświadczeń i prezentacji innowacyjnych badań prowadzonych przez młodych adeptów nauki. Obawy, czy wydarzenie spotka się z zainteresowaniem, okazały się bezpodstawne – do udziału zgłosiło się aż 101 osób z 29 instytucji naukowych. Dzięki tak dużej frekwencji program obejmował sesję plenarną, trzy sesje kalejdoskopowe, sesję posterową oraz warsztaty tematyczne.

Sesja plenarna i wystąpienia gości

Forum otworzył rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski, który podkreślił znaczenie tej inicjatywy dla budowania więzi akademickich i wspierania młodych badaczy na początku ich drogi naukowej. Słowa powitania skierowali do uczestników także wybitni

goście: prof. Nathalie Lemarchand – przewodnicząca Międzynarodowej Unii Geograficznej, prof. Dallen J. Timothy¹ z Arizona State University oraz dr Jolanta Rodzoś, prof. UMCS – dziekan Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Część plenarną uświetnił wykład dr. hab. Wojciecha Janickiego, prof. UMCS pt. „Strach dobry i strach zły – czyli kiedy naprawdę warto się bać”, który stał się inspirującym punktem wyjścia do dalszych dyskusji.

Sesje kalejdoskopowe i sesja posterowa

Po części plenarnej rozpoczęły się równoległe sesje tematyczne. Dr Urszula Bronisz przewodniczyła obradom poświęconym geografii społecznej, w których podjęto refleksję nad relacjami społecznymi i przestrzennymi, ze szczególnym uwzględnieniem migracji, procesów urbanizacyjnych oraz roli dziedzictwa kulturowego. Sesji geografii fizycznej przewodniczyła dr Katarzyna Mięsiak-Wójcik. Uczestnicy przedstawili wyniki badań nad przemianami środowiska przyrodniczego, procesami geomorfologicznymi oraz współczesnymi wyzwaniami związanymi ze zmianą klimatu. Obrady dotyczące geografii gospodarczej i geoinformacji, prowadzone przez dr. Jakuba Kunę, koncentrowały się na zastosowaniu nowoczesnych technologii w analizie przestrzeni oraz

¹ Wizyta prof. Dallenga J. Timothy'ego odbyła się przy wsparciu finansowym Gminy Lublin w ramach programu „Visiting Professors in Lublin”.

Uczestnicy Forum Młodej Geografii ➔

na problematyce transformacji gospodarczej i bezpieczeństwa. Sesje stały się nie tylko okazją do przedstawienia wyników prac naukowych, lecz także forum dyskusji nad metodologią, teoretycznymi ramami badań i praktycznymi konsekwencjami analiz. Oprócz młodych badaczy głos zabierali również doświadczeni naukowcy z UMCS: prof. dr hab. Wojciech Zgłobicki, dr hab. Bogusława Baran-Zgłobicka, prof. UMCS oraz dr Krzysztof Kałamucki, prof. UMCS. Ich obecność miała szczególne znaczenie – pełnili rolę mentorów, doradzali młodszym kolegom i oceniali wystąpienia w konkursie na najlepszy referat.

Istotnym elementem programu była sesja posterowa pod przewodnictwem dr inż. Jolanty Józwik. W przestrzeni holu budynku pokazano kilkadziesiąt prac, które wzbudziły duże zainteresowanie. Zaprezentowano różnorodne badania dotyczące ochrony ciszy, monitoringu środowiskowego, przemian przestrzennych i zagadnień kulturowych. Prace obejmowały analizę jakości powietrza, wód i gleb, badania mikroklimatu, efekty urbanizacji oraz wykorzystanie narzędzi GIS i teledetekcji do wizualizacji danych przestrzennych. Wśród posterów znalazły się również studia nad dziedzictwem przemysłowym, małą architekturą sakralną oraz sztuką uliczną jako elementami kulturowego krajobrazu. Różnorodność tematów i metod ukazała interdyscyplinarny charakter geografii, łączącej refleksję nad środowiskiem przyrodniczym, społecznym i kulturowym.

Warsztaty i konsultacje

Ważnym punktem programu były warsztaty, pozwalające uczestnikom rozwijać kompetencje i zdobywać nowe umiejętności praktyczne. Obejmowały one m.in. zajęcia z integracji i wizualizacji danych geograficznych (prowadzone przez dr. Mateusza Zawadzkiego i mgr. inż. Adriana Szałkowskiego), poświęcone sztucznej inteligencji i jej zastosowaniom akademickim (poprowadzone przez dr Agnieszkę Krzyżewską) oraz związane z diagnozą typów osobowości metodą MBTI (przygotowane przez mgr Magdalenę Bis). Ważnym elementem Forum były indywidualne konsultacje z prof. Dallenem J. Timothy, które umożliwiły uzyskanie cennych wskazówek dotyczących rozwoju kariery naukowej oraz potencjalnych kierunków dalszych badań.

Fot. Michał Zembrzycki

Fot. Bartosz Proń

Zakończenie i wręczenie nagród

Podsumowując Forum, rektor prof. Radosław Dobrowolski wyraził uznanie dla wysokiego poziomu merytorycznego prezentowanych badań oraz zaangażowania młodych naukowców. Wraz z zaproszonymi gośćmi wręczył nagrody laureatom sesji kalejdoskopowych oraz posterowej.

Forum Młodej Geografii stało się nie tylko okazją do naukowej dyskusji, lecz także dowodem na to, że młode pokolenie geografów chętnie podejmuje wyzwania badawcze i współtworzy przyszłość tej interdyscyplinarnej dziedziny.

*Dorota Ilona Dymek
Sylwester Wereski*

Spotkanie z laureatami konkursów

29 września w Sali Senatu rektor prof. dr hab. Radosław Dobrowolski i prorektor ds. nauki i współpracy międzynarodowej prof. dr hab. Wiesław Gruszecki spotkali się z laureatami konkursów i programów grantowych Narodowego Centrum Nauki oraz ministerialnych i uczelnianych. W spotkaniu uczestniczyła też dyrektor Centrum Badań Naukowych Elwira Rycaj wraz ze swoim zespołem.

Przedstawiciele władz rektorskich podziękowali naukowcom za ich zaangażowanie, pracę i wkład w rozwój nauki i badań.

Poniżej lista laureatów poszczególnych konkursów. Konkurs NCN MINIATURA 9:

- dr Magdalena Razmus (Instytut Psychologii) – finansowanie w wysokości 42 900 zł na realizację działania naukowego pt. „Docenianie ciała i kompetencje związane z jedzeniem matek a podział odpowiedzialności w karmieniu dzieci: podłużne badanie pilotażowe”;
- dr Michał Sułek (Instytut Biologii i Biotechnologii) – finansowanie w wysokości 49 720 zł na realizację działania naukowego pt. „Ocena potencjału przeciwnowotworowego białka *Galleria mellonella serine protease inhibitor dipetalogastin-like* – badania *in vitro*”;
- dr Marzena Fiałek (Instytut Nauk Chemicznych) – finansowanie w wysokości 49 610 zł na realizację działania naukowego pt. „Innowacyjna woltamperometryczna procedura służąca do oznaczania jonów europu(III) w próbkach wód środowiskowych o skomplikowanej matrycy bogatej w związki organiczne”;
- dr Maciej Wodziński (Instytut Filozofii) – finansowanie w wysokości 33 144 zł na realizację działania naukowego pt. „Analiza mikrofenomenologiczna wspomagana przez Sztuczną Inteligencję”;
- dr Paweł Aleksandrowicz (Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa) – finansowanie w wysokości 16 321 zł na realizację działania naukowego pt. „Jak

widzowie odbierają napisy filmowe: porównanie tłumaczenia AI, tłumaczenia wykonanego przez człowieka oraz tłumaczenia post-edytowanego”;

- dr Urszula Lewartowicz (Instytut Pedagogiki) – finansowanie w wysokości 14 300 zł na realizację działania naukowego pt. „Między zabawą a oporem kulturowym – pedagogiczna analiza dyskursu stand-upowego”. Konkurs NCN OPUS 28;
- prof. dr hab. Agnieszka Szuster-Ciesielska (Instytut Nauk Biologicznych) – projekt badawczy pt. „Mikroskopijne grzyby fitopatogenne jako potencjalna przyczyna reakcji alergicznych u ludzi – identyfikacja najbardziej alergizujących białek grzybowych na potrzeby przyszłej diagnostyki alergii”; finansowanie – 1 268 922 zł;
- prof. dr hab. Ryszard Zdyb (Instytut Fizyki) – projekt badawczy pt. „GO-OXI-UV: Grafen i krystaliczne, niskowymiarowe tlenki – droga do inteligentnych absorberów UV z możliwościami detekcyjnymi” (realizowany wspólnie z Uniwersytetem Łódzkim); wysokość środków dla UMCS – 1 002 640 zł. Konkurs NCN SONATA 20;
- dr hab. Iwona Komaniecka, prof. UMCS (Instytut Nauk Biologicznych) – projekt badawczy pt. „Bakterijne egzopolimery (EPS) jako strategia przetrwania w stresujących środowiskach i szansa na poprawę jakości gleb (hEIPStress)” w ramach współpracy z IUNG-PIB (lider konsorcjum) i Uniwersytetem Warszawskim; wysokość środków dla UMCS – 98 454 zł;
- dr Łukasz Jasiński (Instytut Ekonomii i Finansów) – projekt badawczy pt. „Instytucje charytatywne jako część systemu opieki zdrowotnej”; finansowanie – 664 911 zł;
- dr hab. Margaret Ohia-Nowak (Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach) – projekt badawczy pt. „Multimodalne dyskursy urasabiające w polskich dużych modelach językowych”; finansowanie – 173 752 zł.

Fot. Bartosz Prohl

Fot. Bartosz Prohl

Konkurs NCN SONATINA:

- dr Kamil Lemanek (Instytut Filozofii) – projekt badawczy pt. „Pogłębianie aktualnego stanu wiedzy: Ontologia słów i wyrażenia hipotetyczne”; finansowanie – 637 058 zł;

- dr Michał Borowski (Instytut Archeologii) – projekt badawczy pt. „Technologia ceramiczna i zmiana kulturowa: archeometryczne badania ceramiki młodszeo neolitu naddunajskiego na Dolnym Śląsku (Polska południowo-zachodnia)”; finansowanie – 1 821 318 zł.

Konkurs MNiSW – NPRH: dr hab. Adam Kopciowski, prof. UMCS (Instytut Nauk o Kulturze) – projekt pt. „Czy to na pewno mój dom? Powojenne powroty polskich Żydów do ich rodzinnych miejscowości w narracjach z ksiąg pamięci”; finansowanie – 358 458,30 zł.

Zadanie zlecone przez Ministra Nauki: prof. dr hab. Marek Pietraś (Instytut Stosunków Międzynarodowych) – projekt pt. „Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy w warunkach zmiany systemu międzynarodowego. Punkt widzenia Polski i Ukrainy”; finansowanie – 235 700 zł.

Program Doskonała Nauka II:

- dr hab. Ewa Letkiewicz, prof. UMCS (Instytut Nauk o Kulturze) – projekt pt. „Konteksty polskiej biżuterii patriotycznej”; finansowanie – 77 770 zł;
- dr Renata Krukowska (Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej) – projekt pt. „Międzynarodowa Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape (PECSRL 2024)”; finansowanie – 75 174 zł;
- dr Anna Bieganowska-Skóra (Instytut Pedagogiki) – projekt pt. „Zdrowa szkoła – zdrowy uczeń. W trosce o zdrowe relacje”; finansowanie – 53 570 zł;
- dr hab. Piotr Szreniawski, prof. UMCS (Instytut Nauk Prawnych) – projekt pt. „Tłumaczenie monografii

Teoria rywalizacji hierarchii na język angielski”; finansowanie – 29 370 zł.

Program „Inwestycje związane z działalnością naukową”: dr hab. Mariusz Trytek, prof. UMCS (Instytut Nauk Biologicznych) – projekt pt. „Zestaw aparatury do analizy związków o aktywności biologicznej i sygnałowej”; finansowanie – 890 700 zł.

Program Minigranty UMCS:

- dr Joanna Pośluszna (Instytut Psychologii) – projekt pt. „Analiza słuchowa i dźwiękowa systemów totalnych na przykładzie obozów koncentracyjnych KL Sachsenhausen i KL Buchenwald”; finansowanie – 15 579 zł;
- dr Ewa Trojanowska (Instytut Pedagogiki) – projekt pt. „Zasoby osobiste młodych dorosłych nieheteronormatywnych doświadczających i/lub stosujących przemoc domową”; finansowanie – 6470 zł;
- dr hab. Justyna Marzec (Instytut Stosunków Międzynarodowych) – projekt pt. „Analiza użyteczności narzędzia GDELT Analysis we wczesnym ostrzeganiu przed konfliktami na przykładzie Ukrainy”; finansowanie – 17 000 zł.

Program Mentoring UMCS:

- dr Mateusz Pieróg (Instytut Nauk Biologicznych) – współpraca z dr hab. Kingą Gawęł, prof. UMLub; finansowanie – 4500 zł;
- mgr Monika Raczkiewicz (Instytut Nauk Chemicznych) – współpraca z dr hab. Izabelą Jośko, prof. UP; finansowanie – 3000 zł;
- dr Magdalena Suchora (Instytut Nauk o Ziemi i Środowisku) – współpraca z dr hab. Joanną Pawłowską-Tomkowicz z Instytutu Oceanologii PAN; finansowanie – 4500 zł.

Magdalena Wołoszyn-Mróz

XXI Lubelski Festiwal Nauki

XXI Lubelski Festiwal Nauki pod hasłem „Inżynieria życia” odbył się w dn. 13–19 września w Lublinie oraz w wybranych miejscowościach regionu. Gospodarzem tegorocznej edycji była Politechnika Lubelska, pozostałymi organizatorami lubelskie uczelnie publiczne i Miasto Lublin, a współorganizatorami Akademia Nauk Społecznych i Medycznych w Lublinie oraz Akademia Zamojska. Dodatkowo w organizację Festiwalu włączyło się ponad 30 różnych instytucji kultury, edukacji i nauki oraz jednostek administracji publicznej i organizacji społecznych, w tym m.in. Instytut Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego Polskiej Akademii Nauk w Lublinie, Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego im. gen. Franciszka Kleeberga w Lublinie, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, Lotnicza Akademia Wojskowa w Dęblinie i Muzeum Zamojskich w Kozłowie.

UMCS jest uczelnią, która wyróżnia się znaczącym i wartym podkreślenia zaangażowaniem w popularyzację nauki i badań naukowych w społeczeństwie, zarówno pod względem liczby wydziałów i jednostek uczestniczących w przedsięwzięciu, jak i jakości oraz różnorodności przygotowywanych projektów. W XXI edycji LFN z ramienia UMCS udział wzięło 12 wydziałów, koordynowanych przez wyznaczone osoby: Wydział Artystyczny – dr hab. szt. Stanisław Halat, Wydział Biologii i Biotechnologii – dr Monika Marek-Kozaczuk, Wydział Chemii – dr Agnieszka Marcewicz-Kuba, Wydział Ekonomiczny – mgr Sylwia Sagan, Wydział Filologiczny – dr hab. Robert Bubczyk, prof. UMCS, Wydział Filozofii i Socjologii – mgr Anna Sadowska, Wydział Historii i Archeologii – dr Alicja Gontarek, Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki – dr Monika Leśnik, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej – dr Małgorzata Stanicka, Wydział Pedagogiki i Psychologii –

dr Ewa Zawadzka, Wydział Politologii i Dziennikarstwa – dr Kamil Fil oraz Wydział Prawa i Administracji – dr Mateusz Chrzanowski.

W tegorocznej edycji Festiwalu aktywnie uczestniczyło również 18 jednostek naszej Uczelni, których pracami kierowały następujące osoby: ACKiM UMCS Chatka Żaka – lic. Agnieszka Kołczewska, Archiwum i Muzeum UMCS – mgr Anna Dubis, AZS UMCS – mgr Jolanta Kościuk, Biblioteka Główna – mgr Barbara Woźniak, Centrum Badań Gier Wideo – dr Radosław Bomba, prof. UMCS, Centrum Badań Zmian Klimatu i Środowiska – dr hab. Grzegorz Grzywaczewski, prof. UP, Centrum Brytyjskie – mgr Elżbieta Stelmach-Miształ, Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców – mgr Wiesława Jarosz-Skrzydeł, Centrum Kultury Fizycznej – dr Tomasz Bielecki, prof. UMCS, Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów – mgr Małgorzata Grad-Grudzińska, Centrum Nauczania i Certyfikacji Języków Obcych – mgr Marta Slávik, Centrum Prasowe – mgr Aneta Adamska, Centrum Promocji – mgr Wirginia Gieryng-Wójtowicz, Centrum Sztucznej Inteligencji i Modelowania Komputerowego – dr Kamil Filipek, Centrum Transferu Wiedzy i Technologii – mgr Anna Grzegorczyk, Centrum Współpracy Międzynarodowej – dr Olga Pliszczyńska-Mokijewska, Ogród Botaniczny – dr Anna Cwener oraz Uniwersytet Dziecięcy – mgr Anna Bukowska¹.

Uroczysta gala otwarcia XXI LFN odbyła się 13 września w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka². Dzień później na terenie Targów Lub-

¹ Zob. <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,36,rejestracja-projektow-na-xxi-lubelski-festiwal-nauki,167408.htm> [dostęp: 30.09.2025].

² Zob. <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,4622,gala-inaugurujaca-xxi-lfn,172218.htm> [dostęp: 30.09.2025].

lin S.A. zorganizowano Lubelski Piknik Naukowy. W otwarciu uczestniczył prorektor ds. nauki i współpracy międzynarodowej prof. dr hab. Wiesław I. Gruszecki, a nowy rok akademicki Uniwersytetu Dziecięcego UMCS zainaugurowała prorektor ds. studentów i jakości kształcenia prof. dr hab. Dorota Kołodyńska.

W tym roku projekty realizowano w ramach ośmiu stref tematycznych: Strefa Człowieka i Społeczeństwa; Strefa Dziedzictwa, Kultury i Wartości; Strefa Sztuki i Kracji; Strefa Nauki, Techniki i Inżynierii; Strefa Natury i Zrównoważonego Rozwoju; Strefa Nauki Eksperymentalnej i Ścisłej; Strefa Zdrowia i Aktywności oraz Strefa Biznesu, Innowacji i Marketingu. Była też strefa dziewiąta (charytatywna) – podczas zbiórki dla Frania Styły, chorego na dystrofię mięśniową Duchenne’a, zebrano 7426,25 zł.

W trakcie Pikniku pracownicy i studenci UMCS zaprezentowali 22 projekty popularnonaukowe we wszystkich strefach tematycznych³. Wśród projektów wydziałowych znalazły się: „Muzyka w słowach – spotkanie z Julią Milewską i Michałem Czechem” (Wydział Artystyczny), „Grzyb – przyjaciel czy wróg?” (Wydział Biologii i Biotechnologii), „Kreatywne warsztaty mydlarskie” (Wydział Chemii), „Magiczny świat makiet 3D – warsztaty składania puzzli przestrzennych” (Wydział Ekonomiczny), „Piknik Astronomiczny” (Wydział Filologiczny), „Gra filozoficzna” oraz „Społeczeństwo w memach – socjologia na wesoło” (Wydział Filozofii i Socjologii), „Legionista rzymski (I–III w. n.e.). Prezentacja uzbrojenia i wyposażenia, czyli *clou* opowieści o armii rzymskiej” (Wydział Historii i Archeologii), „Co matematyka ma wspólnego ze sztuczną inteligencją?” (Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki), „Historia Ziemi zaklęta w kamieniu” (Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej), „Kompas kompetencji – od pasji do kariery”, „Perspektywa medyczna w zaburzeniach lękowych i depresji. Stoisko psychoedukacyjne”, „Sztuka rozmowy z dzieckiem – mały człowiek, wielka sprawa” (Wydział Pedagogiki i Psychologii), „Quiz geopolityczny” (Wydział Politologii i Dziennikarstwa) oraz „Zawody prawnicze w Polsce” (Wydział Prawa i Administracji). Natomiast jednostki UMCS przygotowały następujące projekty: „Ergometr –

Fot. Michał Piliat

Fot. Michał Piliat

Fot. Michał Piliat

³ Zob. <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci/4622,lubelski-piknik-naukowy-za-nami,172224.htm> [dostęp: 30.09.2025].

Fot. Michał Piat

↑ Uroczyste przekazanie statuetki LFN. Od lewej: kanclerz UMCS Małgorzata Stręciwilk i prorektor PL prof. Wojciech Franus

trening ogólnorozwojowy” i „Koło Fortuny – sprawdź swoją wiedzę o sporcie!” (AZS UMCS), „Innowacje i wynalazki – myśl techniczna w XIX-wiecznych kalendarzach polskich” (Biblioteka Główna), „Ze sportem po angielsku” (Centrum Nauczania i Certyfikacji Języków Obcych), „Inauguracja roku akademickiego Uniwersytetu Dziecięcego UMCS”, „OKO na UMCS – Otwarte Koła Olimpijskie”, a także „Uniwersytet Dziecięcy UMCS – nauka nie jest nudna, jest wspaniałą zabawą!”⁴.

Następnie od poniedziałku do piątku w murach lubelskich uczelni publicznych, współorganizatorów i partnerów odbywały się m.in. wykłady, ćwiczenia, warsztaty, laboratoria i pokazy mające na celu popularyzację nauki. Podczas XXI LFN społeczność akademicka UMCS zgłosiła 265 projektów popularnonaukowych ze wszystkich dziedzin nauki i sztuki, dodatkowo zorganizowano 141 reedycji wcześniej zgłoszonych projektów. We wszystkich naszych inicjatywach udział wzięły łącznie 7773 osoby. Najwięcej rezerwacji dokonano na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki (1517), Wydziale Chemii (1143) oraz Wydziale Biologii i Biotechnologii (760). Z kolei największym zainteresowaniem wśród uczestników cieszyły się: „Pokazy chemiczne – świat kolorowych i ciekawych eksperymentów” dr Iwony Rusinek z Wydziału Chemii (240 rezerwacji), „Symulacja rozprawy sądowej w procesie cywilnym” dr Arkadiusza Sadzy z Wydziału Prawa i Administracji (199 rezerwacji) oraz „Turystyka w Himalajach – wpływ na środowisko przyrodnicze” dr Małgorzaty Stanickiej

z Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej (160 rezerwacji). Całkowity czas trwania wszystkich naszych projektów wyniósł 24 dni 11 godz. 30 min.

Uroczyste zakończenie Festiwalu miało miejsce 19 września na Politechnice Lubelskiej⁵. W trakcie wydarzenia prof. dr hab. inż. Wojciech Franus, prorektor ds. nauki PL, przekazał statuetkę LFN na ręce mgr Małgorzaty Stręciwilk – kanclerz UMCS. Zgodnie z kilkunastoletnią tradycją to właśnie nasza Uczelnia będzie w przyszłym roku liderem XXII LFN. Podejmujemy powierzone nam zadanie z poczuciem misji i pełną odpowiedzialnością, w przekonaniu, że po raz kolejny – jako Związek Uczelni Lubelskich – dzięki wzajemnej współpracy i zaangażowaniu, w kooperacji z Miastem Lublin oraz wybranymi instytucjami i jednostkami sektora publicznego, ukážemy pełny potencjał lubelskiej nauki.

XXI LFN otworzył kolejny, wypełniony sukcesami rozdział w historii przedsięwzięcia: zrealizowano 1684 projekty (łącznie z reedycjami 2058) w 137 unikalnych lokalizacjach, w których udział wzięło 29 457 osób. Do tej liczby należy doliczyć uczestników Pikniku (12 000) oraz osoby biorące udział w projektach niewymagających rezerwacji. Łączny czas zrealizowanych wydarzeń wyniósł 136 dni i 6 godz. Końcowe statystyki jednoznacznie potwierdzają, że LFN należy do największych i najbardziej znaczących festiwali popularyzujących naukę w Polsce.

Dziękuję koordynatorom wydziałów i jednostek UMCS za pełne pasji zaangażowanie w organizację tegorocznej edycji Festiwalu. Szczególne słowa podziękowania kieruję do mgr inż. Agnieszki Gałczyńskiej z Biura Projektów Promocyjnych Centrum Promocji, która pełniła funkcję koordynatora Lubelskiego Pikniku Naukowego, i mgr Anny Polaczek-Skiby z Zespołu ds. Środków na Badania Naukowe Centrum Badań Naukowych – koordynatorki ds. finansowych XXI LFN. Dziękuję również Tomaszowi Głogowskiemu z Politechniki Lubelskiej za przesłane statystyki.

Projekt został dofinansowany ze środków budżetu państwa przyznanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki II (nr umowy POPUL/SP/0607/2025/02).

Monika Baczevska-Ciupak

⁴ Zob. <https://www.umcs.pl/pl/umcs-aktualnosci,1,zaproszenie-na-lubelski-piknik-naukowy-w-ramach-xxi-lfn,171805.htm> [dostęp: 30.09.2025].

⁵ Zob. <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,4622,zakonczenie-xxi-lubelskiego-festiwalu-nauki,172527.htm> [dostęp: 30.09.2025].

VI Polski Kongres Górniczy

W dn. 24–26 września w Lublinie i Bogdanie pod hasłem „Górnictwo PL2050 – surowce, energia, transformacja” odbywał się VI Polski Kongres Górniczy – forum debaty o przyszłości górnictwa, geologii i polityki surowcowej w Polsce, zorganizowany przez Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk oraz Państwowy Instytut Geologiczny – PIB we współpracy z Lubelskim Węglem „Bogdanka” S.A., przedsiębiorstwem, które w tym roku obchodzi jubileusz 50-lecia istnienia. Partnerem Kongresu był nasz Uniwersytet.

Przed rozpoczęciem wydarzenia gościem władz rektorskich UMCS był Joydeep Roy – przedstawiciel Konsulatu Honorowego RP w Kalkucie, reprezentujący międzynarodowe środowisko górnicze. W spotkaniu wzięła też udział dr hab. Agata Ziętek, prof. UMCS – dyrektor Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych. Joydeep Roy tego dnia uczestniczył również w Kongresie.

24 września podczas uroczystej inauguracji wydarzenia głos zabrał rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski:

„Kongres po raz pierwszy jest organizowany w Lublinie i w murach naszej Uczelni (...). To dla nas zaszczyt, że tak ważne dla środowiska górniczego wydarzenie odbywa się w Uniwersytecie, który w ubiegłym roku skończył 80 lat. Od początku funkcjonowania UMCS działał u nas Wydział Przyrodniczy z silną Katedrą Geologii (...). Cieszę się, że uniwersytet klasyczny, jakim jest UMCS, został dostrzeżony i stał się partnerem tej wyjątkowej inicjatywy.

Następnie głos zabrał dr hab. inż. Artur Dyczko, przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Kongresu, dyrektor Oddziału Górnośląskiego Państwowego Instytutu Geologicznego, adiunkt w Instytucie Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, który uroczystie otworzył Kongres i przywitał znamienitych gości, m.in. podsekretarza stanu w Ministerstwie Energii dr. Konrada Wojnarowskiego, podsekretarza stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska oraz Głównego Geologa Kraju prof. dr. hab. Krzysztofa Galosa, a także prezesa Wyższego Urzędu Górniczego dr. inż. Piotra Litwę.

Program wydarzenia był niezwykle bogaty. Uczestnicy obradowali podczas szesnastu sesji tematycznych

Fot. Michał Piłat

dotyczących m.in. geologii, inżynierii, biologii, ochrony środowiska, cyberbezpieczeństwa i nowych kompetencji dla przemysłu 4.0. Były one prowadzone równolegle w UMCS oraz w salach konferencyjnych LW Bogdanka. Odbyły się też sesje wyjazdowe (m.in. do LW Bogdanka, gdzie uczestnicy przekonali się, jakie rozwiązania cyfrowe wdraża kopalnia) oraz warsztaty CyberPoligon ISAC SIG, podczas których zaprezentowano, jak chronić dane geologiczne, infrastrukturę i systemy górnicze przed cyberatakami.

Dodatkowo w trakcie wydarzenia rektorzy Akademii Górniczo-Hutniczej, Politechniki Wrocławskiej i Politechniki Śląskiej podpisali porozumienie zakładające przyjęcie wspólnej strategii kształcenia i badań w związku z rozwojem sektora wydobywczego i energetycznego w Polsce.

Kulminacyjnym momentem Kongresu było przyjęcie „Deklaracji Lubelskiej”, czyli dokumentu opracowanego przez przedstawicieli nauki, przemysłu wydobywczego i energetycznego. Zawiera ona m.in. koncepcję budowy „cyfrowej tarczy bezpieczeństwa”, która będzie chronić proces transformacji przed zagrożeniami, oraz wskazuje kierunki rozwoju polskiej polityki surowcowej do 2050 r.

*Magdalena Wołoszyn-Mróż
Magdalena Cichočka*

Jubileusz 60-lecia Ogrodu Botanicznego UMCS

W dn. 19–20 września odbyły się uroczyste obchody jubileuszu 60-lecia Ogrodu Botanicznego UMCS. Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli marszałek województwa lubelskiego Jarosław Stawiarski, prezydent Lublina dr Krzysztof Żuk oraz rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski. Patronat medialny sprawowali: Telewizja Akademicka TV UMCS, Radio Centrum, Polskie Radio Lublin, TVP3 Lublin, TVP Info, „Dziennik Wschodni” i „Kurier Lubelski”.

Pierwszego dnia w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka odbyła się oficjalna część obchodów, którą w imieniu władz Uniwersytetu otworzyła kanclerz Małgorzata Stręciwilk. Licznie przybyłych gości, w tym przedstawicieli władz samorządowych miasta i województwa, kierownictwo oraz pracowników różnych jednostek Uczelni, a także przyjaciół, sympatyków, współpracowników, byłych i obecnych pracowników Ogrodu, powitała dyrektor dr Grażyna Szymczak. Swoją obecnością zaszczylicili nas m.in. rektor UMCS w latach 2012–2020 prof. dr hab. Stanisław Michałowski oraz kanclerz UMCS w latach 2012–2024 Grażyna Elżbieta Fiok. Liczne grono „ogrodowej rodziny” reprezentowali dyrektorzy, kierownicy i pracownicy ogrodów botanicznych i arboretów z Bolestraszyca, Korycin, Krakowa, Mikołowa, Powsina, Raciborza, Radzionkowa, Warszawy, Wojsławic, Wrocławia i Zabrza, a także goście z Ukrainy: dyrektor prof. Maryna Gairdarzh z Ogrodu Botanicznego im. A.V. Fomina w Kijowie oraz dyrektor Mykola Shtohryn i wicedyrektor Andrii Shtogun z Narodowego Parku Przyrodniczego „Góry Krzemienieckie”.

Zastępca prezydenta Lublina ds. społecznych Anna Augustyniak wręczyła pracownikom okolicznościowe Medale Prezydenta Miasta Lublin, przyznane w uznaniu za szczególny wkład w ochronę przyrody, pracę na rzecz Ogrodu i w podziękowaniu za wkład w jego rozwój i umacnianie pozycji miasta jako prężnego ośrodka akademickiego. Sam Ogród otrzymał Medal Zasłużony dla Miasta Lublin w uznaniu za szczególne zasługi na rzecz ochrony przyrody oraz pełną zaangażowania działalność badawczą i dydaktyczną, z podziękowaniem za podejmowanie cennych inicjatyw naukowych oraz kulturalno-edukacyjnych służących międzynarodowej promocji Lublina. Dyplom uznania za wieloletnią działalność na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz zaangażowanie w obszarze edukacji ekologicznej i promowanie przyrodniczych walorów naszego regionu w imieniu marszałka Jarosława Stawiarskiego przekazał Zbigniew Wojciechowski, radny Sejmiku Województwa Lubelskiego. Dyplom wojewody lubelskiego Krzysztofa Komorskiego z okazji jubileuszu 60-lecia istnienia za popularyzację wiedzy o przyrodzie, kształtowanie wrażliwości ekologicznej wśród społeczności akademickiej i mieszkańców regionu, inspirowanie kolejnych pokoleń przyrodników, tworzenie przestrzeni edukacyjnej i kulturalnej, promowanie harmonii człowieka z naturą przekazał Tomasz Woś, zastępca dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Skarbu Państwa Urzędu Wojewódzkiego. Kanclerz Małgorzata Stręciwilk w imieniu władz UMCS wręczyła pracownikom Ogrodu okolicznościowe dyplomy z gratulacjami i wyrazami uznania za zaangażowanie, pracę, pasję i wkład w rozwój tego wyjątkowego miejsca.

Fot. Michał Płat

← Pracownicy Ogrodu Botanicznego UMCS nagrodzeni Medalami Prezydenta Miasta Lublin

Następnie dr Rafał Niedźwiadek z Instytutu Archeologii UMCS, kierujący badaniami archeologicznymi na terenie Ogrodu, zabrał uczestników w fascynującą podróż w czasie (od neolitu, przez średniowiecze, aż po czasy współczesne) z prezentacją pt. „Zanim powstał Ogród – odkryta historia miejsca”. Była ona podsumowaniem najważniejszych badań archeologicznych przeprowadzonych w latach 2022–2024 w ramach projektu „Reduta Tadeusza Kościuszki w obronie Konstytucji 3 Maja”, dofinansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego z Funduszu Promocji Kultury w ramach konkursu „Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju”. Projektem kierowała Edyta Karczmarska-Greguła. Dr Grażyna Szymczak w prezentacji pt. „Sześć dekad działalności Ogrodu Botanicznego UMCS” przedstawiła historię Ogrodu – od inicjatywy jego utworzenia, sięgającej początków istnienia Uniwersytetu, przez pierwsze lata funkcjonowania na terenie miasteczka akademickiego, aż do czasów najnowszych. Na zakończenie goście obejrzeli krótki film dotyczący bieżącej aktywności jednostki.

W programie jubileuszu nie zabrakło części artystycznej. Grupa Teatralna Pracowników UMCS przedstawiła spektakl pt. „Noblistka zapisana w zieleni”, poświęcony Marii Curie-Skłodowskiej i jej wyjątkowej wrażliwości na piękno przyrody. Inspiracją dla autorki scenariusza Mieczysława Goś i reżysera Dariusza Borucha była książka o tym samym tytule, autorstwa Grażyny Szymczak i Krystyny Rudzkiej-Przychody, która zilustrowała rośliny związane z Marią. W spektaklu wystąpili: Anna Gromadzka jako Maria, Magdalena Grzelak w roli dyrektorki Ogrodu Botanicznego, Mieczysław

Goś jako Bronia, Krzysztof Adach jako Piotr Curie oraz Piotr Błaszczak jako Ogrodnik. Artystom towarzyszył Piotr Selim, który wraz z Hanną Lewandowską zabrał uczestników w podróż muzyczno-poetycką pt. „Tylko tu tyle barw”. Koncertowi towarzyszył pokaz obrazów Krystyny Rudzkiej-Przychody. Zwieńczeniem części oficjalnej było spotkanie przy jubileuszowym torcie.

20 września symbolicznym przecięciem wstęgi przy dźwiękach marsza wojskowego uroczystie otwarto Szańce Kościuszkowskie w Ogrodzie Botanicznym. To reduta generała Tadeusza Kościuszki – obiekt uznany za dawne dzieło fortyfikacyjne, wpisany w październiku 2020 r. do rejestru zabytków województwa lubelskiego, a obecnie zrewitalizowana część Ogrodu. W uroczystości udział wzięli m.in.: prorektor ds. rozwoju i współpracy z gospodarką prof. dr hab. Zbigniew Pastuszek, kanclerz Małgorzata Stręciwilk, dr inż. Mieczysław Kseniak – inicjator wpisania szanć jako reducty Kościuszki do wojewódzkiego rejestru zabytków, Beata Łakomiec i Katarzyna Słowińska z Departamentu Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Miejsc Pamięci Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Agnieszka Stachyra i Grzegorz Mączka z Wydziału Inspekcji Zabytków Archeologicznych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie, dr hab. Piotr Łuczkiwicz, prof. UMCS – zastępca dyrektora Instytutu Archeologii oraz naukowcy i pracownicy administracji naszego Uniwersytetu, przedstawiciele polskich ogrodów botanicznych, arboretów i instytucji współpracujących z Ogrodem, goście z Ukrainy, a także byli i obecni pracownicy Ogrodu.

Fot. Daniel Majysak

◀ Spektakl pt. „Noblistka zapisana w zieleni”

◀ Otwarcie Szańców Kościuszkowskich

Na wirtualne zwiedzanie szanów przybyłych gości zabrał dr Rafał Niedźwiadek, który opowiedział o tej fortyfikacji i pokazał miejsca kolejnych etapów badań i odkryć. Część oficjalną na terenie szanów zakończył krótki występ kameralnego chóru „Continuum”, po którym goście udali się do Dworku Kościuszków na koncert „Od poloneza Tadeusza Kościuszki po najpiękniejsze utwory Fryderyka Chopina” w wykonaniu pianistki Urszuli Świerczyńskiej i sopranistki dr hab. Doroty Ciałek, prof. UAM. Otwarto także wystawę stałą „Zanim powstał Ogród”, którą przygotował archeolog, absolwent naszej Uczelni Michał Grabowski wraz ze studentkami i doktorantką UMCS. Ekspozycja prezentuje kilkadziesiąt obiektów z okresu od X do XX w., w tym m.in. ceramikę wczesnośredniowieczną, monety (najstarsze z XVII w.), plomby, biżuterię oraz militaria z różnych epok. Wystawa oraz towarzyszące jej tablice informacyjno-edukacyjne ustawione na terenie szanów, prezentujące wyniki badań archeologicznych, a także replika armaty, nowa aranżacja zieleni i uporządkowana przestrzeń stanowią stały element zrewitalizowanej części Ogrodu Botanicznego UMCS.

Podczas uroczystości honorową wartę przy pamiątkowym kamieniu z 1917 r., poświęconemu Tadeuszowi Kościuszce z okazji 100-lecia jego śmierci, i przy maszcie z flagą Polski pełnili harcerze z 82. Lubelskiej Drużyny Starszoharcerskiej „Invictus” oraz zuchy z 10. Gromady Zuchowej „Stumilowy Las” Związku Harcerstwa Polskiego.

W programie wydarzenia nie mogło zabraknąć zwiedzania Ogrodu. Dlatego w drugim dniu obchodów wzięło udział prawie 800 osób – zaproszonych gości oraz mieszkańców miasta i turystów. Zakończył go wspólny obiad oraz jubileuszowy tort, którym towarzyszyła druga część występu kameralnego chóru „Continuum”.

Obchody jubileuszu 60-lecia Ogrodu Botanicznego przebiegały w wyjątkowo uroczystej, a zarazem przyjaznej i rodzinnej atmosferze. Jak zauważyli niektórzy goście: „nawet pogoda Wam się udała” – ponieważ oba wrześniowe dni były słoneczne i ciepłe.

Z okazji jubileuszu Ogród Botaniczny wydał złote bilety (ważne bezterminowo), które zostały wręczone przyjaciółom Ogrodu, wyjątkowo zaangażowanym we współpracę z jednostką. W przyszłości otrzymają je kolejne osoby.

Grażyna Szymczak

Fot. Magdalena Płuta

Kolejnym punktem programu było odsłonięcie wiernej repliki armaty z czasów insurekcji kościuszkowskiej. Salwę honorową oddali przedstawiciele Grupy Rekonstrukcyjnej Chorągwi Zamku w Zawieprzycach Ambrożego Miączyńskiego Herbu Suche Kamienie. Następnie dr inż. Mieczysław Kseniak podzielił się refleksjami na temat swoich badań historycznych związanych z obiektem. Kilka słów o projekcie armaty i wykonaniu repliki powiedzieli konsultant i autor projektu Marcin Ochman z Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie oraz wykonawca Arkadiusz Mamczur.

Kolegium wyjazdowe

Wdn. 25–26 września odbyło się coroczne kolegium wyjazdowe władz rektorskich, dziekańskich oraz dyrekcji instytutów UMCS.

W tym roku obrady odbywały się w Roztoczańskim Centrum Monitoringu i Nauki w Zwierzyńcu. Uczestników wydarzenia powitał dyrektor Roztoczańskiego Parku Narodowego dr Tadeusz Grabowski.

Podczas pobytu poruszono wiele ważnych kwestii. Obszar działalności naukowej przedstawił prorektor ds. nauki i współpracy międzynarodowej prof. dr hab. Wiesław Gruszecki. Tematy związane ze sprawami pracowniczymi omówił prorektor ds. ogólnych dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS. O powstającej Strategii UMCS opowiedział prorektor ds. rozwoju i współpracy z gospodarką prof. dr hab. Zbigniew Pastuszek, odpowiedzialny za koordynowanie prac nad dokumentem. Sprawy dydaktyki i jakości kształcenia zaprezentowała prorektor ds. studentów i jakości kształcenia prof. dr hab. Dorota Kołodyńska. Zagadnienia dotyczące finansów Uczelni

Archiwum organizatorów

i dokonywanych inwestycji przedstawiły kanclerz Małgorzata Stręciwilk oraz kwestor Katarzyna Komotajtis.

Wyjątkowa atmosfera spotkania sprzyjała integracji uczestników. Dodatkowo dzięki uprzejmości dyrektora RPN możliwe było zwiedzanie pobliskiej Florianki.

Maciej Cieciora

Nowa jakość komunikacyjna Kampusu Zachodniego

Od października przy Kampusie Zachodnim UMCS działa tymczasowy zespół przystankowy. To efekt wspólnych starań władz i społeczności naszej Uczelni w porozumieniu z Miastem Lublin. Dzięki temu ul. Głęboka została lepiej skomunikowana z centrum miasta. Nowa trasa autobusowa linii nr 12 (Parysa – al. Kraśnicka – Głęboka – Sowińskiego – Al. Racławickie – al. Długosza) umożliwia szybkie dotarcie do Śródmieścia i sprawne poruszanie się w okolicy miasteczka akademickiego. Wspomniany zespół przystankowy to czasowe rozwiązanie. Planowana przez Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego budowa stałych przystanków na ul. Głębokiej ma zostać zrealizowana w przyszłym roku.

Fot. Bartosz Pol

Zadbaliśmy o komfort korzystania z tymczasowego przystanku na wysokości budynku Wydziału Politologii i Dziennikarstwa – pojawiło się utwardzone przejście od chodnika przy ul. Głębokiej na teren wewnętrzny Kampusu. Na przełomie 2025/2026 planowane są kolejne prace projektowe, które obejmą chodniki dla pieszych, dojazdy dla osób z niepełnosprawnościami oraz elementy identyfikacji i oznakowania budynków.

Katarzyna Skątecka

Delegacja UMCS na Uniwersytecie w Mariborze

Przedsstawiciele naszej Uczelni wzięli udział w konferencji pt. „Integration of Research, Teaching and Innovation in a European University Campus – Why, How and When”, zorganizowanej w dn. 18–19 września przez Uniwersytet w Mariborze (Słowenia) we współpracy z ATHENA.

UMCS reprezentowali: prof. dr hab. Radosław Dobrowolski – rektor, prof. dr hab. Dorota Kołodyńska – prorektor ds. studentów i jakości kształcenia, prof. dr hab. Wiesław Gruszecki – prorektor ds. na-

uki i współpracy międzynarodowej, dr Anna Tatarczak z Wydziału Ekonomicznego i Karolina Sokolińska – kierownik Biura ds. Obsługi Studiów i Studentów Zagranicznych.

Wydarzenie odbywało się w szczególnym momencie – po pięciu latach rozwoju inicjatywy Uniwersytetów Europejskich. Było okazją do refleksji nad tym, jak skuteczniej budować europejski kampus uniwersytecki pełen otwartości i innowacyjności.

Magdalena Wołoszyn-Mróż

Turniej Futbol Plus – graj z nami!

7 września na bocznym boisku Areny Lublin odbyły się rozgrywki piłkarskie „Futbol Plus – graj z nami”. W turnieju rywalizowali zawodnicy, którzy reprezentowali polskie kluby i stowarzyszenia sportowe zrzeszające dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami. Mogliśmy obserwować ich niesamowitą determinację na boisku.

Podczas wydarzenia obecni byli przedstawiciele świata sportu, kultury i nauki. Naszą Uczelnię reprezentowali m.in.: prof. dr hab. Dorota Kołodyńska – prorektor ds. studentów i jakości kształcenia, dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS – prorektor ds. ogólnych, Wirginia Gieryng-Wójtowicz – dyrektor Centrum Promocji oraz dr Tomasz Bielecki, prof. UMCS – dyrektor Centrum Kultury Fizycznej.

Celem rozgrywek była promocja piłki nożnej jako formy aktywnego spędzania wolnego czasu dla osób z niepełnosprawnościami, integracja dzieci, młodzieży, rodziców i opiekunów oraz wymiana doświadczeń wśród kadry trenerskiej.

Organizatorem turnieju był Futbol Plus, a funkcję współorganizatorów pełnili Fundacja Akademia Odkrywców Sportu UMCS i Centrum Kultury Fizycznej UMCS.

Wydarzenie było objęte patronatem honorowym marszałka województwa lubelskiego Jarosława Stawiarskiego, prezydenta Lublina dr. Krzysztofa Żuka i rektora UMCS prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego.

Turniej został zorganizowany w ramach projektu „Futbol Plus” dofinansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki.

Sponsor strategiczny: PZU. Sponsor główny: ORLEN. Oficjalni partnerzy: Valores i PZPN. Sponsorzy Fundacji Akademia Odkrywców Sportu UMCS: QR Polska, KlastMed, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Lublinie. Partnerzy Fundacji: Decathlon Polska, MOSiR Lublin, Arena Lublin. Nagrody ufundował Decathlon Polska.

Magdalena Wołoszyn-Mróż

Fot. Monika Kusiej

Pracownicy UMCS z „Odznakami trzydziestolecia UZP”

24 września w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w Warszawie odbyła się konferencja z okazji 30-lecia Urzędu Zamówień Publicznych. Podczas wydarzenia uhonorowano pracowników Urzędu oraz osoby zaangażowane w rozwój i promocję zakupów publicznych wśród wszystkich uczestników rynku.

Okolicznościową „Odznakę trzydziestolecia Urzędu Zamówień Publicznych” (ustanowioną Zarządzeniem Prezesa UZP z 1 września 2025 r.) w uznaniu szczególnych osiągnięć i wkładu w rozwój oraz doskonalenie systemu zamówień publicznych w Polsce otrzymała m.in. kanclerz UMCS Małgorzata Stręciwilk. Została wyróżniona za istotny wkład w regulacje prawne, elektronizację i inne ważne aspekty systemu zamówień publicznych.

Z kolei za istotny wkład naukowy w rozwój systemu zamówień publicznych oraz profesjonalizację uczestni-

Fot. COAR/KPRM

ków rynku zamówień publicznych poprzez studia podyplomowe został odznaczony dr Tomasz Budzyński z Katedry Finansów Publicznych UMCS.

Po części oficjalnej odbyły się dyskusje panelowe, w których uczestniczyli byli i obecni pracownicy Urzędu oraz instytucji z nim współpracujących. Małgorzata Stręciwilk była moderatorką panelu II – „System zamówień publicznych z perspektywy byłych członków kierownictwa UZP”.

Magdalena Wołoszyn-Mróz

Naukowcy z UMCS wśród najczęściej cytowanych ludzi nauki na świecie

Wydawnictwo Elsevier opublikowało zestawienie najczęściej cytowanych naukowców w ubiegłym roku. Ranking World's Top 2% Scientists 2025 zawiera ujednolicone informacje na temat cytowań, indeksu h, indeksu hm skorygowanego o współautorstwo, cytowań artykułów o różnych pozycjach autorstwa oraz wskaźnika złożonego (c-score). W zestawieniu przyporządkowano badaczy do 22 dziedzin naukowych i 174 poddziedzin zgodnie ze standardową klasyfikacją Science-Metrix.

Wśród badaczek i badaczy ujętych w rankingu obejmującym cytowania za rok 2024 znalazło się 24 (by-

łych i obecnych) pracowników naszego Uniwersytetu (kolejność alfabetyczna): dr hab. Teresa J. Bandosz, prof. UMCS; dr hab. Mariusz Barczak, prof. UMCS; prof. dr hab. Emil J. Chibowski; prof. dr hab. Andrzej Dąbrowski; prof. dr hab. Andrzej L. Dawidowicz; prof. dr hab. Wojciech Gac; dr Dimitrios A. Giannakoudakis; prof. dr hab. Wiesław I. Gruszecki; prof. dr hab. Zbigniew Hubicki; dr hab. Grzegorz Janusz, prof. UMCS; prof. dr hab. Dorota Kołodyńska; dr hab. Adam W. Marczewski; prof. dr hab. Patryk Oleszczuk; dr Małgorzata Olszowy-Tomczyk; dr hab. Maciej Podgórski, prof. UMCS; prof. dr Jean Poesen; dr hab. Marcin Polak, prof. UMCS; dr hab. Aleksandra Szczeń, prof. UMCS; dr hab. Cecylia Wardak, prof. UMCS; dr hab. Dorota Wianowska, prof. UMCS; prof. dr hab. Małgorzata Wiśniewska; prof. dr Jaco Vangronsveld; dr hab. Iwona Wojda, prof. UMCS; prof. dr hab. Anna Zdziennicka.

Pod względem liczby pracowników ujętych w rankingu nasz Uniwersytet uplasował się na 19. miejscu wśród 208 sklasyfikowanych polskich uczelni i jednostek badawczych.

Centrum Analiz i Rozwoju

Od lewej: Andrzej Rolla, prof. Elwira Śliwkiewicz-Cisak i prof. Marcin Szewczak ➔

Fot. Maciej Kozłowski/Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie

Podwójny sukces prof. Elwiry Śliwkiewicz-Cisak

Prof. dr hab. Elwira Śliwkiewicz-Cisak, zastępca dyrektora Instytutu Muzyki, została laureatką prestiżowego V Międzynarodowego Konkursu „Muzyczne Orły”, służącego uhonorowaniu wybitnych osiągnięć w dziedzinie sztuk muzycznych. Lubelska akordeonistka otrzymała Dyplom Srebrny przyznany w kategorii IV SOLISTA. Wykonanie i upowszechnienie partii solowej (akordeon) w kompozycji autorstwa prof. dr hab. Bogdana Dowlasza *TEMPORATORIUM* na chór mieszany, akordeon i orkiestrę smyczkową z Chórem Kameralnym Akademii Muzycznej w Łodzi i Orkiestrą Kameralną PRIMUZ pod dyrekcją dr. hab. Dawida Bera, prof. AM podczas koncertu „PRIMUZ na 75-lecie prof. Bogdana Dowlasza” w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi zostało uznane przez międzynarodową Kapitułę za wybitne osiągnięcie w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne zrealizowane w 2024 r.

TEMPORATORIUM do tekstów Waldemara Wolańskiego i Bogdana Dowlasza to wieloczęściowe oratorium wokalnie-instrumentalne składające się z 13 części. Utwór powstał w 2020 r. na zamówienie prof. Śliwkiewicz-Cisak, której kompozycja jest dedykowana. Na uwa-

gę zasługuje wyróżniająca się rola akordeonu. W partii tego instrumentu kompozytor wprowadza bardzo bogaty wachlarz technik wykonawczych, takich jak glissanda, klaster, nierytmizowane tremolando, vibrato, pulsacja, efekty perkusyjne oraz elementy aleatoryczne i improwizowane. Uroczysta Gala Konkursowa, podczas której wręczono statuetki i dyplomy wybitnym twórcom, artystom i badaczom muzyki, odbyła się 20 września w gmachu Filharmonii im. Artura Rubinsteina w Łodzi.

Z kolei 30 września prof. Śliwkiewicz-Cisak została uhonorowana Lubelskim Laurem Dziedzictwa Kulturowego. Wyróżnienie wręczył dr hab. Marcin Szewczak, prof. KUL – członek Zarządu Województwa Lubelskiego, przewodniczący Rady Kultury Województwa Lubelskiego. Uroczystość odbyła się przed Koncertem „Arcydzieła Muzyki Klasycznej w wykonaniu artystów z Lubelszczyzny” w Galerii Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.

Sam koncert został zorganizowany z okazji 300-lecia pierwszego wydania *Czterech pór roku* Antoniego Vivaldiego, 190. rocznicy urodzin Henryka Wieniawskiego oraz 1000-lecia koronacji Bolesława Chrobrego. Wymieniony utwór zabrzmiał w transkrypcji na akordeon, kwintet smyczkowy i klawesyn. Wystąpili: prof. Elwira Śliwkiewicz-Cisak – akordeon, Michał Jung – klawesyn, Paweł Pańta – kontrabas oraz Prima Vista String Quartet w składzie: Krzysztof Bzówka – I skrzypce, Jakub Grott – II skrzypce, Marek Czech – altówka oraz Tomasz Błaszczak – wiolonczela. Usłyszeliśmy także sonety autorstwa prawdopodobnie samego Vivaldiego w wykonaniu Doroty Mościbrodzkiej. Koncert prowadziła Daria Siek.

Julia Maj

Wydział Artystyczny

Wystawy

12 września na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa odbył się wernisaż wystawy pt. „Geo-Centryczni”, zorganizowanej w ramach GeoArt Lublin Festival. Rzeźby można było też podziwiać w holu głównym Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Podczas wernisażu ogłoszono laureatów nagród regulaminowych oraz wyróżnień. Wystawa pokonkursowa prezentowała twórczość studentów Wydziału Artystycznego. Jury zakwalifikowało do ekspozycji 135 prac autorstwa 46 studentów, w tym 82 prace dużego formatu, 39 prac małego formatu, 8 rzeźb oraz 6 animacji.

12 września w Uniwersyteckiej Galerii Sztuki UMCS odbył się wernisaż wystawy Stanisława Bałdygi pt. „Metafizyka Ziemi”, której kuratorem był prof. dr hab. Krzysztof Szymanowicz. Twórczość Stanisława Bałdygi ukazuje piękno ukryte w tym, co na co dzień pozostaje niedostrzegalne: w bruzdach pola, ziarenkach piasku czy splekanej korze drzew. Organizatorami wystawy byli: Instytut Sztuk Pięknych UMCS oraz Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Wydarzenie odbyło się w ramach GeoArt Lublin Festival.

20 września odbył się wernisaż wystawy dyplomów malarzkich absolwentek Wydziału Artystycznego. Uroczyste otwarcie miało miejsce we foyer Sali Widowiskowej ACKiM Chatka Żaka, skąd uczestnicy zostali zaproszeni do Galerii Zana 11 oraz Galerii KONT, gdzie zaprezentowano drugą część ekspozycji. Wystawa ukazała dorobek artystyczny 12 młodych malarek, stanowiąc podsumowanie ich kilkuletnich studiów oraz indywidualnych poszukiwań twórczych. Uczestniczki wystawy: Veranika Branko, Julia Dorosz, Wiktoria Janowska, Dariia Kolomiets, Natalia Tyczyńska, Liliana Oleszczuk, Jagoda Jokiel, Alicja Ochnio, Klaudia Ostrowska, Jowita Paszko, Ilona Szmunińska, Barbara Szopa. Opiekę artystyczną nad dyplomami sprawowali prof. dr hab. Sławomir Toman oraz dr hab. szt. Krzysztof Bartnik, prof. UMCS, a nad realizacją wystawy czuwała kuratorka Agnieszka Dudek.

Wydział Biologii i Biotechnologii

Sukcesy

13 września walne zgromadzenie członków Polskiego Towarzystwa Entomologicznego wybrało nowy Zarząd Główny PTent: dr hab. Paweł Buczyński, prof. UMCS został prezesem, dr Grzegorz Wagner – sekretarzem generalnym, a dr hab. Ewa Pietrykowska-Tudruj, prof. UMCS została skarbnikiem. Są to pracownicy Katedry Zoologii i Ochrony Przyrody. Członkiem Zarządu została ponadto absolwentka Szkoły Doktorskiej Nauk Ścisłych i Przyrodniczych UMCS mgr Agnieszka Tańczuk.

Konferencje

W dn. 11–14 września na Wydziale zorganizowano 54. Zjazd i Konferencję Naukową Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. W tegorocznej edycji wzięło udział ponad 80 naukowców z Polski i zagranicy. Entomologia to nauka, która wykracza poza katalogowanie owadów. Dzięki badaniom m.in. nad insektami naukowcy zdobywają wiedzę o różnorodności biologicznej i stanie środowiska, a także uzyskują wskazówki, jak najlepiej wspierać rolnictwo, leśnictwo i chronić przyrodę. Konferencja stanowiła okazję do pokazania najnowszych osiągnięć w tej dziedzinie oraz inspirowała do dyskusji nad przyszłością badań i ochrony owadów w Polsce i na świecie. W programie znalazło się ponad 50 wystąpień obejmujących różnorodne zagadnienia – od systematyki owadów, przez ich ochronę i ekologię, aż po wykorzystanie insektów w badaniach nad zmianami klimatu czy w medycynie sądowej.

Wydarzenia

W ramach Lubelskiego Festiwalu Nauki na Wydziale zrealizowanych zostało 18 unikalnych projektów, a jeśli każdy pomnożymy przez liczbę edycji, daje to 45 wydarzeń warsztatowych i pokazowych. W sumie przygotowano 888 miejsc dla uczestników, z czego aż 760 zostało zarezerwowanych i wykorzystanych.

16 września w Katedrze Biologii Molekularnej odbyły się warsztaty naukowe pt. „Separacja biomolekuł z wykorzystaniem technik wirowania różnicowego”, zorganizowane przez firmę ITS SCIENCE sp. z o.o. W zajęciach

udział wzięły zainteresowane osoby z Wydziału oraz goście z takich ośrodków akademickich jak: Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Rzeszowski, Państwowy Instytut Weterynaryjny w Puławach, Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie. Zajęcia prowadzili pracownicy Katedry: dr Eliza Molestak i mgr Piotr Dukowski. Uczestników warsztatów powitali przedstawiciele firmy ITS Science sp. z o.o. oraz kierownik Katedry prof. dr hab. Marek Tchórzewski. Program obejmował dwa rodzaje zajęć: izolację rybosomów z komórek drożdży *S. cerevisiae* metodą wirowania różnicowego oraz frakcjonowanie ekstraktów komórkowych w gradencie stężeń sacharozy i pomiar uzyskanego RNA. Wszyscy uczestnicy nabyli umiejętności praktycznej pracy z wirówkami szybkoobrotowymi i ultrawirówkami firmy Beckman Coulter, a także otrzymali materiały dydaktyczne i instrukcje pracy z wirówkami oparte na wieloletnich doświadczeniach pracowników Katedry.

24 września odbyło się spotkanie podsumowujące projekt edukacyjny „W zdrowym ciele zdrowy duch”. Wydział odwiedziła część uczniów i nauczycieli, którzy brali udział w projekcie mającym na celu podniesienie poziomu wiedzy na temat zdrowego stylu życia, a także uwrażliwienie na problem zaburzeń dotyczących coraz liczniejsze grono młodych osób poszukujących akceptacji. Zespół projektowy tworzyli pracownicy czterech Instytutów: Nauk Biologicznych, Nauk Chemicznych, Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach oraz Psychologii. Elementem projektu był także konkurs plastyczny, a spotkanie na Wydziale stanowiło okazję do nagrodzenia laureatów. Projekt został dofinansowany ze środków budżetu państwa w ramach programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki II.

Goście

W dn. 4–22 sierpnia na zaproszenie prof. dr. hab. Marka Tchórzewskiego w Katedrze Biologii Molekularnej staż odbywała doktorantka Vanessa Bernal Ortega z Uniwersytetu w Walencji. Opiekunką stażu była dr Barbara Michalec-Wawiórka. Podczas pobytu realizowano projekt „Exploring the nuclear-cytoplasmic shuttling of eIF5A as a mechanism of translation regulation and its potential as a therapeutic target in cancer” będący

efektem międzynarodowej współpracy w ramach akcji COST: TRANSLACORE CA21154 oraz grantu Short Term Scientific Mission (STSM).

Patenty

Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej udzielił patentu na wynalazek pt. „Sposób otrzymywania dialkilowych H-fosfonianów” (nr pat. 247850). Twórcami wynalazku są: dr Katarzyna Szwaczko oraz dr Kamil Dziuba. Przedmiotem zgłoszenia jest sposób otrzymywania dialkilowych H-fosfonianów o wzorze $HP(O)(OR)_2$, gdzie R oznacza grupę metylową, etylową, izopropylową albo n-butyłową, znajdujących szerokie zastosowanie w syntezie organicznej, katalizie, chemii rolniczej i medycznej oraz w procesach otrzymywania materiałów funkcjonalnych takich jak np. insektycydy, fungicydy, herbicydy, środki bakteriobójcze, regulatory wzrostu roślin, środki ognioodporne oraz organiczne inhibitory korozji. Wynalazek rozwiązuje problem techniczny w postaci opracowania nowego sposobu otrzymywania dialkilowych H-fosfonianów w procesie elektrochemicznej hydrolizy fosforynów trialkilowych, tylko w środowisku wodnym, prowadzonej w krótkim czasie, w łagodnych warunkach temperaturowych oraz z wysoką wydajnością i czystością chemiczną produktu.

Konferencje

W dn. 31 sierpnia – 6 września dr hab. Konrad Terpiłowski, prof. UMCS uczestniczył w 26th Annual Conference on Material Science, zorganizowanej przez Materials Research Society of Serbia (Czarnogóra).

W dn. 7–13 września dr hab. Aleksandra Szcześ, prof. UMCS uczestniczyła w 39th ECIS – UK Colloids 2025 Conference w University of Bristol (Wielka Brytania).

W dn. 15–19 września prof. dr hab. Beata Podkościelna uczestniczyła i prezentowała wyniki swoich badań podczas 8th Central and Eastern European Conference on Thermal Analysis and Calorimetry w University

of Mostar, Faculty of Science and Education (Bośnia i Hercegowina).

W dn. 18–26 września prof. dr hab. Patryk Oleszczuk uczestniczył w International Conference on Catalyzing Change for Sustainability and ESG: Bridging Academia and Industry w Busan (Korea Południowa).

Wyjazdy

W dn. 27 sierpnia – 15 września prof. dr hab. Małgorzata Wiśniewska, dr hab. Ewa Skwarek, prof. UMCS oraz dr Iwona Ostolska brały udział w stażu naukowym w ramach współpracy naukowej w D. Serikbayev East Kazakhstan Technical University (Kazachstan).

W dn. 31 sierpnia – 8 września dr inż. Urszula Maciołek brała udział w programie Visiting Professor w Universidade de Vigo (Hiszpania).

W dn. 31 sierpnia – 4 września mgr Urszula Ryszko brała udział w EuroAnalysis 2025 – 25th European Conference on Analytical Chemistry w Uniwersytecie w Barcelonie (Hiszpania).

W dn. 26 września – 1 października dr hab. Mariusz Barczak, prof. UMCS prowadził wstępne pilotażowe testy w ramach projektu badawczego dotyczącego zastosowania kompozytów węglowo-siarkowych jako potencjalnych nośników katalizatorów metalicznych do waloryzacji biomasy. Testy odbyły się w Salonikach (Grecja).

W dn. 9–10 września dr hab. Paweł Mergo, prof. UMCS przebywał w Słowenii, gdzie uczestniczył w omówieniu kooperacji z firmą Placid Ltd. zgodnie z podpisaną umową o współpracę.

Goście

W dn. 7–13 września w Katedrze Chemii Teoretycznej gościł dr Ioannis Anastopoulos z University of Ioannina (Grecja). Celem wizyty było prowadzenie wspólnych badań w ramach projektu „Multifunkcjonalne porowate tkaniny węglowe domieszkowane nanokompozytami MOF jako materiały ochronne przed toksycznymi oparami”. Badania obejmowały testowanie tkanin modyfikowanych MOF pod kątem usuwania zanieczyszczeń z wód, ścieków i gleby.

Wydział
Ekonomiczny

Wydarzenia

W dn. 15–19 września Wydział aktywnie uczestniczył w Lubelskim Festiwalu Nauki. Wśród zorganizowanych wydarzeń znalazły się m.in.: warsztaty praktyczne z zakresu negocjacji, komunikacji i dziennikarstwa; spotkania ekonomiczne dotyczące np. integracji gospodarczej w Azji, roli dolara w gospodarce światowej czy zarządzania wzrostem; zajęcia interaktywne z robotyki i programowania („Przygoda z micro:bit'em”, „Jak widzi i czuje robot?”, „HeloSferek – podniebne laboratorium”); pokazy i wystawy („Od głębin oceanu po lot na Księżyc” – przestrzenne puzzle edukacyjne) oraz dyskusje o współczesnych wyzwaniach – od zrównoważonego rozwoju i integracji międzynarodowej po przyszłość finansów osobistych.

W dn. 29–30 września na Wydziale odbyło się V Central and Eastern European Family Business Research Workshop, zorganizowane przez Instytut Ekonomii i Finansów. Uczestnicy dyskutowali o wyzwaniach sukcesji w przedsiębiorstwach rodzinnych, roli cyfryzacji i innowacji w ich rozwoju oraz znaczeniu kapitału społeczno-emocjonalnego. Poruszano również tematy strategiczne i przywódcze w zarządzaniu firmami rodzinnymi. Sponsorem wydarzenia była firma KOPIPOL.

Inne

Uniwersytecki Punkt Konsultacyjny ds. Przedsiębiorczości, mieszczący się na Wydziale Ekonomicznym, wznawia działalność po wakacjach. Mogą z niego korzystać wszyscy członkowie społeczności akademickiej UMCS. Oferowane wsparcie merytoryczne obejmuje pomoc w: kreowaniu i testowaniu pomysłów biznesowych, analizach rynku, wyborze i opracowaniu modelu biznesowego, rejestracji i rozpoczynaniu działalności gospodarczej, pozyskaniu środków finansowych, działaniach marketingowych i stymulujących sprzedaż, komercjalizacji wyników badań naukowych. Kontakt dla zainteresowanych: Uniwersytecki Promotor Przedsiębiorczości – dr Bartłomiej Twarowski, prof. UMCS (e-mail: b.twarowski@umcs.pl, tel. +48 725 336 885).

Wydział Filologiczny

Sukcesy

7 września odbyło się Walne Zgromadzenie Sprawozdawczo-Wyborcze Polskiej Sekcji Międzynarodowej Organizacji Sztuki Ludowej IOV/UNESCO, której siedziba od wielu lat mieści się na Wydziale Filologicznym. Wybrano nowe władze na VII kadencję PS IOV na lata 2025–2029. Wśród członków Prezydium znaleźli się naukowcy związani z UMCS: przewodnicząca Polskiej Sekcji IOV – prof. em. dr hab. Anna Brzozowska-Krajka z Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa, dr hab. Katarzyna Smyk, prof. UMCS z Instytutu Nauk o Kulturze, dr Agnieszka Monies-Mizera z Centrum Nauczania i Certyfikacji Języków Obcych oraz mgr Maria Ochab współpracująca z UMCS.

17 września dr Monika Janicka z Katedry Lingwistyki Stosowanej została mianowana na konsul honorową Republiki Federalnej Niemiec w Lublinie. Mianowania dokonał ambasador desygnowany Miguel Berger. Dr M. Janicka jest germanistką, językoznawczynią i wiceprezeską Międzynarodowego Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Niemieckiego. Jako konsul honorowa będzie wspierać ambasadę RFN w utrzymywaniu bilateralnych stosunków z Polską.

19 września dr hab. Monika Gabryś-Sławińska, prof. UMCS i prof. dr hab. Dariusz Chemperek uczestniczyli w ogólnopolskim zjeździe delegatów Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Szczecinie. Podczas spotkania wybrano nowe władze Towarzystwa. Przewodniczącą Komisji Rewizyjnej została wybrana prof. M. Gabryś-Sławińska.

Konferencje

W dn. 24–27 września prof. dr hab. Dariusz Chemperek uczestniczył w zorganizowanej w Stambule przez Istanbul University i Instytut Badań Literackich PAN konferencji „Between Cross and Crescent: Cultural and Historical Ties Between Poland-Lithuania, Scandinavia and the Ottoman World”. W wydarzeniu wzięli udział badacze z Finlandii, Hiszpanii, Litwy, Polski, Szwecji

i Turcji. Prof. D. Chemperek przedstawił referat „Polish nobility of the 17th century about the Ottoman Empire – anecdotes from the Republic of Babin”.

27 września na Wydziale odbyła się konferencja metodyczna dla nauczycieli języka angielskiego pt. „Celebrating Teaching, Celebrating Learning”, zorganizowana przez Katedrę Lingwistyki Stosowanej UMCS wspólnie z Norwich Institute for Language Education. Wśród prelegentów i moderatorów byli m.in.: dr hab. Magdalena Sowa, prof. UMCS, kierownik Katedry Lingwistyki Stosowanej, oraz dr hab. Zbigniew Mazur, prof. UMCS z Katedry Anglistyki i Amerykanistyki.

Wydarzenia

25 września prof. dr hab. Małgorzata Karwatowska, kierownik Katedry Edukacji Polonistycznej, wzięła udział w panelu prezentującym monografię *Ewa Kołaczowska – życie i twórczość*, który był częścią konferencji z okazji jubileuszu 650-lecia Strzyżewic.

28 września prof. dr hab. Małgorzata Karwatowska, wygłosiła wykład inauguracyjny nt. „Grzeczności i niegrzeczności w przestrzeni komunikacji społecznej” podczas inauguracji roku akademickiego w Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Chełmie.

Naukowcy w mediach

25 września dr Monika Janicka z Katedry Lingwistyki Stosowanej była gościem programu „Miłego popołudnia” w TVP3 Lublin. Tematem rozmowy było XI Święto Tłumaczy na UMCS „Hieronimki” i studia lingwistyczne na Wydziale Filologicznym.

Wydział Historii i Archeologii

Konferencje

8 września w Muzeum i Miejsu Pamięci w Sobiborze odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Pociągi śmierci – transporty kolejowe do niemieckich obozów zagłady. Stan wiedzy i postulaty badawcze”, zorganizowana przez Państwowe Muzeum na Majdan-

ku. Na zaproszenie organizatorów w inaugurującej symposium debacie „40 lat po *Shoah*. Zagłada w świetle filmu Claude’a Lanzmanna” wziął udział dr hab. Piotr Witek, prof. UMCS. Dyskusja dotyczyła artystycznego znaczenia filmu *Shoah*, jego wielowątkowego, globalnego wpływu na kształtowanie pamięci o Zagładzie – zwłaszcza w Europie – oraz roli w postrzeganiu relacji polsko-żydowskich w okresie II wojny światowej.

Dr hab. Piotr Witek, prof. UMCS wziął udział w jubileuszowej konferencji „Jak tworzyć przyszłość historii? Akademicka dydaktyka historii w czasach niepewności”, która odbyła się w dn. 10–11 września w Uniwersytecie Warszawskim. Profesor uczestniczył w panelu dyskusyjnym pt. „Świat cyfrowych technologii w dydaktyce akademickiej historii”, skoncentrowanym wokół wyzwań związanych ze „zwrotem cyfrowym” oraz jego konsekwencjami dla praktyk badawczych i dydaktycznych.

W dn. 12–13 września w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie odbył się Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Delegatów Stowarzyszenia Archiwistów Polskich oraz konferencja naukowa „Od przeszłości ku przyszłości” z okazji 60-lecia istnienia SAP. Podczas uroczystej sesji wręczono odznaczenia państwowe i honorowe. Dr Robert Stępień otrzymał wyróżnienie prezesa SAP Andrzeja Jabłońskiego za szczególne zaangażowanie w rozwój i popularyzację Stowarzyszenia. W trakcie konferencji dr Tomasz Czarnota przedstawił referat na temat początków SAP. W wydarzeniu uczestniczył również dr hab. Marek Konstankiewicz, prof. UMCS jako delegat oraz prezes Oddziału SAP w Lublinie.

Pracownicy Instytutu Historii: dr hab. Mariusz Ausz, prof. UMCS i dr Joanna Bugajska-Więclawska uczestniczyli w XIII konferencji naukowej z cyklu „Edukacja – Kultura – Społeczeństwo”, która odbyła się w dn. 18–19 września we Wrocławiu pod hasłem „Życie studenckie”. Zorganizował ją Zakład Dydaktyki Historii i WoS Uniwersytetu Wrocławskiego. Tematyka obejmowała szerokie spektrum problemów społecznych i politycznych, które dotyczyły środowiska studenckiego od czasów II Rzeczypospolitej do współczesności. Istotnym elementem dyskursu były relacje świadków historii. W obrady zaangażowani byli naukowcy z Wroc-

ławia, Poznania, Szczecina, Krakowa, Opola, Łucka, Lublina, Kielc, Bydgoszczy, Rzeszowa i Zielonej Góry.

26 września w Centrum Historii Sportu w Lublinie odbyła się III Konferencja CHS pt. „Polscy bohaterowie olimpijskich aren”, zorganizowana przez Lubelską Radę Olimpijską PKOl. Spotkanie zgromadziło badaczy, miłośników historii sportu oraz osoby zainteresowane sylwetkami wybitnych polskich olimpijczyków. Podkreślano, że sport to nie tylko walka o medale i rekordy, lecz także wyjątkowe życiorysy, które stały się inspiracją dla kolejnych pokoleń. W programie konferencji znalazły się trzy wystąpienia: dr Moniki Napory pt. „Złamana kariera Ewy Kłobukowskiej”; dr Małgorzaty Szabaciuk pt. „Irena Szewińska – królowa polskiej lekkoatletyki” oraz prof. dr hab. Roberta Litwińskiego pt. „Moskiewska olimpiada »przyjaźni« i gest Kozakiewicza”.

Wydarzenia

14 września w hali Targów Lublin odbył się Lubelski Piknik Naukowy w ramach Lubelskiego Festiwalu Nauki. W Strefie Dziedzictwa, Kultury i Wartości swój dorobek w zakresie rekonstrukcji historycznej prezentowali studenci z Koła Naukowego Amatorów Antyku. Jak zwykle ich stoisko cieszyło się sporym zainteresowaniem. Udało się również nawiązać kontakt z pasjonatami/rekonstruktorami dziejów lubelskiego lotnictwa.

21 września w Szkole Podstawowej im. W. Witosa w Motyczu odbyło się spotkanie poświęcone książce *Dzieje parafii w Motyczu do 1939 roku*, której autorką jest dr Anna Obara-Pawłowska. Organizatorem wydarzenia była parafia pw. Matki Bożej Anielskiej w Motyczu, a poprowadził je zastępca dyrektora Instytutu Historii dr hab. Krzysztof Latawiec, prof. UMCS.

29 września w Instytucie Technologii Eksploatacji w Radomiu odbyła się kolejna edycja cyklu „Spotkania z archiwistyką”, skierowanego przede wszystkim do uczniów szkół ponadpodstawowych. Hasło przewodnie wydarzenia brzmiało: „Ślady przeszłości – archiwistyka w służbie przyszłości”. Uczestnicy mogli wysłuchać czterech 30-minutowych prelekcji (wygłoszonych m.in. przez dr hab. Marka Konstankiewicza, prof. UMCS i dr Roberta Stępnia) oraz wziąć udział w dwóch warsztatach

prowadzonych przez pracowników Instytutu Historii (prof. dr. hab. Janusza Łosowskiego i mgr. Mateusza Jelenia).

Publikacje

Nakładem Wydawnictwa UMCS ukazała się książka pt. *Kościół i ekonomia. Pojęcie i istota rozwoju gospodarczego w nauczaniu papieskim po Soborze Watykańskim II (1965–2015)*, której autorem jest dr Kamil Michaluk, pracownik Katedry Historii Społecznej i Edukacji. „Recenzowana praca (...) stanowi interesujące studium na temat rozwoju gospodarczego. Analizując ten rozwój, Autor zwraca uwagę na jego odniesienia religijne znajdujące swój wyraz w nauczaniu społecznym papieża na przestrzeni lat 1965–2015. Dobrze się stało, że w tego rodzaju badaniach zostały uwzględnione elementy o treści religijnej. (...)” – pisał w recenzji o. dr hab. Jan Mazur OSPPE, emerytowany profesor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Naukowcy w mediach

17 września na antenie TVP Historia wyemitowany został 39. odcinek programu „Fake czy historia?”. Tematem były wydarzenia z września 1939 r. dotyczące opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej przez jej naczelne władze. W dyskusji uczestniczyli prof. dr hab. Jarosław Kłaczek z Instytutu Historii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz dr hab. Marek Sioma, prof. UMCS.

Wydział Matematyki,
Fizyki i Informatyki

Sukcesy

29 maja prof. dr hab. Jurij Kozicki otrzymał tytuł doktora *honoris causa* Institute for Condensed Matter Physics of the National Academy of Sciences of Ukraine. Tytuł został oficjalnie przyznany 29 sierpnia podczas 6th Conference Statistical Physics: Theory and Computer Simulations, zorganizowanej we Lwowie.

Konferencje

W dn. 31 sierpnia – 6 września prof. dr hab. Bożena Pomorska oraz dr. hab. Michał Warda, prof. UMCS wzięli

udział w Mazurian Lakes Conference on Physics. Naukowcy wygłosili referaty „On the shape coexistence and possible shape isomers in the Pt-Hg-Pb neutron deficient nuclei” oraz „Cluster radioactivity in heavy and superheavy nuclei. The evolution of the super-asymmetric fission valley”.

W dn. 7–9 września dr Anna Zdeb brała udział w 49. Zjeździe Fizyków Polskich w Katowicach. Wygłosiła referat pt. „Rola oddziaływań *pairing* w procesie rozszczepienia jąder atomowych”.

W dn. 7–12 września w 44th International Conference on Strongly Correlated Systems (CCDS25) uczestniczyli: prof. dr hab. Tadeusz Domański, prof. dr hab. Karol Wysokiński, dr hab. Nicholas Sedlmayr, prof. UMCS oraz dr Szczepan Głodzik. Wygłosili referaty: „Correlations in superconducting nanostructures under non-equilibrium”, „Nonlinear Hall effect in chiral solids for search of dark matter signals”, „A Dynamical Bulk-Boundary Correspondence” oraz „Entanglement From Fluctuations: The Case of Broken Symmetries”.

W dn. 14–17 września dr hab. Beata Bylina, prof. UMCS, dr hab. Jarosław Bylina, prof. UMCS, mgr Łukasz Kurant, mgr Maciej Okoń (absolwent kierunku informatyka) i mgr Adrian Niedziółka-Domański ze Szkoły Doktorskiej Nauk Ścisłych i Przyrodniczych wzięli udział w 20th Conference on Computer Science and Intelligence Systems FedCSIS 2025, która odbyła się w Krakowie. Składała się z pięciu obszarów tematycznych: zaawansowana sztuczna inteligencja w zastosowaniach, informatyka i systemy komputerowe, systemy sieciowe i zastosowania, technologie informacyjne dla biznesu i społeczeństwa, inżynieria oprogramowania, systemów i usług.

Wyjazdy

W dn. 28 sierpnia – 11 września prof. dr hab. Marek Rogatko przebywał w L’Institut des Hautes Études Scientifiques (IHES) oraz L’Institut d’Astrophysique de Paris (IAP) w ramach konsultacji naukowych związanych z realizacją grantu NCN.

W dn. 4, 11 i 19 września prof. dr hab. Andrzej Góźdz uczestniczył w konsultacjach naukowych w Narodowym Centrum Badań Jądrowych w Warszawie.

Prof. dr hab. Tadeusz Domański wziął udział w posiedzeniu Zespołu Nauk Ścisłych i Przyrodniczych Rady Doskonałości Naukowej, które odbyło się 16 września w Warszawie.

Wydarzenia

W dn. 8–26 września odbyły się 65. Pokazy z Fizyki. Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki odwiedziło ponad 12 tys. uczniów z około 350 szkół. W tym roku prowadzący przygotowali następujące zajęcia: „Prąd elektryczny” (dr Marek Gorgol, mgr Paweł Wnuk); „Energia” (dr hab. Bożena Zgardzińska, prof. UMCS, mgr inż. Wojciech Kowalski); „Światło i oko” (dr Artur Wójtowicz, dr hab. Marcin Turek, prof. UMCS) i „Akustyka” (dr hab. Tomasz Kwapiński, prof. UMCS, dr Andrzej Drożdżel, Piotr Mendel). Ideą Pokazów z Fizyki jest popularyzacja tej dziedziny nauki i pomoc w jej nauczaniu poprzez prezentację tematycznie dobranych i fascynujących eksperymentów.

Wydział aktywnie uczestniczył w XXI Lubelskim Festiwalu Nauki. Pracownicy i studenci przygotowali wiele ciekawych i angażujących zajęć dla wszystkich grup wiekowych. Byli także obecni na Lubelskim Pikniku Naukowym z projektem „Co matematyka ma wspólnego ze sztuczną inteligencją?” (kierownik: dr Piotr Kowalski).

23 września w formule online odbyło się spotkanie z dr hab. Beatą Byliną, prof. UMCS, dr hab. Przemysławem Stpiczyńskim, prof. UMCS oraz dr hab. Jarosławem Byliną, prof. UMCS z przedstawicielami firmy NVIDIA. Jego celem było omówienie potencjalnej współpracy między Wydziałem a firmą w ramach programu „NVIDIA in Poland”, gwarantującego staże, praktyki oraz inne formy kooperacji między wymienioną firmą a studentami.

Wydział Pedagogiki i Psychologii

Sukcesy

Prof. dr hab. Anna Kanios odebrała z rąk wiceminister rodziny pracy i polityki społecznej Katarzyny Nowakowskiej powołanie do Zespołu ds. Reformy Pomocy Spo-

łecznej działającego przy MRPiPS. Zespół pełni funkcję doradczo-opiniującą wobec Ministra. W powołanym gremium Pani Profesor jest odpowiedzialna za wypracowanie i wdrożenie zmian związanych z kształceniem do profesji warunkujących sprawną realizację zadań z obszaru pracy socjalnej i pomocy społecznej oraz przygotowanie ustawy o zawodzie pracownika socjalnego.

Wyjazdy

W dn. 16–18 września w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie odbył się XII Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny pod hasłem „Człowieczeństwo jako problem pedagogiki i zadanie wychowania”. Podczas wydarzenia Instytut Pedagogiki reprezentowały: dr Magdalena Boczkowska, która wygłosiła referat pt. „Czynniki ochronne dla rezyliencji nauczycieli w Polsce – między dobrostanem a wypaleniem nauczycielskim”, dr Agnieszka Gabrys z wystąpieniem pt. „Znaczenie centralności zdarzenia i przekonań o świecie w ocenie posiadanej niepełnosprawności u osób z trwałą niepełnosprawnością ruchową” (współautorstwo: dr hab. Stanisława Byra, prof. UMCS) oraz dr Alicja Lisiecka, która zaprezentowała referat pt. „Kulturalność akademicka – w kierunku hybrydycznej wspólnoty” (współautorstwo: dr hab. Hanna Kędzierska, prof. UWM).

W dn. 18–19 września w Zamościu odbyła się IX Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa z cyklu „Współczesne przestrzenie edukacyjne biografistyki” pt. „Biografie nieznane: zapomniane, pomijane, wykluczone”, zorganizowana przez Ośrodek Badań Biograficznych i Instytut Pedagogiki Akademii Zamojskiej. W wydarzeniu wzięły udział: dr hab. Renata Bednarz-Grzybek, prof. UMCS, dr hab. Anna Boguszewska, prof. UMCS, dr hab. Barbara Kalinowska-Witek, prof. UMCS, dr Marzena Okrasa i dr Monika Hajkowska.

W dn. 24–26 września w Uniwersytecie Rzeszowskim odbyła się V Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Edukacja wobec wyzwań i zadań współczesności i przyszłości. Współpraca ponad granicami – edukacja mostem do globalnych rozwiązań”. W wydarzeniu uczestniczyła dr hab. Danuta Wosik-Kawała, prof. UMCS, która wygłosiła referat pt. „Wychowawca w instytucjonalnej pieczy zastępczej wobec wyzwań współczesności” oraz pełniła funkcję

przewodniczącej sekcji „Szkola i nauczyciel w nieprzewidywalnym świecie”.

Publikacje

Nakładem Wydawnictwa UMCS ukazały się monografie pracowników Instytutu Pedagogiki: *Motywacja w edukacji matematycznej. Perspektywa teorii samoukierunkowania* (autorka: dr hab. Urszula Oszwa, prof. UMCS); *Optymizm pedagogiczny nauczycielek edukacji wczesnoszkolnej. Nowy wymiar profesjonalizmu zawodowego nauczyciela* (autorka: dr Ewa Sosnowska-Bielicz); *Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimę – monografia Akcji* (autorka: dr Anna Bieganowska-Skóra); *O poprawę losu dzieci porzuconych i osieroconych. Poglądy i działalność pedagogiczna Janusza Korczaka, Józefa Czesława Babickiego, Kazimierza Lisieckiego* (autorka: dr hab. Barbara Kalinowska-Witek, prof. UMCS).

Nakładem Oficyny Wydawniczej „Impuls” ukazała się publikacja *Proces diagnozy spektrum autyzmu u dzieci. Doświadczenia rodziców*, której współautorką jest dr hab. Anna Prokopiak, prof. UMCS.

Wydział Politologii i Dziennikarstwa

Sukcesy

Podczas światowego kongresu International Political Science Association (IPSA) kierownik Katedry Ruchów Politycznych i Badań Etnicznych prof. dr hab. Maria Marczevska-Rytko została wybrana na przewodniczącą Research Committee 21 (RC21) IPSA, Political Socialization and Education na lata 2025–2029. Zadania Komitetu koncentrują się na tworzeniu profesjonalnej sieci naukowców z całego świata, podejmujących badania nad socjalizacją polityczną i edukacją polityczną, organizowaniu międzynarodowych konferencji i warsztatów, publikowaniu badań naukowych oraz organizowaniu paneli podczas światowych kongresów IPSA. W ramach wydarzenia Pani Profesor zorganizowała trzy panele oraz wygłosiła referat pt. „Old and New Trends in the Election of European Parliament in 2024: The Case of Poland”.

Zarządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 18 września prof. dr hab. Iwona Hofman, dyrektor Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach, została powołana do Zespołu doradczego ds. programów „Perły nauki” i „Perły nauki II”. Będzie realizować zadania Zespołu w okresie od 22 września 2025 r. do 31 grudnia 2027 r., polegające m.in. na ocenie merytorycznej wniosków złożonych do programów i ocenie raportów z wykorzystania przyznanych środków finansowych.

Konferencje

W dn. 13–14 września pracownicy Katedry Komunikacji Politycznej: prof. dr hab. Ewa Maj – kierownik oraz dr Łukasz Jędrzejski uczestniczyli w konferencji o charakterze warsztatowym pt. „Patriotki i obywatelki. Bohaterki w dziejach codzienności małych ojczyzn”. Podczas wydarzenia prof. E. Maj wygłosiła referat pt. „Zofia Antonina Kowerska: etnografka i regionalistka lubelska”, a dr Ł. Jędrzejski zaprezentował wystąpienie pt. „Wizerunek kobiety patriotki-obywatelki na łamach tygodnika »Zwierciadło«”. Konferencja została zorganizowana przez Instytut Studiów Kobiecych we współpracy Uniwersytetem w Białymstoku.

W dn. 17–19 września dr Agata Fijuth-Dudek z Pracowni Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu wzięła udział w międzynarodowej konferencji naukowej „Kampania polska 1939 roku – synteza”, która odbyła się w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Wystąpienie badaczki dotyczyło metod i roli polskiej propagandy wojennej we wrześniu 1939 r. jako strategii komunikacyjnej.

Wydarzenia

Pracownicy Katedry Dziennikarstwa i Medialingwistyki aktywnie zaangażowali się w organizację i przebieg pierwszej edycji Festiwalu „Lublin Miasto Literatury”, który odbył się w dn. 25–28 września. W ramach kilkudziesięciu wydarzeń – spotkań autorskich, paneli dyskusyjnych i warsztatów – pokazano różnorodność form i głosów współczesnego pisarstwa. Prof. dr hab. Iwona Hofman pełniła funkcję przewodniczącej Kapituły Nagrody Lublin Miasto Literatury, ustanowionej przez organizatorów. Z kolei dr hab. Margaret Ohia-Nowak poprowadziła panel dyskusyjny z Michałem R. Wiśniewskim na temat memo- i mediosfery oraz roli języka

i cyfrowych mediów w nagłaśnianiu skrajnych postaw, które kształtują świadomość społeczną i wpływają na dyskurs publiczny. Z kolei dr Patryk Iwańczyk wystąpił w literackim slammie.

Publikacje

Nakładem Instytutu Literackiego oraz Pracowni Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu ukazała się książka *Komuniści i emigranci*, będąca wyborem publicystyki Grażyny Pomian – socjologa i historyka, współpracownicy Instytutu Literackiego i miesięcznika „Kultura”. Wprowadzenie do tomu przygotowała prof. dr hab. Iwona Hofman, dyrektor INoKSIM. Publikacja stanowi 34. tom serii „W kręgu paryskiej »Kultury«”, która jest wizytówką działalności naukowej i edytorskiej Pracowni. *Komuniści i emigranci* to zbiór studiów i szkiców poświęconych największemu politycznemu i intelektualnemu wyzwaniu dla cywilizacji zachodniej po II wojnie światowej – komunizmowi.

Nakładem Wydawnictwa UMCS ukazało się opracowanie *Podmioty komunikowania politycznego* pod redakcją dr. Łukasza Jędrzejskiego i dr Anny Szwed-Walczak z Katedry Komunikacji Politycznej. W książce znalazły się m.in. artykuły autorstwa kierownika Katedry prof. dr hab. Ewy Maj pt. *Endecki publicysta prasowy: przypadek Zygmunta Wasilewskiego (do 1918 roku)* oraz redaktorów publikacji: *Postpolityka w kampanii wyborczej Konfederacji Wolność i Niepodległości w 2023 roku* – dr A. Szwed-Walczak oraz *Skład personalny Polskiej Kroniki Filmowej jako podmiotu politycznego* – dr. Ł. Jędrzejskiego.

Wydział Prawa
i Administracji

Konferencje

12 września odbyła się międzynarodowa konferencja pt. „Forum Programowe Rezerwatów Biosfery UNESCO”, zorganizowana przez Instytut Nauk Prawnych oraz Towarzystwo Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa i Administracji UMCS. Obrady odbywały się pod patronatem rektora prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego

jako konferencja towarzysząca Kongresowi Geografii Polskiej. Forum miało na celu omówienie następujących zagadnień: ewolucja koncepcji rezerwatów biosfery od 1968 do 2024 r. oraz perspektywy od 2025 r.; koncepcja rezerwatu Karpaty; współpraca międzynarodowa w transgranicznych rezerwach biosfery; społeczności lokalne na obszarach rezerwatów biosfery; finansowanie w poszczególnych strefach rezerwatów biosfery. Składało się z dwóch paneli, w ramach których referaty wygłosili m.in.: dr hab. Edyta Lis, prof. UMCS – „Międzynarodowa ochrona środowiska – ewolucja koncepcji Rezerwatów Biosfery UNESCO”; dr hab. Radosław Pastuszko, prof. UMCS – „Prawne modele zarządzania w strefach rezerwatów biosfery UNESCO”; dr hab. Beata Jeżyńska, prof. UMCS – „Sytuacja prawna rezerwatów biosfery w Polsce”.

29 września odbyła się konferencja pt. „Problemy integracji nauk prawnych. Rola teorii i filozofii prawa a oczekiwania nauk dogmatycznoprawnych”, zorganizowana przez Katedrę Teorii i Filozofii Prawa. Celem wydarzenia było określenie istoty tzw. integracji wewnętrznej nauk prawnych oraz roli teorii i filozofii prawa w kontekście oczekiwań szczegółowych nauk prawnych w stosunku do integracyjnej funkcji najogólniejszej subdyscypliny prawniczej. Konferencja była połączona z jubileuszem 50-lecia pracy naukowej prof. dr. hab. Leszka Leszczyńskiego, kierownika Katedry.

Wydarzenia

11 września w Auli Uniwersyteckiej odbyło się uroczyste wręczenie nagród w konkursach: plastycznym pt. „Chronimy Przyrodę”, fotograficznym pt. „Poznaję przyrodę” oraz Wiedzy Ekologicznej, które zostały przeprowadzone przez Wydział Prawa i Administracji oraz Szkołę Podstawową nr 16 im. Fryderyka Chopina w Lublinie. W wydarzeniu wzięli udział laureaci pod opieką dyrektora Ewy Barszcz oraz nauczycielek: Marty Harasim, Elżbiety Waniowskiej i Anny Michalak-Osińskiej. Nagrody wręczyli dyrektor SP nr 16 Ewa Barszcz, dyrektor Instytutu Nauk Prawnych prof. dr. hab. Marek Kulik oraz dziekan WPiA dr hab. Jarosław Kostrubiec, prof. UMCS. Uroczystość poprowadziła dr hab. Beata Jeżyńska, prof. UMCS. Nagrodzone prace zostały wystawione we foyer na I piętrze Wydziału.

ZESPÓŁ BADAŃ PROCESÓW ADSORPCJI I UKŁADÓW DYSPERSYJNYCH

Fot. Barbara Proń

Zespół Badań Procesów Adsorpcji i Układów Dyspersyjnych z Katedry Chemii Fizycznej prowadzi badania nad opracowaniem materiałów porowatych, kompozytów oraz nanomateriałów i charakteryzowaniem ich właściwości oraz analizy procesów ich wykorzystania, np. jako sorbentów do usuwania substancji szkodliwych (herbicydy, barwniki, związki aromatyczne) z wód oraz jako nośników substancji aktywnych do specjalnych zastosowań.

Zespół może też wykonywać pomiary zawartości węgla organicznego w wodach surowych i oczyszczonych, w próbkach laboratoryjnych i środowiskowych (ściekach, wodach przemysłowych

i pitnych, zbiornikach wodnych, próbkach zasolonych i kwaśnych, wodach odpadowych z przemysłu).

Dysponujemy wysokospecjalistycznymi laboratoriami wyposażonymi w aparaturę pozwalającą na otrzymywanie różnego typu materiałów, kompleksowe badania w zakresie oceny ich właściwości strukturalnych, powierzchniowych i morfologicznych oraz adsorpcyjnych.

Nowym nurtem są badania właściwości układów koloidalnych, ze szczególnym uwzględnieniem indukowania stabilności lub destabilizacji wspomnianych układów.

Oferta

1. Synteza, modyfikacja i funkcjonalizacja materiałów w celu otrzymania selektywnych i efektywnych układów do konkretnych zastosowań – usuwanie i odzysk cennych substancji (wysoko selektywne sorbenty), nośniki, np. leków, katalizatorów, rozdzielanie mieszanin, wypełnienia chromatograficzne, sensory.
2. Badania właściwości strukturalnych, teksturalnych, powierzchniowych, kwasowo-zasadowych ciał stałych (metody dyfrakcyjne, adsorpcja gazów, miareczkowanie potencjometryczne, spektrofotometria UV-Vis).
3. Badanie termicznej stabilności materiałów w szerokim zakresie temperatur (-150–1650°C), w atmosferze gazów obojętnych i powietrza syntetycznego dla bardzo małych próbek (analiza termiczna).
4. Jakościowe i ilościowe badanie składu fazowego różnego typu materiałów. Pomiar wielkości ziarna. Kontrola jakości badanych materiałów (metody dyfrakcyjne).
5. Badania procesów usuwania zanieczyszczeń z wody na adsorbentach. Ocena właściwości adsorpcyjnych materiałów pod kątem ich potencjalnego wykorzystania jako selektywnych adsorbentów do usuwania i zagęszczania różnych substancji techniką ekstrakcji do fazy stałej (spektrofotometria UV-Vis).
6. Oznaczanie zawartości węgla organicznego m.in. w ściekach, wodach przemysłowych i pitnych, a także w próbkach środowiskowych (analizatory węgla organicznego i nieorganicznego).

Możliwości współpracy

Zespół Badań Procesów Adsorpcji i Układów Dyspersyjnych oferuje współpracę w zakresie otrzymywania różnych materiałów porowatych, charakteryzowania materiałów i próbek środowiskowych, badania właściwości adsorpcyjnych oraz analizy stabilności układów koloidalnych przy wykorzystaniu różnych technik.

Możemy przeprowadzać analizę ilościową substancji o aktywności biologicznej i próbek środowiskowych w oparciu o zaawansowane metody pomiaru zawartości węgla organicznego i nieorganicznego w wodzie.

Metodami dyfrakcji rentgenowskiej możemy badać pigmenty, materiały archeologiczne, produkty spożywcze, kosmetyczne, farmaceutyczne oraz monitorować stopień zanieczyszczenia materiału i efektywność procesu technologicznego.

Posiadamy aparaturę do analizy termicznej umożliwiającą kontrolę termicznej stabilności układów. Tego typu badania są szczególnie ważne w analizie materiałów i substancji, dla których wymagana jest kontrola termicznej stabilności oraz znajomość produktów ich rozkładu.

Przeprowadzamy syntezy uporządkowanych materiałów krzemionkowych, węglowych, kompozytowych o dobrze zdefiniowanej strukturze oraz rozwiniętej powierzchni właściwej i objętości porów pod kątem otrzymania selektywnych i efektywnych układów do konkretnych zastosowań.

Zajmujemy się także optymalizowaniem stabilności układów zdyspersgowanych za pomocą odpowiednich dodatków.

Centrum Transferu Wiedzy i Technologii UMCS

pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin

tel. 81 537 55 40/81 537 57 50

e-mail: biznes@umcs.pl

Opracowanie materiałów: Centrum Prasowe UMCS

Fot. Barbara Prohl

Patent na sukces – gdy prawo spotyka pomysł

Rozmowa z dr hab. Ewą Skrzydło-Tefelską –
prezes Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej
Polskiej, absolwentką UMCS

Ukończyła Pani studia prawnicze na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. Jak Pani wspomina ten czas?

Myślę, że najlepiej okres ten mogą scharakteryzować dwa przymiotniki: pracowity i wspaniały. Studiowałam na Uniwersytecie, którym wówczas kierował mój tata. W związku z tym wszystkie moje sukcesy i porażki nie przechodziły bez echa. Byłam stale oceniana, zarówno przez kolegów z roku, jak i kadrę naukową. W pewnym momencie nawet żałowałam, że nie wyjechałam z Lublina, tylko podjęłam studia na Wydziale, na którym pracował mój tata.

Uniwersytet wtedy prężnie się rozwijał. Chatka Żaka, która do tej pory jest ważnym ośrodkiem studenckiej kultury, tętniła życiem. Odbywało się mnóstwo wydarzeń skierowanych do studentów.

A jak funkcjonowała Uczelnia? Na pewno życie akademickie toczyło się wolniejszym rytmem. Wykładowcy nie spieszyli się, poświęcali czas na refleksje naukowe, niemal całe dni spędzali w katedrach.

Struktura Uczelni też wyglądała nieco inaczej niż dzisiaj. Największym autorytetem cieszyli się profesorowie i to z ich zdaniem wszyscy się liczyli. Wśród nich warto wymienić chociażby prof. Grzegorza Leopolda Seidlera, który naukowo zajmował się doktrynami

polityczno-prawnymi. Jego największym marzeniem, jako rektora UMCS, było uczynienie z uniwersyteckiego kampusu „lubelskiego Oxfordu”, w tym celu m.in. posadzono przed Rektoratem setki krzewów różnych.

Należy też wspomnieć o prof. Jerzym Ignatowiczu, wybitnym cywiliście. Profesor dojeżdżał do Lublina z Warszawy, ponieważ był wtedy sędzią Sądu Najwyższego. Prowadził wykłady, których się nie zapomina, zawsze podawał konkretne, niezwykle precyzyjne rozwiązania danych problemów prawnych. Miałam to szczęście, że mogłam pod jego opieką pisać najpierw pracę maderską, a później rozprawę doktorską.

Doskonale zapamiętałam również prof. Andrzeja Burdę, mistrza mojego taty, znakomitego erudyte, który wygłaszał fantastyczne wykłady z prawa konstytucyjnego. Pełnił funkcję prokuratora generalnego, ale został jej pozbawiony, ponieważ sprzeciwił się wymierzaniu kary śmierci za przestępstwa gospodarcze.

W tamtych czasach wszyscy chodzili na wykłady, mimo że nie były obowiązkowe. Po prostu profesorowie, nie tylko ci, których wymieniłam, ale także inni, których nazwisk ze względu na ograniczoną ilość miejsca w czasopiśmie nie jestem w stanie przywołać, prowadzili je w sposób zapadający w pamięć, w dodatku doskonale przygotowywali do egzaminów. Na konwersatoriach za-

Archiwum Urzędu Patentowego RP

dawano nam wiele prac domowych, które były skrupulatnie sprawdzane. Egzaminy zdawaliśmy ustnie i dzięki temu profesor mógł niekiedy pomóc studentowi, który ze zdenerwowania coś zapomniał. Czasem wystarczyło kilka dodatkowych pytań, a okazywało się, że student był znakomicie przygotowany.

To wszystko sprawia, że z ogromnym sentymentem wspominam czas studiów.

Dlaczego wybrała Pani akurat studia prawnicze? Czy wybór ten był w jakimś stopniu podyktowany

faktem, że chciała Pani pójść śladami swojego taty, prof. Wiesława Skrzydło – wybitnego autorytetu w dziedzinie prawa konstytucyjnego?

Właśnie nie do końca, ponieważ początkowo chciałam zdawać na anglistykę i przez wiele lat się do tego przygotowywałam. Jednak w ostatniej klasie szkoły średniej stwierdziłam, że język angielski będzie mi potrzebny, ale tylko jako narzędzie do wyrażenia tego, co chcę powiedzieć. W ciągu roku zmieniłam plany i przygotowałam się do egzaminu na studia prawnicze. Już na egzaminie wstępnym poczułam presję środowiska,

a potem było jeszcze gorzej (śmiech). Mimo to jakoś sobie poradziłam, może przez wyjątkową rzetelność, która wynikała ze stawiania sobie wysoko poprzeczki. Zresztą moja babcia, mama mojego taty, zawsze mówiła, że byłabym dobrym prawnikiem, bo jestem bardzo konkretna i racjonalna.

Po zakończeniu studiów rozpoczęła Pani karierę naukową. Wykładała Pani prawo Unii Europejskiej na obecnym Wydziale Prawa i Administracji UMCS oraz na Uniwersytecie Lotaryngii w Nancy, a także prawo własności intelektualnej na Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie. W jaki sposób udawało się Pani łączyć kształcenie studentów z byciem czynnym radcą prawnym?

Już w trakcie studiów prof. Ignatowicz zaszczepił we mnie zamiłowanie do prawa cywilnego. Pod jego opieką napisałam rozprawę doktorską z prawa prywatnego międzynarodowego. Wybór tematu był dość nietypowy, biorąc pod uwagę fakt, że zostałam zatrudniona w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego – łączyłam więc pod względem dydaktycznym i naukowym dwie odrębne gałęzie prawa.

Muszę przyznać, że praca na Uczelni sprawiała mi ogromną przyjemność. W tym czasie urodziła się moja córka i doszły mi kolejne obowiązki rodzinne. Mimo że praca dydaktyczna nie należy do najłatwiejszych, bardzo ją lubiłam, a kontakt z młodzieżą wynagradzał podjęty trud.

Gdy Polska rozpoczęła proces akcesyjny do Unii Europejskiej, zaczęłam zmierzać w nowym kierunku. Na UMCS tworzone wówczas Katedrę Prawa Wspólnot Europejskich, której – mając ten background międzynarodowy – stałam się częścią wraz z prof. Ryszardem Skubiszem (kierownikiem) i prof. Andrzejem Wróblem (późniejszym sędzią Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego). Była to pierwsza w Polsce katedra funkcjonująca w systemie Jean Monnet, wspierającym szerzenie wiedzy o UE. W ramach podejmowanych działań współpracowałam m.in. z prof. Jeanem Moutonem, szefem Europejskiego Centrum Uniwersyteckiego w Nancy. Dodatkowo jako pełnomocnik rektora ds. akcesji (funkcję rektora pełnił wówczas prof. Marian Harasimiuk) organizowałam cykliczne spotkania z wybitnymi politykami i naukowcami, zarówno polskimi, jak i zagranicznymi, pod-

czas których omawialiśmy różne aspekty integracji europejskiej.

W tym miejscu muszę dodać, że prof. Skubisz zajmował się też zagadnieniami z zakresu własności przemysłowej. Z czasem ta tematyka zaczęła coraz bardziej mnie ciekawić. I tym oto sposobem znalazłam dla siebie właściwą drogę prowadzącą do praktyki. Po doktoracie, więc stosunkowo późno, ukończyłam aplikację radcowską i rozpoczęłam współpracę z kancelariami prawnymi w Warszawie. Najpierw z jedną, a potem z drugą (Sołtysiński Kawecki & Szlęzak), z którą byłam związana ponad 20 lat. Tam wyspecjalizowałam się w problematyce własności intelektualnej i pozostałej jej wierna do dzisiaj.

Karierę naukową łączyłam z pracą jako radca prawny. To było bardzo trudne zadanie, ponieważ dojeżdżałam z Lublina do Warszawy – w stolicy przebywałam od wtorku do czwartku, a później wracałam do Lublina i od piątku do poniedziałku prowadziłam zajęcia ze studentami, co sprawiało, że nigdy nie odpoczywałam (śmiech).

Funkcjonowałam w ten sposób dobrych kilkanaście lat, ale praca w kancelarii sprawiała mi tak wielką przyjemność, że nie potrafiłam jej sobie odmówić. Otworzyły się wtedy przede mną ogromne możliwości. Mogłam obsługiwać spory sądowe o międzynarodowym zasięgu, jak np. spór w imieniu państwa z amerykańską firmą przed arbitrażem inwestycyjnym w Paryżu. Prof. Stanisław Sołtysiński, który był i nadal jest nestorem w wymienionej kancelarii, kiedyś nawet powiedział, że jestem najlepszym mariażem pracownika naukowego i praktyka. Nie wiem, czy zasłużyłam na tak wysoką ocenę, ale na pewno bardzo się starałam.

Jakiś czas później moja córka ukończyła studia prawnicze na UMCS i postanowiła wyjechać do Warszawy. Uznałam wówczas, że to dobra okazja, abym ja też przeniosła się na stałe do stolicy, zwłaszcza że coraz trudniej było mi dzielić życie między dwa miasta. W dodatku otrzymałam ofertę pracy w Akademii Leona Koźmińskiego.

Jest Pani ekspertką w dziedzinie prawa własności przemysłowej, prawa europejskiego, prywatnego międzynarodowego i reklamy oraz uznanym radcą prawnym. Pani bogate doświadczenie zawodowe zaowocowało objęciem stanowiska prezesa Urzędu Patentowego RP. Co należy do Pani obowiązków?

Może zacznę od wyjaśnienia, w jaki sposób znalazłam się w tym miejscu. To właściwie trzeci etap mojego życia: najpierw poświęciłam się pracy dydaktycznej, potem łączyłam ją z praktyką, a teraz spróbowałam czegoś zupełnie innego. Pierwszy raz jestem pracownikiem administracji publicznej i to na wysokim stanowisku.

Przez lata zdobywałam wiedzę nie tylko na temat funkcjonowania dużych instytucji i funduszy europejskich, ale też wynalazków, patentów, znaków i wzorów przemysłowych oraz użytkowych. W związku z tym nie wahałam się, kiedy udało mi się wygrać konkurs na to stanowisko. Rywalizowałam z kilkoma innymi kandydatami, ale udało mi się wypaść na tyle dobrze, że zostałam wybrana. Teraz mam okazję kształtować rozwój innowacyjności w Polsce i przepisy, które dotyczą ochrony praw wyłącznych na dobrach niematerialnych.

Cieszę się, że w Polsce stawia się na innowacje i dąży do unowocześniania gospodarki. Dlatego jako urząd zachęcamy przedsiębiorców do ochrony wynalazków, a w dalszym etapie do komercjalizacji własnych pomysłów.

Urząd Patentowy to instytucja, która jest niezwykle ważna także dla naukowców, ponieważ pomaga chronić efekty ich pracy. Powiedzmy o tym nieco więcej. Jakie znaczenie dla środowiska akademickiego ma uzyskiwanie patentów?

Ma duże, a mogłoby mieć jeszcze większe. Mówimy tutaj oczywiście o naukach ścisłych, gdzie wynalazki są częścią pracy naukowej.

Jako urząd zabiegamy o wprowadzenie zmian w procesie ewaluacji dokonywanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Uzyskanie patentu na wynalazek jest pierwszym krokiem, kolejny to komercjalizacja, która umożliwia współpracę z przedsiębiorcami. Chcemy, żeby liczba skomercjalizowanych wynalazków wpływała na ocenę uczelni, ponieważ biznes i nauka powinny iść ramię w ramię, a wielkie osiągnięcia naukowe przekładać się na konkretne korzyści dla społeczeństwa, będące efektem ich wykorzystania na dużą skalę w przemyśle.

Zatrzymajmy się na chwilę przy tym pierwszym etapie po dokonaniu naukowego odkrycia, czyli uzyskaniu patentu. Jak wygląda droga do jego otrzymania?

Droga do uzyskania patentu jest w miarę prosta. Należy zgłosić swoje rozwiązanie na formularzach opracowanych przez Urząd Patentowy. Bywa, że zgłaszający ma problem z właściwym opisaniem swojego wynalazku, dlatego ogniwem pośredniczącym w kontakcie z naszą instytucją są rzecznicy patentowi. To oni przekładają na język prawa wszystko, co opowie im wynalazca, oraz pomagają sformułować zastrzeżenia patentowe. Następnie nasi eksperci zajmujący się określonymi dziedzinami techniki badają zgłoszenie, sprawdzają, czy jest nowe, ma poziom wynalazczy i czy nadaje się do przemysłowego zastosowania.

Patent to w pewnym sensie kompromis między wynalazcą a społeczeństwem. Dzięki patentowi wynalazca otrzymuje 20 lat monopolu na zarabkowanie na podstawie swojego pomysłu. Jednak po upływie tego czasu każdy może skorzystać z tego rozwiązania.

Uzyskanie patentu nie zawsze wiąże się z komercjalizacją wynalazku. Można to zmienić? I czy w ogóle warto podejmować takie kroki?

Tak, powinniśmy do tego dążyć. Naukowcy tworzący innowacyjne rozwiązania powinni mieć na uwadze potrzeby biznesu. Skomercjalizowane wynalazki można wykorzystywać z pożytkiem dla nas wszystkich, a do tego potrzebni są przedsiębiorcy, którzy wprowadzają je na rynek.

Taka forma współpracy nie jest łatwym zadaniem, ponieważ uniwersytety skoncentrowane są na swoich priorytetach naukowych, z kolei biznes oczekuje osiągnięcia szybkich korzyści.

Musimy więc znaleźć złoty środek, to znaczy, że wynalazki powinny iść w kierunku pożądanym przez biznes, wówczas na pewno znajdą się fundusze na ich realizację.

Rozmawiała Magdalena Cichocka

Dr hab. Ewa Tefelska-Skrzydło – radca prawny, wykładowca akademicki. Autorka książek, podręczników akademickich i artykułów na temat prawa Unii Europejskiej, prawa prywatnego międzynarodowego i ochrony wartości przemysłowej. Jest członkinią Międzynarodowego Stowarzyszenia Ochrony Własności Intelektualnej (AIPPI), Global Advertising Lawyers Alliance (GALA), Międzynarodowego Stowarzyszenia Znaków Towarowych (INTA) oraz Europejskiego Stowarzyszenia Znaków Towarowych (ECTA). Wykładowca prawa UE na UMCS i Uniwersytecie Lotaryngii w Nancy, a także prawa własności intelektualnej na Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie. Od 7 maja 2025 r. pełni funkcję prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Geografia to klucz do zrozumienia świata

Rozmowa z prof. dr. hab. Tomaszem Komornickim z Katedry Geografii Społeczno-Ekonomicznej UMCS, przewodniczącym Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk

Głos nauki

Jakie są największe wyzwania związane z zagospodarowaniem przestrzennym w Polsce?

Na zagospodarowanie przestrzenne możemy spojrzeć zarówno w skali całego kraju, a nawet Europy, jak i ściśle lokalnej. Problemy są niestety na wszystkich poziomach.

Na szczeblu krajowym nie istnieje dokument kształtujący zagospodarowanie przestrzenne Polski, tzn. nie ma wizji tego, jak powinna wyglądać organizacja przestrzenna kraju. Pierwszym wyzwaniem jest zatem zmiana tego stanu.

Drugie kluczowe wyzwanie to oddzielanie zagadnień planowania przestrzennego od innych sektorów gospodarki i życia społeczno-gospodarczego. Mamy obecnie sytuację, w której planowanie nie pełni roli integrującej. A tak nie powinno być. Trzeba prowadzić wielowymiarową integrację działań.

Trzecie wyzwanie jest najbardziej widoczne w przestrzeni. Mam na myśli chaos przestrzenny. To cena, którą społeczeństwo płaci za brak skutecznego planowania, złe instrumenty nadzorcze i błędy przeszłości na poziomie lokalnym. Chaos widzimy codziennie: od wszechobecnych reklam po rozrzuconą luźno zabudowę, tzw. łanową.

W jaki sposób zmiany klimatu wpływają na planowanie przestrzenne i gospodarkę przestrzenną kraju?

Czynią to w sposób wielowymiarowy. Wpływ bezpośredni, wynikający z zachodzących zmian klimatycznych, jest relatywnie mniej dostrzegalny, bo wymaga długookresowego spojrzenia. Bezpośrednie skutki zmian klimatu to np. ryzyko powodzi na obszarze Żuław Wiślanych, gdzie należałoby tworzyć infrastrukturę w innym standardzie ze względu na większe prawdopodobieństwo zalania terenu.

Najbardziej widoczne są jednak zjawiska ekstremalne. Częstotliwość ich występowania wiążemy ze zmianami klimatu, chociaż one tak naprawdę były zawsze. Obecnie wzrost liczby tych zjawisk jest jednak bezsporny. Ostatnie powodzie są tego doskonałym przykładem. Pojawiają się różne koncepcje przeciwdziałania ich dramatycznym skutkom, ale zazwyczaj wiążą się z tym, że ktoś musi zmienić miejsce zamieszkania, kogoś trzeba przesiedlić. Należy jednak pamiętać, że to, z czym aktualnie się mierzymy, to konsekwencja faktu, że kiedyś wydano zgodę na budowę na terenach, na których występowało niebezpieczeństwo powodzi. Dlatego podstawą powinny być odpowiednie rozwiązania prawne i adekwatne planowanie.

Polski system planowania jest spolaryzowany. Decyzje, których skutki są widoczne w przestrzeni, są podejmowane nie tylko na poziomie gminnym, ale także

Fot. Bartosz Prohl

centralnym, gdzie posługujemy się specustawami. Tych specustaw mamy bardzo dużo i *de facto* to one decydują o organizacji przestrzeni. Kiedy w ubiegłym roku pojawił się problem powodzi, rozpoczęły się dyskusje dotyczące pewnych rozwiązań i tego, w jaki sposób moglibyśmy je wprowadzić w życie. Od razu pierwsza intuicyjna odpowiedź brzmiała: „chyba trzeba wprowadzić to specustawą”, czyli nasz system planowania wymaga interwencji władzy centralnej. Problemy związane z powodzią mają jednak wymiar terytorialny, a jednocześnie wykraczają poza kompetencje władz danej gminy. Moim zdaniem najważniejszym poziomem administracyjnym do ich rozwiązywania powinny być województwa, które niestety mają stosunkowo słabe kompetencje decyzyjne.

Wspomniał Pan o chaosie przestrzennym. Które regiony w Polsce są na niego narażone? Co to oznacza dla mieszkańców tych obszarów?

Wydaje mi się, że wszystkie regiony są narażone na chaos przestrzenny, bo to zjawisko występuje nie tylko wokół ośrodków miejskich, ale również na wsi. Jest on nieco większy w Polsce Wschodniej niż w bardziej uporządkowanym układzie osadniczym na terenach poniemieckich. Paradoks polega na tym, że nawet na obszarach, na których mamy do czynienia z depopulacją, występuje jednocześnie rozpraszanie zabudowy i potęgowanie niekorzystnych zjawisk. Na mniejsze lub średnie miasto w Polsce Wschodniej musimy patrzeć jak na obszar funkcjonalny. Takie miasto wyludnia się wskutek emigracji jego mieszkańców za granicę,

do innych miast, otaczających go gmin lub w wyniku procesów naturalnych, bo mamy więcej zgonów niż urodzeń. Jest często miejscem w demograficznym regresie, a mieszkańcy przenoszą się w jego otoczenie z różnych przyczyn, takich jak np. podniesienie standardu życia, kwestie związane z własnością. To wszystko generuje koszty.

Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN kilka lat temu przygotował raport o chaosie przestrzennym, w którym dokonał szacunków tych kosztów. Oczywiście to tylko estymacje, ale były to bardzo wysokie kwoty. Przenoszenie się mieszkańców w otoczenie miasta generuje bowiem wiele różnego rodzaju wydatków związanych z transportem, dojazdami do pracy, tworzeniem infrastruktury. Osoby, które zamieszkują w przysłowiowym domku pod lasem, oczekują, że zostaną do niego doprowadzone wodociąg, kanalizacja, światłowód itp. Z czasem potrzeby rosną. Dobrze, jeśli system jest tak skonstruowany, że koszty ponoszą tylko zainteresowane osoby, ale najczęściej w jakiejś mierze ponosimy je wszyscy jako społeczeństwo.

Rozpraszanie zabudowy i chaos przestrzenny mają konsekwencje ekonomiczne także w innym wymiarze. Obecnie toczy się dyskusja związana z Ustawą z 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (tzw. ustawa wiatrakowa) i tym, jaka ma być najmniejsza odległość dzieląca wiatraki od zabudowań. Dlaczego to tak istotne? Odpowiedź wiąże się z faktem, że w Polsce mamy rozproszone osadnictwo. Obszary, na których w najbliższym sąsiedztwie nie ma zabudowań, są bardzo ograniczone. Dlaczego ta energetyka dobrze rozwija się na Pomorzu Zachodnim? Bo tam nie ma tak dużego rozproszenia. Gdy podróżujemy przez Niemcy, zaraz za naszą granicą, wokół autostrad widzimy farmy wiatrowe. Musimy jednak pamiętać, że to tereny, które dawniej podlegały kolektywizacji w Niemczech Wschodnich, a niemiecki system planowania zapobiega obecnie nadmiernemu rozproszeniu. Znacznie łatwiej jest wówczas budować farmy wiatrowe.

W jaki sposób społeczeństwo może wpływać na decyzje dotyczące zagospodarowania przestrzennego?

Spółeczeństwo ma w pewnej mierze wpływ na decyzje przestrzenne poprzez proces konsultacji. Często jednak pojawia się pytanie: czy umiemy w odpowiedni sposób zaangażować w te działania lokalne wspól-

noty? W Polsce wielokrotnie organizowano referenda przeciwko różnym inwestycjom, np. budowie drogi, obwodnicy przecinającej gminę lub poprowadzeniu nowej linii energetycznej. Osoby bezpośrednio zainteresowane, czyli mieszkające blisko przyszłej inwestycji, stawiały się na głosowanie i najczęściej opowiadały się przeciw. Referendum zwykle nie było jednak wiążące, bo pozostali mieszkańcy gminy w ogóle nie brali w nim udziału. Nie wiemy zatem, jakie mieli zdanie. Możemy domniemywać, że w dużej mierze ta inwestycja była im potrzebna. Mamy tu do czynienia z tzw. efektem NIMBY (ang. *Not In My Back Yard*), czyli przekonaniem „budujmy elektrownię, drogę itp., ale nie obok mnie”. Ważne jest, żeby formy konsultacji angażowały nie tylko osoby, które są jednoznacznie „za” i „przeciw”, ale całą społeczność. Planowanie powinno integrować to, co dzieje się bezpośrednio w przestrzeni z tzw. planowaniem społeczno-gospodarczym.

4 lipca Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN wystosował apel o pilne dokończenie reformy systemu zintegrowanego planowania rozwoju w Polsce. Przypomnijmy, że dokonana w 2020 r. nowelizacja Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju doprowadziła do uchylecia jedyne go dokumentu określającego organizację przestrzenną państwa, jakim była obowiązująca od 2011 r. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Jak obecnie wygląda sytuacja i dlaczego te kwestie wciąż nie zostały uregulowane prawnie?

Mamy dwie zasadnicze ustawy i dwa ministerstwa zajmujące się tym obszarem. Planowanie lokalne jest w gestii Ministerstwa Rozwoju. Z kolei za planowanie na wyższych szczeblach odpowiada Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. To generuje pewne problemy.

Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przez wiele lat nie była zmieniana. Początkiem problemów, jakie później się pojawiły, był 2003 r., kiedy z dnia na dzień zlikwidowano wszystkie plany uchwalane jeszcze w czasach gospodarki centralnie planowanej i transformacji ustrojowej. Od wymienionego wyżej roku ogromna część inwestycji powstawała na podstawie tzw. decyzji o warunkach zabudowy, co uważamy za jedną z głównych przyczyn chaosu przestrzennego. Drugi ważny akt prawny to Ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki

rozwoju, która zakładała, że każdy dokument rozwojowy obowiązujący na szczeblu krajowym miał swój odpowiednik o charakterze przestrzennym. Ta integracja między planowaniem społeczno-gospodarczym i przestrzennym miała zachodzić na wszystkich poziomach.

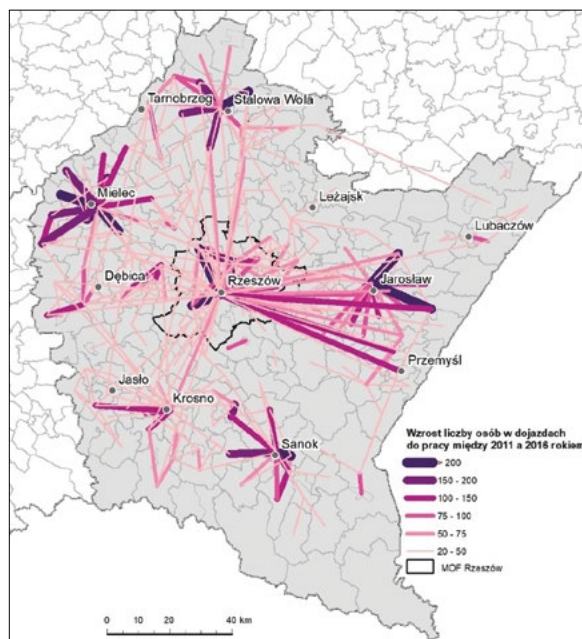
Dokumentem równoległym do średniookresowej strategii rozwoju kraju była Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK 2030). W 2020 r. ustawę znowelizowano, a dokument ten został unieważniony. Plany wojewódzkie otrzymały tzw. *vacatio legis*, są ważne do połowy przyszłego roku. I dopiero wtedy musi powstać nowy dokument wojewódzki, który ma integrować plan zagospodarowania i strategię rozwoju. Natomiast na szczeblu krajowym zdecydowano, że nie będzie on potrzebny. Polska jest zatem jednym z nielicznych państw w Europie, które nie posiada dokumentu opisującego całościowo organizację przestrzenną.

Nasz apel zachęca decydentów do tego, żeby na proces planowania patrzyli w sposób zintegrowany na poziomie krajowym, wojewódzkim i gminnym oraz jednocześnie społeczno-gospodarczym. Potrzebujemy połączenia planowania w ujęciu wertykalnym, horyzontalnym i tematycznym. I stąd apel, który skłania do holistycznego spojrzenia i naprawy licznych błędów, jakie już popełniono.

Za nami wyjątkowe wydarzenie – Kongres Geografii Polskiej 2025. Na zakończenie rozmowy proszę opowiedzieć, jaka była Pana rola w tej inicjatywie, jakie kluczowe tematy zostały poruszone i co uznaje Pan za najważniejsze przesłanie tego przedsięwzięcia.

W trakcie Kongresu występowałem w podwójnej roli: jako pracownik UMCS (członek Komitetu Naukowego) i przewodniczący Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN. Prowadziłem dwie sesje. Jedna dotyczyła przestrzennych podstaw przyszłości dla polityki spójności Unii Europejskiej, druga – rozwoju obszarów przygranicznych w warunkach zagrożeń geopolitycznych (została zorganizowana przy udziale prof. Eugenii Maruniak, dyrektor Instytutu Geografii Ukraińskiej Akademii Nauk w Kijowie).

Wartość Kongresu polega na tym, że pierwszy raz na taką skalę różne podmioty, które starają się patrzeć na otoczenie w ujęciu przestrzennym – mam tu na myśli zarówno jednostki kształtujące w zakresie geografii (ale

↑ Wzrost liczby osób dojeżdżających do pracy w innych gminach obrazuje zwiększającą się suburbanizację (przykład Podkarpacia). Opracowanie: dr Sławomir Goliszek na potrzeby Planu transportowego woj. podkarpackiego

nie tylko, bo np. na UMCS są różne kierunki: geoinformacja, geografia wojskowa, gospodarka przestrzenna, turystyka), jak i komitety PAN czy Polskie Towarzystwo Geograficzne – zebrały się, aby porozmawiać o przyszłości geografii jako dyscypliny naukowej. Razem przygotowaliśmy Geograficzny Pakt dla Społeczeństwa i Krajobrazów zawierający także apel o wzmocnienie roli edukacji geograficznej.

Kongres, przy osobistym zaangażowaniu rektora UMCS prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego, pokazał, że geografia nie ma granic, jest ważna i charakteryzuje ją nowoczesne spojrzenie. Poza tym udowodnił, że współczesna geografia to nie, jak nadal postrzega ją wielu, szkolna wiedza encyklopedyczna, tylko sposób zintegrowanego i przestrzennego rozumienia i zmieniać świata.

Rozmawiała Magdalena Wołoszyn-Mróż

Materiał pierwotnie ukazał się w formie podcastu „Głos nauki”. Pełna wersja jest dostępna na stronie: <https://www.umcs.pl/pl/odcinki,20240,1.htm>.

Każdy krajobraz jest niezwykły

Rozmowa z prof. dr. hab. Zbigniewem Zwolińskim – przewodniczącym Komitetu Nauk Geograficznych Polskiej Akademii Nauk

Jest Pan geografem i geomorfologiem. Skąd zainteresowanie tymi naukami?

Moje zainteresowanie geografią i geomorfologią zaczęło się dość wcześnie, ponieważ od lat młodości fascynowało mnie, jak kształtuje się krajobraz i jakie procesy stoją za tym, co widzimy na powierzchni Ziemi. Z czasem zauważyłem, że to nie tylko kwestia estetyki czy ciekawości, ale też chęć poznania mechanizmów przyrodniczych i ich wpływu na życie człowieka. Geografia daje szeroką perspektywę, bowiem łączy nauki przyrodnicze z humanistycznymi, a geomorfologia pozwala zagłębić się w konkretne procesy morfogenetyczne, które tworzą nasz świat. To właśnie połączenie analizy przestrzennej, pracy terenowej i zrozumienia historii Ziemi sprawiło, że postanowiłem związać z tym swoją przyszłość zawodową. Od zawsze fascynowały mnie rzeki – ich zmienność, siła i to, jak kształtują krajobraz. Odkryłem, że geomorfologia fluwialna pozwala najlepiej zrozumieć te procesy, czyli erozję, akumulację, zmiany koryt rzecznych. To był dla mnie naturalny kierunek rozwoju – geografia dała mi szeroki kontekst przyrodniczy, a geomorfologia pozwoliła skupić się na tym, co naprawdę mnie pociąga. Praca z rzeką to nie tylko teoria, ale także działania w terenie, obserwacja, analiza, a czasem wręcz czytanie krajobrazu jak książki. I to mnie najbardziej w tym pasjonuje.

Obecnie w centrum Pana zainteresowań badawczych znajduje się georóżnorodność. Jak w prostych słowach możemy wyjaśnić, co oznacza ten termin?

Georóżnorodność to odpowiednik bioróżnorodności, tylko w odniesieniu do nieożywionej przyrody. Oznacza różnorodność form terenu, skał, gleb, minerałów i procesów, które je kształtują. W prostych słowach – to bogactwo przyrodnicze, które nie rośnie i nie odycha, ale jest fundamentem życia na Ziemi. Dobrym przykładem jest Jura Krakowsko-Częstochowska. Na relatywnie niewielkim obszarze mamy wapienne ostańce, głębokie doliny, jaskinie, wywierzyska, a także ślady dawnych procesów krasowych i osadów morza, które istniało tu miliony lat temu. To prawdziwa mozaika form i procesów geologicznych, która stanowi o unikalności tego regionu – i właśnie to nazywamy georóżnorodnością. Bez georóżnorodności nie byłoby zróżnicowanych krajobrazów, siedlisk ani zasobów naturalnych. Co ważne, jest to wartość, którą – podobnie jak bioróżnorodność – należy chronić. Dlatego georóżnorodność jest nie tylko ładna czy ciekawa, ale ma również znaczenie edukacyjne, naukowe, kulturowe, a nawet gospodarcze, np. poprzez wpływ na turystykę, lokalne zasoby, planowanie przestrzenne.

Na czym polegają badania, które Pan prowadzi?

Staram się porównywać, jak wygląda i jak kształtuje się georóżnorodność w różnych strefach morfoklimatycznych, np. w Polsce, czyli w strefie umiarkowanej, na Saharze lub w Australii, a więc w suchych obszarach pustynnych, czy na Spitsbergenie lub w Tatrach – zatem w obszarach polarnych lub w górach wysokich.

Fot. Bartosz Prohl

Analizuję, jak różne procesy rzeźbotwórcze – takie jak wietrzenie, erozja, przemieszczanie rozтворów i cząstek mineralnych czy działalność lodu, wody, wiatru lub słońca – wpływają na zróżnicowanie form terenu i struktur geologicznych, które kształtują krajobraz.

Przykładowo, w Polsce analizuję georóżnorodność w naszych parkach narodowych, m.in. w Tatrzańskim Parku Narodowym, który reprezentuje strefę górską, gdzie dominowały procesy glacialne i peryglacialne, czyli związane z dawnym zlodowaceniem lokalnym. Stąd rzeźba terenu przejawia się w ostrych szczytach i grzbietach, kotłach polodowcowych, morenach i żłobach polodowcowych – wszystko to świadczy o dawnym intensywnym modelowaniu terenu przez lód lodowcowy. Z kolei w Parku Narodowym Gór Stołowych mamy zupełnie inne warunki – to obszar o charakterze płytowym, gdzie georóżnorodność wynika z selektywnego wietrzenia piaszczowców, powstawania form skalnych, labiryntów i skalnych miast. Jeszcze inny przykład to Słowiński Park Narodowy, reprezentujący strefę nadmorską, gdzie dominują procesy eoliczne i związane z występowaniem wody – wydmy, ruchome piaski, jeziora przybrzeżne i mierzeje.

W każdym z tych parków występuje inny zestaw procesów geomorfologicznych i form terenu, co czyni je idealnymi do porównań georóżnorodnościowych. Żeby badać te procesy, stosuję oprogramowania geoin-

formacyjne, które wykorzystują dane geoprzestrzenne pozyskane z systemów informacji geograficznej, cyfrowe modele wysokościowe, dane lidarowe i zdjęcia satelitarne lub z dronów. Dzięki temu mogę dokładnie, ilościowo, a tym samym obiektywnie analizować krajobrazy w dużej skali, porównywać je ze sobą i oceniać ich wartość georóżnorodnościową. To niezwykle połączenie pracy terenowej, danych cyfrowych i analiz przestrzennych pozwala lepiej zrozumieć, jak różnorodne są procesy geograficzne na Ziemi i dlaczego warto je dokumentować, chronić i promować edukacyjnie.

Jak rozwój geoinformacji zmienił sposób prowadzenia badań geomorfologicznych?

To pytanie dotyczy jednej z najważniejszych rewolucji we współczesnej geomorfologii. Rozwój geoinformacji w ostatnim półwieczu całkowicie zmienił sposób, w jaki prowadzimy badania geomorfologiczne. Kiedyś analiza form terenu opierała się głównie na obserwacjach terenowych i weryfikacji tradycyjnych map topograficznych. Dziś mamy dostęp do bardzo dokładnych danych geoprzestrzennych, takich jak cyfrowe modele wysokościowe, np. danych LiDAR, zdjęć satelitarnych, danych radarowych, które pozwalają zobaczyć szczegóły rzeźby terenu, wcześniej niewidoczne gołym okiem. Często mówimy „uczynić niewidzialne

widzialnym”. Dzięki systemom informacji geograficznej można nie tylko wizualizować krajobrazy, ale też wykonywać precyzyjne analizy: mierzyć nachylenia stoków, ich krzywizny i inne parametry geomorfometryczne, identyfikować formy rzeźby, modelować procesy erozyjne czy prześledzić zmiany ukształtowania powierzchni Ziemi w czasie. To pozwala prowadzić badania szybciej, dokładniej i na znacznie większą skalę, w tym także nawet w trudno dostępnych miejscach, np. w obszarach wysokogórskich, współcześnie zlodowaconych czy gęsto zalesionych.

Dzięki zastosowaniu danych LiDAR-ALS (z lotniczego skaningu laserowego) o wysokiej rozdzielczości (1 m) udało się zidentyfikować w obszarze pojezierzy bardzo subtelne formy rzeźby lodowcowej i fluwioglacjalnej, takie jak kręte wały glacialne, megadiuny, ślady opływania zakotwiczonych brył lodu. Te formy były wcześniej trudne do wykrycia z poziomu terenu, bo są porośnięte lasem i często zasłonięte roślinnością krzewiastą i trawiastą. Hiperrozdzielcze cyfrowe modele wysokościowe pozwoliły na ich precyzyjne odwzorowanie oraz rekonstrukcję historii zlodowacenia na wybranych obszarach Suwalszczyzny i Pojezierza Drawskiego. W rejonie Borów Tucholskich, za pomocą analiz geoinformacyjnych i danych LiDAR, udało się zidentyfikować dawne koryta rzeczne i rozległe formy związane z wodami roztopowymi z okresu ostatniego zlodowacenia. Te relikty paleohydrografii były zupełnie niewidoczne na tradycyjnych mapach – pokryte lasami i słabo zarysowane w terenie. Dzięki geodanym można dziś odtworzyć ich przebieg i zrozumieć, jak funkcjonowały dawne systemy rzeczne.

W Sudetach te same dane LiDAR umożliwiły wykrycie wielu niezinwentaryzowanych wcześniej osuwisk, zarówno współcześnie aktywnych, jak i nieaktywnych. Analizy cyfrowych modeli wysokościowych poprzez cieniowanie terenu, badanie krzywizn i spadków pozwoliły nie tylko wykryć te formy, ale także ocenić ich aktywność i zagrożenie dla infrastruktury. To bardzo ważne w kontekście planowania przestrzennego i zarządzania ryzykiem geologicznym. W Górach Stołowych wykorzystanie danych LiDAR pozwoliło lepiej zrozumieć rozmieszczenie i genezę skalnych grzybów, labiryntów czy układu szczelin tektonicznych. Za pomocą precyzyjnych modeli terenu można przeprowadzać przestrzenną analizę odporności litologicznej i mechanizmów selektywnego wietrzenia.

To pokazuje, że dzięki geoinformacji nie tylko lepiej rozumiemy procesy geomorfologiczne, ale też często odkrywamy zupełnie nowe elementy krajobrazu. Geoinformacja nie zastępuje oczywiście badań terenowych, ale bardzo je wspiera i uzupełnia. W wielu przypadkach to właśnie analiza danych przestrzennych pozwala postawić hipotezę, którą potem weryfikujemy w terenie. Można więc powiedzieć, że geoinformacja zmieniła narzędzia pracy geomorfologa oraz otworzyła nowe możliwości i kierunki badawcze, które wcześniej były poza naszym zasięgiem.

A jak zmieniło się samo podejście do badań geomorfologicznych na przestrzeni ostatnich lat?

Podejście do badań geomorfologicznych zmieniło się znacząco przede wszystkim dzięki rozwojowi technologii, narzędzi analitycznych i metod interdyscyplinarnych. W przeszłości badania geomorfologiczne polegały głównie na pracy terenowej, pomiarach i klasycznych analizach kartograficznych. Obecnie korzystamy z zaawansowanych narzędzi geoinformacyjnych (GIS), danych LiDAR, zdjęć satelitarnych i technologii teledetekcji, o czym wspominałem wcześniej, które pozwalają na uzyskiwanie bardzo dokładnych i przestrzennych danych o rzeźbie terenu, nawet w trudno dostępnych miejscach. Dodatkowo coraz większy nacisk kładzie się na badania interdyscyplinarne, łączące geomorfologię z klimatologią, geologią, gospodarką wodną, ekologią, archeologią, gospodarką przestrzenną. Badania stają się bardziej złożone, bo coraz częściej analizujemy procesy geomorfologiczne w odniesieniu do zmian klimatycznych, zagrożeń naturalnych (np. osuwisk, powodzi), a także ich wpływu na człowieka i jego działalność (np. w aspekcie zarządzania przestrzennego).

Dziś bardzo dużą wagę przywiązujemy do analizy zmienności procesów geomorfologicznych w czasie – dzięki temu możemy lepiej prognozować przeobrażenia w krajobrazie, monitorować efekty zmian klimatu i zarządzać zagrożeniami związanymi z katastrofami naturalnymi. Istotne jest także zwiększanie świadomości nt. georóżnorodności i jej ochrony, szczególnie w kontekście zrównoważonego rozwoju i ochrony zasobów naturalnych.

Zmiany w podejściu do badań geomorfologicznych dobrze ilustruje sytuacja po serii powodzi, które miały miejsce w kilku regionach Polski we wrześniu 2024 r. Możemy obserwować, jak zmiany klimatyczne i zmien-

ność warunków meteorologicznych przyczyniają się do coraz bardziej ekstremalnych i nieprzewidywalnych zjawisk hydrologicznych. W takich przypadkach badania geomorfologiczne stają się kluczowe dla analizy skutków powodzi i przewidywania ich wpływu na krajobraz, ponieważ geomorfologia nie ogranicza się już tylko do klasycznych analiz rzeźby terenu, ale także obejmuje monitorowanie procesów erozyjnych, akumulacyjnych, przeobrażeń w układach koryt rzek oraz ocenę skutków powodzi na terenach zabudowanych.

Współczesne technologie, takie jak teledetekcja, pozwalają na błyskawiczną analizę zmian w terenie, np. za pomocą zdjęć satelitarnych czy danych LiDAR, które umożliwiają szybszą identyfikację obszarów szczególnie narażonych na dalsze zmiany w wyniku erozji rzecznej czy osuwisk. Dzięki nowoczesnym funkcjom analitycznym GIS i modelowaniu przestrzennemu jesteśmy w stanie przewidywać, które tereny będą najbardziej narażone na przyszłe powodzie, a także opracować strategie zarządzania ryzykiem powodziowym. To pokazuje, jak dzisiejsza geomorfologia przekształca się z nauki podstawowej w dyscyplinę aplikacyjną, której celem jest nie tylko badanie procesów, ale także ich prognozowanie i zarządzanie ryzykiem.

Już Pan o tym kilkakrotnie wspominał, ale doprecyzujmy – w jaki sposób wyniki badań nad georóżnorodnością mogą być wykorzystane w praktyce?

Wyniki badań nad georóżnorodnością są jak do tej pory niedoceniane, ale mogą być niezwykle przydatne w praktyce, zwłaszcza w obszarze planowania przestrzennego i ochrony środowiska oraz w kontekście 17 celów zrównoważonego rozwoju (SDGs), geoturystyki czy edukacji.

W zakresie planowania przestrzennego wiedza o georóżnorodności pomaga w określaniu najbardziej odpowiednich miejsc do rozwoju różnych form działalności ludzkiej, takich jak budownictwo, infrastruktura komunalna czy transportowa. Umożliwia to unikanie obszarów o potencjale geologicznym lub geomorfologicznym, które mogą być wrażliwe na zmiany, jak np. tereny o dużej aktywności sejsmicznej, narażone na erozję i priorytetowe formy krajobrazowe wymagające ochrony, a wynikające z audytu krajobrazowego.

W ramach ochrony środowiska badania georóżnorodności mogą wskazywać miejsca, które są kluczowe dla

zachowania lokalnych ekosystemów. Georóżnorodność wpływa na różnorodność siedlisk, co w konsekwencji oddziałuje na bioróżnorodność. Wiedza o tym, jakie formy krajobrazu i procesy geograficzne sprzyjają określonym gatunkom roślin czy zwierząt, może być wykorzystana do wyznaczania obszarów chronionych lub korytarzy ekologicznych.

Dzięki badaniom georóżnorodności można lepiej ocenić ryzyko związane z różnymi zjawiskami naturalnymi, jak osuwiska, powodzie czy erozja gleb. W planowaniu przestrzennym ważne jest, aby unikać zabudowy w rejonach o wysokim ryzyku tych zjawisk, co zmniejsza zagrożenie dla ludzi oraz minimalizuje koszty naprawy szkód. Georóżnorodność może wpływać na wybór lokalizacji dla projektów związanych z pozyskiwaniem zasobów naturalnych (np. wydobywaniem minerałów) oraz na decyzje dotyczące ochrony krajobrazu. Dzięki wiedzy o różnorodnych formacjach geologicznych i geomorfologicznych łatwiej jest wdrożyć zasady zrównoważonego rozwoju, które uwzględniają zarówno potrzeby gospodarcze, jak i ochronę środowiska. Znajomość georóżnorodności może być również wykorzystywana w edukacji ekologicznej oraz geoturystyce, pomagając w tworzeniu atrakcyjnych, ale bezpiecznych tras turystycznych, które nie niszczą wrażliwych form geologicznych i rzeźby terenu. Może to również promować regiony pod względem ich unikalnych wartości geograficznych.

Wszystkie te przykłady pozwalają na lepsze zarządzanie przestrzenią oraz skuteczniejsze podejście do ochrony środowiska, uwzględniające zmienność procesów geograficznych i ich wpływ na środowisko i społeczności.

W tym miejscu warto dodać, że jest Pan współinicjatorem ustanowienia Międzynarodowego Dnia Georóżnorodności.

Międzynarodowy Dzień Georóżnorodności, obchodzony na całym świecie 6 października, jest niezwykle ważnym świętem nauk o Ziemi, ponieważ przypomina o fundamentalnym znaczeniu geograficznych – mam na myśli geologicznych, geomorfologicznych, pedologicznych, hydrologicznych i klimatycznych – elementów naszej planety, które kształtują środowisko naturalne, ekosystemy oraz życie na Ziemi. Georóżnorodność, choć często pomijana, jest podstawą bioróżnorodności i wpływa na wszystko – od jakości gleby, przez źródła wody, aż po kształtowanie krajobrazu,

w którym żyjemy i gospodarujemy. Dzień ten ma na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa na różnorodność geograficzną, która odgrywa kluczową rolę w utrzymaniu równowagi ekologicznej. Poznanie i zrozumienie georóżnorodności pozwala nam, tak jak mówiłem wcześniej, podejmować lepsze decyzje w zakresie ochrony środowiska, planowania przestrzennego oraz w zarządzaniu zasobami naturalnymi. W tym kontekście Międzynarodowy Dzień Georóżnorodności jest także okazją do edukacji społecznej i promowania zrównoważonego rozwoju. Wspierając tę inicjatywę, chcemy, aby georóżnorodność stała się integralną częścią dyskusji na temat ochrony naszej planety oraz strategii adaptacyjnych w obliczu zmieniającego się klimatu. W dłuższej perspektywie obchody tego Dnia pomogą w budowaniu globalnej świadomości, że musimy chronić nie tylko gatunki roślin i zwierząt, ale również geograficzne dziedzictwo, które ma kluczowe znaczenie dla przyszłości naszej cywilizacji.

Od 2024 r. pełni Pan funkcję przewodniczącego Komitetu Nauk Geograficznych PAN. Proszę opowiedzieć, jakie zadania realizuje KNG.

Obecna 4-letnia kadencja Komitetu przebiega pod hasłem „Zmiany polskich krajobrazów i ich odnowa po kryzysach i zdarzeniach ekstremalnych”. W ten sposób chcemy zwrócić uwagę zarówno naukowców, jak i społeczeństwa na rolę nauk geograficznych w funkcjonowaniu środowiska geograficznego i gospodarki narodowej, w kultuowaniu tradycji historycznej i kulturowej oraz w edukacji na wszystkich poziomach kształcenia geograficznego.

Nadrzędnym celem Komitetu jest przygotowanie *Zielonej Księgi Krajobrazów Polski*, która ma dostarczyć uporządkowanej wiedzy na temat zróżnicowanych krajobrazów w Polsce, co jest szczególnie istotne w czasach narastającej roli naturalnych zdarzeń ekstremalnych i katastrofalnych, jak też coraz częstszych kryzysów społeczno-ekonomicznych i wzrastającej niepewności geopolitycznej. Duże znaczenie tej *Księgi* wynika z faktu, że podejmujemy wspólne działania w zakresie spójności i integralności geografii jako dwóch dyscyplin, tj. nauki o Ziemi i środowisku oraz geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Jako Komitet skupiający najwybitniejszych przedstawicieli społeczności geograficznej jesteśmy zobowiązani do przedstawiania mediom i serwisom informacyj-

nym stanowisk i opinii wynikających z naszych badań i doświadczeń, dotyczących współczesnych problemów środowiska naturalnego, społeczeństwa, gospodarki, zarządzania terytorialnego itp. Ważnym aspektem działalności Komitetu jest inicjowanie i organizacja seminariów problemowych, warsztatów geograficznych krajowych i zagranicznych oraz bilateralnych i międzynarodowych konferencji naukowych.

Komitet był współorganizatorem Kongresu Geografii Polskiej 2025. Czemu służą takie wydarzenia?

Tego typu spotkania umożliwiają polskim geografom dyskusję na temat współczesnych wyzwań, które dotyczą nie tylko pojedynczych regionów, ale mają również charakter ogólnokrajowy i globalny.

Hasło Kongresu „Geografia bez granic” odzwierciedla potrzebę otwartości w badaniach geograficznych oraz wykorzystywania interdyscyplinarnych metod, które pozwalają lepiej zrozumieć złożoność zjawisk, takich jak zmiany klimatyczne, degradacja środowiska, zrównoważony rozwój, urbanizacja, globalizacja czy zmiany demograficzne. Kongres stanowił doskonałą okazję do podkreślenia znaczenia geograficznego podejścia w podejmowaniu decyzji politycznych i gospodarczych w naszym kraju. Przekraczanie granic w sensie geograficznym oznacza także poszukiwanie nowych rozwiązań i metod badawczych, które będą bardziej efektywne w kontekście lokalnych problemów i globalnych wyzwań.

Organizowanie takich wydarzeń jak Kongres jest niezwykle istotne, ponieważ wzmacnia rozwój nauki, sprzyja współpracy między ośrodkami, pozwala na prezentację wyników badań, a także przyczynia się do kształtowania przyszłych kierunków rozwoju nauk geograficznych. Takie wydarzenia pomagają również w integracji środowiska naukowego oraz zwiększają społeczną rolę geografii jako nauki zajmującej się problemami, które dotyczą każdego z nas.

Rozmawiała Magdalena Cichocka

Prof. dr hab. Zbigniew Zwoliński – geograf, geomorfolog, ekspert w zakresie geoinformacji i georóżnorodności, zatrudniony w Instytucie Geoekologii i Geoinformacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Autor ponad 300 publikacji. Przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN, redaktor naczelný czasopisma Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich „Landform Analysis”, członek Polskiego Komitetu ds. UNESCO oraz członek korespondent Wydziału IV Przyrodniczego Polskiej Akademii Umiejętności. Współwiodawca ustanowienia Międzynarodowego Dnia Georóżnorodności.

Czy granice Polski na północy i wschodzie są bezpieczne?

Okiem eksperta

Granice państwa to jeden z podstawowych atrybutów jego suwerenności – wyznaczają przestrzeń obowiązywania prawa, stanowią obszar kontroli i symbolizują państwowość. To linia i płaszczyzna prostopadła do powierzchni ziemi, która decyduje o tym, gdzie kończy się władza jednego państwa, a zaczyna innego. To także przestrzeń, w której spotykają się różne porządki prawne, kulturowe i militarne. Granica nie jest wyłącznie linią na mapie. To dynamiczny konstrukt, który materializuje się zarówno w murach, systemach monitoringu czy fortyfikacjach, jak i w sferze cyfrowej oraz narracyjnej. Na pytanie, czy granice Polski są bezpieczne, nie ma więc prostej odpowiedzi. Można na nie odpowiedzieć zarazem „tak” i „nie” – w zależności od przyjętej perspektywy oraz rodzaju zagrożeń.

Czym jest naruszenie granicy państwa?

Naruszenie granicy to nie tylko fizyczne przekroczenie linii demarkacyjnej w terenie. To także wtargnięcie w przestrzeń powietrzną, naruszenie wód terytorialnych, a w XXI w. coraz częściej – atak w cyberprzestrzeni. Przekroczenie granicy przez drony bojowe stanowi naruszenie suwerenności porównywalne z wtargnięciem wojskowym, nawet jeśli nie doszło do strat materialnych. Z kolei cyberataki, np. na infrastrukturę krytyczną, pokazują, że granica może zostać „ominięta”, a bezpieczeństwo państwa naruszone mimo fizycznej nienaruszalności linii granicznej.

Argumenty za bezpieczeństwem granic Polski na północy i wschodzie

Bezpieczeństwo granic Polski może być postrzegane przez pryzmat naszego członkostwa w strukturach

NATO i Unii Europejskiej oraz traktowania granic wschodnich jako flanki tych dwóch instytucji. Tym samym Polska korzysta z systemu bezpieczeństwa zbiorowego. Naruszenie jej granicy lądowej, morskiej lub powietrznej oznaczałoby potencjalne uruchomienie art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Już samo to pełni funkcję odstraszającą. Granice Polski są także zewnętrznymi granicami Unii Europejskiej, co oznacza dostęp do wsparcia instytucji takich jak Europejska Straż Graniczna i Przybrzeżna, tzw. Frontex, która dysponuje własną służbą mundurową – Stałym Korpusem Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej. Wyszukani przez najlepszych i wyposażeni w najnowocześniejszy sprzęt funkcjonariusze Frontexu są gotowi stawić czoła wyzwaniom na granicach oraz pomóc zapewnić prawidłowe funkcjonowanie europejskiej strefy Schengen.

Jako członek NATO możemy liczyć na wsparcie innych państw Sojuszu, co było widoczne podczas naruszenia polskiej przestrzeni powietrznej przez drony rosyjskie z 9 na 10 września 2025 r. Większość państw potępiła te działania i wyraziła solidarność z Polską. Ponadto wielu mieszkańców obszarów graniczących z Ukrainą może słyszeć, szczególnie nocą, przelatujące samoloty, co wskazuje na nieustanną czujność służb lotnictwa wojskowego, reagującego na działania Rosji w Ukrainie, blisko polskiej granicy.

Kolejnym argumentem przemawiającym za dbałością o bezpieczeństwo granicy Polski na wschodzie jest narodowy program obronny „Tarcza Wschód” przyjęty przez polski rząd w 2024 r., który ma w latach 2024–2028 radykalnie wzmocnić ochronę granicy z Rosją i Białorusią. Jego głównym celem jest utrudnienie

naruszenia granicy i odstraszenie potencjalnego agresora – zarówno w wymiarze konwencjonalnym, jak i hybrydowym.

Program obejmuje czterowarstwowe fortyfikacje: linie bunkrów, schronów, rowów przeciwczołgowych, betonowych zapór („jeży”) oraz sieć przeszkód inżynierskich, w tym:

- system ISR (*Intelligence, Surveillance, Reconnaissance*) – wieże obserwacyjne, radary, sensory termiczne i akustyczne oraz technologie do wykrywania i neutralizowania dronów;
- wykorzystanie naturalnych barier: lasów, bagien, rzek, które wkomponowano w system obronny, czyniąc granicę trudniejszą do przekroczenia;
- infrastrukturę logistyczną – tzw. HUB-y, magazyny i zaplecze dla szybkiego wsparcia wojsk;
- technologię UBM (*Ultimate Building Machine*) pozwalającą szybko budować modułowe obiekty obronne i schrony w trudnym terenie.

Znaczenie programu wykracza poza Polskę. „Tarcza Wschód” ma nie tylko chronić polskie rubieże, ale również wzmocnić całą wschodnią flankę NATO i UE, zwłaszcza w rejonie korytarza suwalskiego – newralgicznego przesmyku łączącego Polskę z Litwą. W skrócie: „Tarcza Wschód” to mur XXI w., który łączy beton, stal i elektronikę, by uczynić polską granicę nieprzenikalną dla nielegalnych przekroczeń, agresji militarnej i infiltracji hybrydowej. Program wpisuje się w strategię NATO *deterrence by denial*, czyli odstraszenia przez uniemożliwienie przeciwnikowi łatwego ataku. W praktyce oznacza to: chcesz wejść? Zapłacisz za to wysoką cenę. O „Tarczy Wschód” można więcej przeczytać na stronie <https://tarczawschod.wp.mil.pl/>.

W obliczu narastających zagrożeń Polska, podobnie jak inne państwa frontowe, wdraża proces militaryzacji i sekurytyzacji granicy. Militaryzacja granicy oznacza zarówno większą obecność sił zbrojnych i straży granicznej, jak i wykorzystanie nowoczesnych technologii (systemy radarowe, detekcja dronów, monitoring biometryczny). Dzięki temu granice fizycznie są znacznie szczelniejsze niż jeszcze dekadę temu. Podjęte działania są odpowiedzią na tzw. weaponizację, czyli wykorzystanie granicy jako instrumentu oddziaływania na bezpieczeństwo państwa poprzez m.in. wywieranie presji migracyjnej, zamykanie przejść granicznych czy naruszanie granicy państwa.

Argumenty za tym, że granice Polski na północy i wschodzie nie są w pełni bezpieczne

Granica państwa obejmuje nie tylko linię lądową, lecz także przestrzeń powietrzną, morski obszar wyłącznej jurysdykcji oraz cyberprzestrzeń. Incydent z rosyjskimi dronami, które naruszyły polską przestrzeń powietrzną, pokazał, że tego typu zagrożeń nie można w pełni wyeliminować. Podobnie w cyberprzestrzeni – ataki hakerskie przekraczają granice bez fizycznego kontaktu, czyniąc klasyczne zabezpieczenia nieskutecznymi.

Wiele wiadomości w ostatnim czasie dotyczy również zagrożeń hybrydowych, które noszą znamiona tradycyjnych i nowych niebezpieczeństw. Przykładem są działania Białorusi, która wywierała presję migracyjną na granicy polsko-białoruskiej. Miała ona na celu wywołanie kryzysu w Polsce i na granicy zewnętrznej Unii Europejskiej. Imigranci z państw trzecich zostali wykorzystani jako instrument destabilizacji bezpieczeństwa państwa. Takie działania trudno powstrzymać tradycyjnymi metodami wojskowymi. Granica okazuje się tu bardziej podatna niż odporna.

Innym przykładem działań hybrydowych są akcje rosyjskiej floty morskiej na Morzu Bałtyckim. Morze to miejsce, gdzie granice państw można łatwo ignorować. W kontekście bezpieczeństwa granic państwowych marynarka wojenna i infrastruktura morska stanowią często słaby punkt – mniej widoczny niż granica lądowa, trudniej go monitorować i bronić. Morze Bałtyckie styka się z wieloma państwami NATO, a jego głębokość i ukształtowanie geologiczne sprzyjają działaniom podwodnym z wykorzystaniem zakamuflowanych statków cywilnych. Rosja, mając rozbudowaną flotę podwodną i zdolności operacyjne w rejonie Bałtyku, uzyskuje potencjalne możliwości operacyjne w tej przestrzeni, zarówno ofensywne, jak i hybrydowe. W ostatnich latach obserwujemy kilka kategorii incydentów, które można uznać za naruszenia graniczne (rozumiane jako działania sprzeczne z suwerennością i integralnością państw nadbrzeżnych) lub przynajmniej działania w strefach poza wodami terytorialnymi, jednak mogące mieć wpływ na interesy morskie państw bałtyckich.

Federacja Rosyjska i Białoruś wykorzystują również granice UE jako narzędzie polaryzacji – pogłębiając podziały wewnątrz państw członkowskich i między nimi. Skutkuje to m.in. wprowadzeniem kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen. Polska granica

Fot. Michał Piat

staje się zatem nie tylko linią obrony, ale też polem gry informacyjnej i politycznej, gdzie bezpieczeństwo zależy od spójności wewnętrznej i solidarności europejskiej. Ponadto naruszenie przestrzeni powietrznej przez rosyjskie drony dało do myślenia. Nie wystrzelono rakiet, które zniszczyły budynki, ale przesłano jasny komunikat: „potrafimy was osiągnąć”. Takie incydenty pokazują, że nawet najlepsze fortyfikacje w terenie mogą być bezradne wobec technologii bezzałogowych.

A co z cyberprzestrzenią? Tu granica państwa praktycznie znika. Hakerzy z Rosji czy Białorusi nie muszą forsować zasieków – wystarczy, że włamują się do systemów energetycznych lub bankowych. Cyberataki to przykład naruszenia suwerenności, który omija fizyczną linię graniczną. Dla obywatela skutki mogą być tak samo odczuwalne jak realne wtargnięcie: brak prądu, chaos informacyjny, paraliż usług publicznych.

Podsumowując, granice Polski są relatywnie bezpieczne dzięki rozbudowie infrastruktury obronnej („Tarcza Wschód”), wsparciu NATO i UE oraz militaryzacji strefy przygranicznej. Jednakże bezpieczeństwo to ma charakter warunkowy. Nowe zagrożenia – drony, cyberataki, weaponizacja migracji – podważają skuteczność klasycznych barier. Granica staje się dziś nie tyle linią, co dynamicznym polem gry geopolitycznej, technologicznej i informacyjnej. Odpowiadając więc na pytanie tytułowe, polskie granice są bezpieczne, ale tylko w wymiarze tradycyjnej obrony. W obliczu zagrożeń hybrydowych i ponadgranicznych pozostają podatne na ataki i wymagają dalszej adaptacji. Bezpieczeństwo granic Polski zależy nie tylko od tego, co zbudujemy, ale i od tego, czy zachowamy odporność jako społeczeństwo i wspólnota polityczna.

Anna Moraczewska

Ochrona ludności powinna być częścią kultury społecznej

Rozmowa z dr hab. Katarzyną Marzędą-Młynarską, prof. Uczelni – zastępcą dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych, kierownikiem Katedry Bezpieczeństwa Międzynarodowego UMCS

W kontekście obecnej sytuacji geopolitycznej coraz częściej w przestrzeni publicznej mówi się o konieczności odpowiedniego przygotowania na potencjalne zagrożenia. Pojawiają się takie pojęcia jak „ochrona ludności” oraz „obrona cywilna”. Zaczniemy od wyjaśnienia ich znaczenia.

Te dwa pojęcia często są ze sobą mylone. W grudniu 2024 r. została przyjęta nowa Ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej, która wyrażnie je rozdziela i precyzuje.

Ochrona ludności to zespół działań, który ma chronić życie, zdrowie i mienie obywateli w czasie pokoju. Obejmują one głównie sytuacje kryzysowe, takie jak powódzie, pożary, awarie czy epidemie. W zakres tych działań wchodzi np. funkcjonowanie systemów ostrzegania, ewakuacja, pomoc medyczna, zapewnienie dostępu do podstawowych dóbr i usług.

Natomiast obrona cywilna uruchamiana jest w czasie wojny i ma na celu ochronę ludności przed jej skutkami, np. w postaci zapewnienia schronienia, dostępu do wody, żywności lub energii.

Podsumowując, w czasie pokoju mówi się o ochronie ludności, natomiast w momencie wybuchu konfliktu zbrojnego cały system, np. struktury państwa i instytucje oraz ich kompetencje, przechodzi w tryb obrony cywilnej.

Czy jesteśmy jako państwo i społeczeństwo gotowi na sytuacje kryzysowe?

W ostatnich latach podjęto wiele działań, żeby zwiększyć świadomość i przygotowanie obywateli oraz gotowość samego państwa na różne zagrożenia i sytuacje kryzysowe. Na ten stan wpłynęły również wydarzenia takie jak pandemia i wojna w Ukrainie.

Mamy nowe normy prawne, o których już wspomniałam, i to jest bardzo ważny krok. Stale rozwija się także system ostrzegania, alarmowania. Oczywiście to dopiero pewien fundament. Potrzebujemy teraz jasnych wytycznych, konkretnych działań, np. regularnych ćwiczeń oraz nieustannego zwiększania świadomości, jak powinniśmy reagować na różne sytuacje kryzysowe.

Ustawa mówi o tym, że każdy obywatel powinien być przygotowany na 72 godziny samowystarczalności.

Fot. Michał Piat

Należy mieć pakiet przetrwania, na który składają się m.in. woda, żywność, leki, zapas energii w postaci powerbanków. Niezbędna jest też odpowiednia komunikacja między instytucjami państwa a obywatelami. Wiele jest do przemyślenia i zmiany, jeśli chodzi o system ostrzegania i sposób formułowania komunikatów, żeby nie wzbudzać paniki, ale jednocześnie dać do zrozumienia, że dana sytuacja jest poważna, że trzeba być w gotowości i wziąć odpowiedzialność za siebie i swoją rodzinę.

Można powiedzieć, że jako państwo robimy postępy, choć tempo zmian jest zbyt wolne. Od czasów transformacji obszar obrony cywilnej został zaniedbany. Ponadto w społeczeństwie przez wiele lat funkcjonowało przeświadczenie, że wojna to już odległa przeszłość i rzeczywistość, która nas nie dotyczy. Pandemia pokazała, że jednak takie duże kryzysy się zdarzają i musimy być na nie przygotowani. A sytuacja w Ukrainie tylko przypieczętowała ten stan.

Uważam, że wszystko zaczyna się w domu – od nauki i prostych przygotowań oraz świadomości, że jeżeli pojawia się komunikat, to trzeba podjąć odpowiednie

kroki, aby się zabezpieczyć. Naukowo zajmuję się bezpieczeństwem pozamilitarnym i mogę powiedzieć, patrząc na to, co się dzieje w Polsce, że kwestie komunikacji i edukacji to są najsłabsze ogniwa. Kilka lat temu wprowadzono do szkół nowy przedmiot edukacja dla bezpieczeństwa, ale wiele zależy od tego, kto go prowadzi i jak realizuje program.

Jak Polska wypada na tle innych krajów w zakresie przygotowania na sytuacje kryzysowe, w tym działania wojenne? Rozwiązania z których krajów są godne uwagi i możliwe do wprowadzenia u nas?

Dobrym przykładem mogą być państwa skandynawskie – Norwegia, Finlandia, Szwecja i Dania. Tam ochrona ludności jest częścią kultury społecznej. Obywatele od najmłodszych lat są edukowani o różnego rodzaju zagrożeniach, uczestniczą regularnie w ćwiczeniach, dostają praktyczne wskazówki, wiedzą, gdzie są schrony i miejsca ukrycia.

Ważne są też odpowiednio prowadzone kampanie informacyjne. Szwedzi zaktualizowali specjalne poradniki, kiedy wzrosło zagrożenie ze strony Rosji. W krajach

bałtyckich dostępne są aplikacje z mapami schronów, ale trzeba mieć najpierw te schrony, żeby korzystać z takiego rozwiązania.

Polska, tak jak wspominałam, zaczyna nadrabiać zaległości. Mamy fundament, ustawę, instytucje, ale ciągle brakuje przełożenia na codzienność obywateli. W zakresie obrony cywilnej i ochrony ludności mamy jeszcze wiele do zrobienia. Myślę, że jednym z największych wyzwań jest wypracowanie poważnego podejścia obywateli do tych zagadnień. Od najmłodszych lat musimy edukować, budować świadomość oraz ćwiczyć określone sytuacje, tak żeby pewne zachowania i praktyki stały się elementem codzienności i naszego myślenia. Powinniśmy wiedzieć, jak właściwie reagować na określone sytuacje i automatycznie działać.

Co my, jako obywatele, powinniśmy jeszcze wiedzieć i robić, żeby zapewnić sobie bezpieczeństwo? Jak możemy przygotować się na sytuacje kryzysowe?

Jeśli chodzi o indywidualne zabezpieczenie, to warto mieć podstawowe produkty na 72 godziny. Ale co w sytuacji, gdy kryzys będzie się przedłużał? Na przykład w Finlandii funkcjonuje koncepcja przygotowania na zagrożenia i sytuacje kryzysowe na poziomie społeczności lokalnych na 1000 dni, choćby w zakresie budowania systemu żywnościowego w celu zapewnienia sobie podstawowej żywności. Wiemy, kto i co produkuje, tworzymy plan na ewentualność, że zostaniemy na dłużej odcięci od zewnętrznych dostaw. Nie chodzi o długotrwałe magazynowanie produktów, ale o tzw. *food preparedness* – system, który może się uruchomić w określonych sytuacjach i przejść w tryb kryzysowy.

Oczywiście są producenci, którzy zajmują się tym zawodowo, ale są też osoby prywatne. Trzeba rozpoznać, zewidencjonować i przygotować taki plan, który uwzględni to, która rodzina będzie mogła sama się wyżywić, bo będzie mogła coś uprawiać, a której rodzinie trzeba będzie zapewnić wsparcie instytucjonalne. W Polsce funkcjonują rezerwy centralne zadekretowane w polskim prawie, które nadzoruje Ministerstwo Rolnictwa. Problem pojawia się w momencie, kiedy transport i logistyka zostają zaburzone, a łańcuchy dostaw przerwane. I wówczas dana społeczność musi być w stanie zapewnić sobie przetrwanie do czasu, kiedy zostaną one przywrócone. Być może jednym z rozwiązań jest stworzenie takich rezerw na poziomie

najmniejszych jednostek samorządowych, które w razie potrzeby można uruchomić i zapewnić obywatelom dostęp do tych podstawowych dóbr na jakiś czas.

Być może Skandynawowie są taką forpocztą zmian, awangardą. Mnie to osobiście przekonuje i myślę, że w tym kierunku należy podążać, ponieważ żywność i woda to podstawowe produkty, bez których nie da się przeżyć.

Należy poważnie rozważyć taką koncepcję, która u podstaw ma właśnie budowanie lokalnych systemów żywnościowych. To wymaga wysiłku, pracy niemal benedyktyńskiej, wyjścia poza partykularny interes, pracy dla dobra wspólnego, integracji ludności i wzajemnego zrozumienia potrzeb innych, budowania świadomości, że jesteśmy zespołem naczyń połączonych, że nikt z nas na dłuższą metę nie może funkcjonować w oderwaniu od społeczeństwa. Oczywiście w pierwszej kolejności na poziomie jednostkowym musimy zabezpieczyć siebie i swoich najbliższych, ale funkcjonowanie w izolacji nie da nam szans na przetrwanie.

Polski system żywnościowy jest obecnie mocno zintegrowany z rynkiem unijnym i globalnym. Nasi producenci eksportują znaczną część produkcji. Obecna polityka rolna w praktyce oznacza rugowanie z rynku małych gospodarstw rolnych, a one produkują dla społeczności lokalnych. Pandemia sprawiła, że musieliśmy wrócić na lokalny rynek. Postawiła nas w obliczu problemu, czy będziemy w stanie swoimi siłami zaspokoić zapotrzebowanie na żywność.

Norwegowie mają bardzo ciekawą politykę, ponieważ u nich priorytetem jest budowanie samowystarczalności. Prowadzą produkcję rolną w regionach, które mają lepsze warunki klimatyczne, ale jednocześnie starają się wykorzystać tereny, na których teoretycznie nie da się nic uprawiać. Tworzą lokalne odmiany roślin dostosowane do plonowania nawet na kole podbiegunowym.

Niestety mam wrażenie, że w Unii Europejskiej podążamy w przeciwnym kierunku. Po drugiej wojnie światowej w Europie panowało przekonanie, że musi być samowystarczalna żywnościowo, czyli produkować tyle, aby samodzielnie wyżywić swoją populację. Teraz uzależniamy się od krajów na innych kontynentach. Przykładem może być umowa z Mercosurem, która zakłada, że będziemy polegać na dostawcach z zewnątrz. Może i cenowo będzie to opłacalne dla konsumenta, choć też mam tu duże wątpliwości. Na pewno ta umowa nie będzie korzystna z punktu widzenia ochrony

ludności i sytuacji kryzysowych. Jeśli doprowadzimy do tego, że nie będzie opłacalna produkcja żywności w ramach UE, ograniczymy swoje możliwości produkcji żywności na własne potrzeby w sytuacji kryzysowej, ponieważ ze względów ekonomicznych gospodarstwa czy przedsiębiorstwa rolne zostaną zlikwidowane, a odtworzyć je będzie bardzo trudno. Dodatkowy aspekt stanowi jakość tej żywności. Producenci w UE muszą spełnić bardzo wyśrubowane kryteria np. w zakresie użycia środków chemicznych, co z kolei przekłada się na nasze zdrowie, jakość życia i przyszłość.

Myślę, że polityka UE w tej kwestii może okazać się zbyt krótkowzroczna. Trudno budować odporność Wspólnoty na kryzysy, jeśli jednocześnie ograniczamy własne rolnictwo i zwiększamy zależność od dostawców spoza Europy, np. z Ameryki Łacińskiej. Widać tu również pewne sprzeczności między deklarowanymi celami środowiskowymi a realiami globalnego handlu rolnego. Wielkie pola uprawne we wspomnianej Ameryce Łacińskiej, które są wykorzystywane do produkcji rolnej na masową skalę przez korporacje z kapitałem z Europy Zachodniej, pozyskiwane są kosztem środowiska naturalnego, np. poprzez wycinkę kolejnych połąci lasów deszczowych. Tymczasem w UE pod hasłem walki ze zmianami klimatu dąży się do zmniejszenia arealu upraw.

Na popularności zyskuje styl życia zwany preppingiem, który zakłada poważne przygotowanie do przetrwania w sytuacjach kryzysowych. Czy te działania jakoś wpisują się w założenia obrony cywilnej? Czy to trend, którym warto się zainteresować i z niego korzystać? Wszystko z umiarem. Jeszcze kilka lat temu trend preppingowy był traktowany jak aberracja, a preppersi uważani byli za paranoików, którzy szykują się na koniec świata. Pandemia i wojna w Ukrainie nieco zmieniły spojrzenie na te działania. Trzeba jednak zachować zdrowy rozsądek i nie popadać w panikę. Ponadto pewne sytuacje siłą rzeczy są poza naszą kontrolą i naszymi możliwościami.

Możemy spełnić wymóg tych 72 godzin samowystarczalności, który jest elementem preppingu, ale nie jesteśmy w stanie sami przygotować się np. na skutki użycia broni masowego rażenia. Myślę, że na takie ostateczne sytuacje nie ma dobrego rozwiązania. Dlatego trzeba do tych tematów podchodzić zdroworozsądkowo – być odpowiedzialnym, przygotowanym, ale nie popadać

w ekstremę. Powinniśmy budować naszą odporność społeczną i bezpieczeństwo, które nie skończą się tylko na indywidualnych zapasach. Nowoczesne myślenie o preppingu pomoże nam tworzyć lokalne sieci wsparcia.

W szkołach funkcjonuje obowiązkowy przedmiot edukacja dla bezpieczeństwa (dawniej przysposobienie obronne). Na studiach z kolei dostępne są dobrowolne szkolenia wojskowe, np. w ramach Legii Akademickiej. Czy widzi Pani potrzebę wprowadzenia obowiązkowych zajęć dla studentów w tym zakresie?

To bardzo trudne pytanie, ponieważ zwykle jeśli kogoś się do czegoś zmusza, jest to kontrproduktywne. Szkolenia powinny być dobrowolne, a wraz ze wzrostem wiedzy i świadomości będą cieszyły się coraz większą popularnością. Po wybuchu wojny w Ukrainie wiele osób stwierdziło, że chce wyrobić pozwolenie na broń i nabyć umiejętności strzeleckie, co wynikało z pewnej świadomości, że takie kompetencje mogą się przydać. Od kilku lat funkcjonują już szkolenia „Trenuj z wojskiem”, skierowane do osób w różnym wieku, które cieszą się dużym zainteresowaniem. Od 2015 r. na zasadzie dobrowolności działają Wojska Obrony Terytorialnej. Terytorialsi byli zaangażowani w pomoc w trakcie pandemii, zeszłorocznej powodzi i jako wsparcie na granicy polsko-ukraińskiej po wybuchu wojny w Ukrainie czy na granicy z Białorusią. Mam wrażenie, że gdyby nie WOT, nie poradzilibyśmy sobie w wielu sytuacjach kryzysowych.

Myślę, że obowiązkowe zajęcia praktyczne w szkołach dawałyby młodym ludziom podstawy pewnych umiejętności, budowały kulturę i świadomość, ale na studiach powinny odbywać się na zasadzie dobrowolności, a nie przymusu. Warto rozważyć wprowadzenie fakultatywnych modułów praktycznych. Na kierunku bezpieczeństwo narodowe nasi studenci korzystają ze szkoleń z pierwszej pomocy i odbywają zajęcia na wydziałowej strzelnicy.

Ponadto na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa, we współpracy z Wydziałem Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, zostały uruchomione studia podyplomowe Ochrona ludności, obrona cywilna i zarządzanie kryzysowe, które pomogą nabyć i uporządkować wiedzę w tym zakresie wszystkim zainteresowanym, przede wszystkim pracownikom jednostek samorządu terytorialnego.

Rozmawiała Ewa Kawałko-Marczuk

Nasze naukowczynie we władzach PTKS

Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej, powołane 22 kwietnia 2007 r. podczas Walnego Zjazdu Założycielskiego we Wrocławiu, jest najważniejszą ogólnopolską organizacją zrzeszającą badaczy komunikowania oraz mediów. Towarzystwo od początku swojej działalności dąży do integracji środowiska naukowego, uporządkowania obszaru studiów nad komunikacją społeczną i mediami, a także podniesienia ich rangi w kraju. Cele te realizowane są poprzez aktywność sekcji badawczych, organizację kongresów, wydawanie półrocznika „Central European Journal of Communication”, współpracę z międzynarodowymi towarzystwami naukowymi (ICA, ECREA, IPSA, IAMCR) oraz rozwijanie partnerstw z badaczami i uczelniami w Europie Środkowej. PTKS, liczące obecnie ponad 800 członków, stanowi fundament rozwoju dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach w Polsce.

Podczas VII Kongresu PTKS w Katowicach, który odbył się w dn. 22–24 września 2025 r., prof. dr hab. Iwona Hofman, dyrektor Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS, została ponownie wybrana na stanowisko prezesa Towarzystwa. Funkcję tę sprawuje nieprzerwanie od 2013 r., co stanowi wyraz uznania dla jej wieloletnich zasług dla dyscypliny. Dzięki jej inicjatywom i konsekwentnej pracy PTKS przyczyniło się do wpisania nauk o komunikacji społecznej i mediach jako nowej dyscypliny na listę Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Prof. Iwona Hofman od lat wzmacnia potencjał

badaczy i praktyków, pełniąc aktywne funkcje w wielu instytucjach, w tym w Radzie Doskonałości Naukowej, Komitecie Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach PAN oraz Radzie Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN. Po ponownym wyborze na prezesa PTKS prof. Hofman zadeklarowała, że jej celem na kolejną kadencję będzie dalsze wzmacnianie roli Towarzystwa w rozwoju nauki oraz integracji i wspieraniu środowiska naukowców.

Równocześnie w skład Zarządu PTKS powróciła dr hab. Małgorzata Adamik-Szysiak, prof. UMCS, prodziekan ds. studenckich Wydziału Politologii i Dziennikarstwa. Po raz kolejny będzie pełnić funkcję sekretarza Towarzystwa, ciesząc się dużym zaufaniem środowiska naukowego dzięki swojej aktywnej działalności i wkładowi w rozwój dyscypliny. Pani Profesor od 2025 r. zasiada w Radzie Programowej TVP3 Lublin, łącząc działalność naukową z praktyką medialną. Jest autorką kilku monografii oraz kilkudziesięciu artykułów naukowych poświęconych komunikowaniu i mediom. Jej badania nad mediatyzacją polityki, strategiami komunikowania politycznego i kampaniami wyborczymi przyczyniają się do wzmacniania rozwoju i pozycji nauki o komunikacji społecznej w Polsce.

VII Kongres PTKS zgromadził 369 prelegentów, którzy podzielili się swoimi badaniami w 47 panelach tematycznych, obejmujących m.in. transformację medialną, rolę mediów oraz wyzwania współczesnego dziennikarstwa lokalnego i regionalnego.

W trakcie wydarzenia w Muzeum Śląskim wręczono członkostwa honorowe trzem wybitnym osobistościom: prof. dr hab. Marii Wojtak – emerytowanej naukowczynie z UMCS, prof. dr hab. Jadwidze Woźniak-Kasperek oraz Basilowi Kerskiemu w uznaniu ich znaczących osiągnięć naukowych i wkładu w rozwój badań nad komunikacją. W ramach konkursów naukowych przyznano również prestiżowe nagrody, w tym: w konkursie „Doktorat”, Nagrodę im. dr. Karola Jakubowicza za wybitną monografię i nagrodę specjalną w tej kategorii oraz po raz pierwszy Nagrodę im. Walerego Pisarka. Wśród laureatów tej ostatniej znalazła się dr hab. Katarzyna Kopiciecka-Piech, prof. UMCS za współredakcję monografii zbiorowej *Contemporary Challenges in Mediatization Research* wraz z prof. Bolinem Göranem, wyróżniając się znaczącym wkładem w rozwój badań nad mediatyzacją i współczesnymi wyzwaniami w komunikacji.

Ewa Bulisz

Fot. Marcel Goldmann

Panele mediolingwistyczne na VII Kongresie PTKS

Katowice stały się we wrześniu 2025 r. miejscem żywej debaty o kierunkach rozwoju komunikacji społecznej. VII Kongres Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, odbywający się pod hasłem „Człowiek w centrum współczesnej transformacji medialnej”, zgromadził badaczy z całej Polski. W jego programie wyraził się wybrzmiał akcent mediolingwistyczny. Odbyły się bowiem cztery mediolingwistyczne panele tematyczne zorganizowane przez dr hab. Danutę Kępę-Figurę, prof. UMCS z Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach. Zostały zrealizowane dzięki współpracy sekcji Język w mediach PTKS oraz Sekcji Mediolingwistyki Komitetu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach PAN, których przewodniczącą jest Pani Profesor. Referaty wygłosiło 25 badaczy z całej Polski, w tym pracownicy i współpracownicy INoKSIM UMCS, będący członkami sekcji Język w mediach PTKS: prof. Danuta Kępa-Figura, dr Alena Podviazkina, dr Patryk Iwańczyk i mgr Mikołaj Bajew.

W pierwszej sesji „Człowiek w centrum transformacji STRUKTURY MEDIÓW – ujęcie mediolingwistyczne” omówiono kwestie strukturalnych konsekwencji ucyfrowienia komunikacji medialnej i hybrydyzacji form. Analizowano internetowe odpowiedniki dzienników papierowych w Polsce i Słowacji, opisano nowe struktury wykorzystywane w komiksie i felietonie sportowym, a także zaprezentowano przemiany w przestrzeni cyfrowej reportażu.

Podczas panelu „Człowiek w centrum transformacji STYLISTYKI MEDIÓW – ujęcie mediolingwistyczne” wygłoszone zostały m.in. referaty dotyczące roli dziennikarza jako kreatora stylistycznego ukształtowania audycji radiowych, wpływu narzędzi sztucznej inteligencji na stylistykę dźwiękowości gier cyfrowych, medialnych praktyk związanych z ideą *slow life*, a także stylistyki autentyczności wykorzystywanej zarówno w opowieściach spiskowych, jak i transmisjach sprzedażowych.

Trzeci panel „Człowiek w centrum transformacji PRAGMATYKI MEDIÓW – ujęcie mediolingwistyczne” zgromadził badaczy zajmujących się m.in. personalizacją przekazu telewizyjnego, pragmatycznymi uwarunkowaniami wykorzystania feminatywów w serwisach internetowych, wykorzystaniem sztucznej inteligencji w komentarzach sportowych, multimodalnymi uwa-

Fot. Alena Podviazkina

↑ Tematyczny panel mediolingwistyczny

runkowaniami pragmatyki mediów społecznościowych oraz mechanizmami dezinformacji.

Ostatni panel „Człowiek w centrum transformacji EPISTEMOLOGII MEDIÓW – ujęcie mediolingwistyczne” poświęcony został problemom udziału mediów w kształtowaniu obrazu świata, interpretowania rzeczywistości i budowania wiedzy. Zaprezentowano koncepcję ekolingwistycznego wymiaru kryzysu klimatycznego, omówiono językowy obraz świata amerykańskich modernistów reakcyjnych, zarysowano problemy obecności motywów traumy i transgresji w mediach społecznościowych oraz autentyczności komunikacji o zdrowiu psychicznym w serwisie YouTube.

Panele, wpisując się w hasło Kongresu, zaprojektowane zostały na podstawie założeń idei mediolingwistyki otwartej prof. Danuty Kępy-Figury, której teoretyczną bazą jest czteroaspektowa koncepcja gatunku prof. dr hab. Marii Wojtak. Nie bez powodu, ponieważ mediolingwistyczne sesje tematyczne były naukową oprawą jednego z najbardziej poruszających momentów Kongresu – uhonorowania prof. Marii Wojtak, wieloletniej pracowniczki UMCS, wybitnej badaczki prasy, genolog, prekursorki mediolingwistycznego paradygmatu medioznawczego, tytułem honorowej członkini Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej.

Alena Podviazkina

Cenny rezultat poszukiwań Komisji ds. Tradycji Uniwersyteckiej

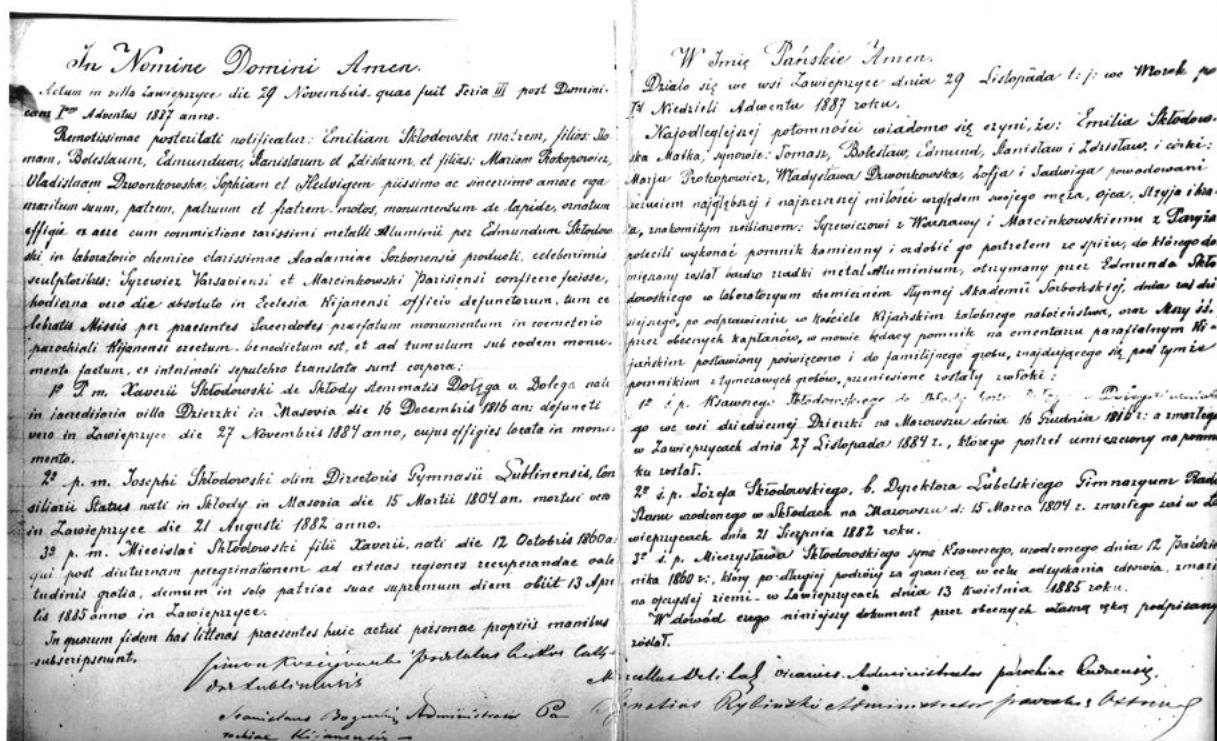
3 kwietnia 2025 r. Rektor UMCS powołał Komisję ds. Tradycji Uniwersyteckiej. Jej celem jest kultywowanie oraz pielęgnowanie tradycji i dziedzictwa Uczelni, formowanie przekazów dotyczących tradycji i dorobku kulturowego UMCS, a także wspieranie inicjatyw promujących dobre imię naszego Uniwersytetu. Podejmowane działania będą służyły budowaniu tożsamości i wyrazistości Uczelni, co wzmocni integrację studentów i pracowników. Budowanie marki UMCS, w ścisłym powiązaniu z postacią Patronki, pozwoli na prezentowanie naszej Alma Mater jako uczelni nowoczesnej i zaangażowanej w rozwój nauki.

Komisja od chwili jej powołania rozpoczęła aktywną działalność. Ma swoją stronę tematyczną w serwisie internetowym UMCS, stara się nie tylko przybliżyć postać Patronki, ale także dostarczać informacje związane z bliższymi i dalszymi krewnymi Marii Skłodowskiej. Chcielibyśmy zaprezentować jeden z naszych sukcesów – udało się bowiem dotrzeć do niepublikowanego dotąd aktu poświęcenia pomnika nagrobnego rodziny Skłodowskich na cmentarzu w Kijanach. Komisja ds. Tradycji Uniwersyteckiej podejmuje działania zmierzające do przeprowadzenia konserwacji tego nagrobka.

Akt poświęcenia pomnika otrzymaliśmy w formie fotokopii od potomków jednej z fundatorek grobowca. Spisanie tego dokumentu kończyło proces fundacji pomnika. W grobowcu pochowany jest m.in. Józef Skłodowski (1804–1882) – dziadek Marii. Akt został

sporządzony 27 listopada 1887 r. w Kijanach i zawiera kilka interesujących informacji. Mówi o tym, że przed 1887 r. na cmentarzu w Kijanach spoczywali w „tymczasowych grobach” trzech przedstawicieli rodziny Skłodowskich. Byli to, oprócz wspomnianego Józefa, jego brat stryjeczny Ksawery (1816–1884) oraz syn tego ostatniego – Mieczysław (1860–1885). Wdowa po Ksawerym oraz ich dzieci zdecydowali o budowie rodzinnego grobowca, do którego przeniesiono szczątki Ksawerego, Józefa i Mieczysława. Fundatorami pomnika byli wymienieni w akcie: wdowa po Ksawerym Emilia oraz ich dzieci: Tomasz, Bolesław, Edmund, Stanisław, Zdzisław, Maria (po mężu Prokopowicz), Władysława (po mężu Dzwonkowska), Zofia i Jadwiga. W akcie nie zostali wymienieni córka Ksawerego, która zmarła jako dziecko, oraz najmłodszy syn Ksawerego i Emilii – Henryk.

Ponadto w dokumencie znajduje się informacja o powierzeniu wykonania pomnika znakomitym rzeźbiarzom: Bolesławowi Syrewiczowi z Warszawy (twórca pomnika z piaskowca z herbem Skłodowskich – Dołęga) i Władysławowi Marcinkowskiemu z Paryża. Rzeźbiarz paryski wykonał medalion z brązu i umieścił na nim portret Ksawerego Skłodowskiego, o czym w akcie czytamy: „z spiżu, do którego domieszany został bardzo rzadki metal Aluminium, otrzymany przez Edmunda Skłodowskiego w laboratorium chemicznym słynnej Akademii Sorbońskiej”. Zapis ten uwiarygadnia inskrypcja w otoku medalionu o treści: „W Sorbonie trudem otrzymane aluminium sto-

pione w tym brzązie świadectwem wdzięczności syna Edmunda”. Inskrypcja istnieje do dzisiaj, co potwierdziły badania pomnika przeprowadzone przez studentów z Koła Nauk Pomocniczych Historii UMCS. Edmund uzyskał aluminium w czasie studiów farmaceutycznych na Sorbonie kilka lat wcześniej, zanim na tej uczelni zaczęła studiować jego kuzynka Maria Skłodowska.

Decyzja o fundacji pomnika zapadła zapewne po śmierci Ksawerego, gdyż na plakiecie – portrecie tego ziemianina znajduje się rok 1885, a na pomniku umieszczono datę 1886 r. informującą o zakończeniu jego budowy. Sześć lat po tych wydarzeniach zmarł Edmund Skłodowski, który również został pochowany w tym grobowcu, co zostało zaznaczone inskrypcją. Na pomniku widnieją napisy upamiętniające wyłącznie Józefa, Ksawerego, Mieczysława i Edmunda.

Prezentowany akt napisany w językach łacińskim i polskim jest interesującym świadectwem zawiązywania fundacji rodzinnej, która miała na celu upamiętnienie zmarłych członków rodziny ziemiańskiej. Dowodzi międzynarodowego rozmachu, dbałości o wystrój artystyczny i dość szybkiej realizacji. Warto zauważyć, że pochówki otrzymały bardzo wąski wymiar, zwłaszcza jeśli uwzględnimy dość znaczne powiększenie się rodu (inskrpcje informują bowiem o pochowaniu w ufundowanym grobowcu zaledwie jednego z dziewięciorga żyjących po 1887 r. dzieci Ksawerego i Emilii).

Równie interesująco wyglądają losy analizowanego aktu. Trafił on w ręce jednej z córek Ksawerego Skłodowskiego – Władysławy, występującej w treści dokumentu. Poślubiła ona powstańca styczniowego Stanisława Dzwonkowskiego, późniejszego dyrektora cukrowni w Kapuścianach na Podolu, a następnie w Krasikowie na Wołyniu oraz w Opolu Lubelskim. W 1880 r. w Krasikowie urodził się ich pierwszy syn Włodzimierz (drugi syn Stefan przyszedł na świat w 1887 r. i zmarł w 1896 r.), który studiował prawo i historię w Warszawie, Odessie, Petersburgu, Lwowie, Lozannie i Paryżu. Był profesorem historii nowożytnej, zaliczanym do uczniów Szymona Askenazego. Wykładał na kilku uczelniach w Warszawie i Łodzi. Jego żoną była Eugenia Kasprzycka. Z tego związku na świat przyszły dwie córki: Halina, po mężu Wasilewska, i Wanda, po mężu Rudowicz. Włodzimierz, ostatni potomek Adama, noszący nazwisko Dzwonkowski, zmarł w 1954 r.

Kopię aktu poświęcenia pomnika nagrobnego rodziny Skłodowskich na cmentarzu w Kijanach przechowała Wanda Rudowicz i przekazała wnukom swojej siostry Haliny Wasilewskiej: Annie Zaborowskiej i Piotrowi Miłkowskiemu, którym jesteśmy wdzięczni za udostępnienie tego dokumentu o wielkim znaczeniu i niezwyklej historii.

Tomisław Giergiel
Małgorzata Karwatowska

← Akt fundacyjny pomnika nagrobnego Skłodowskich i Dzwonkowskich

Międzynarodowe spotkanie fizyków jądrowych na UMCS – 31. edycja „Nuclear Physics Workshop”

Prof. Krzysztof Pomorski

W dn. 16–18 września 2025 r. na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki odbyła się 31. edycja międzynarodowej konferencji naukowej „Nuclear Physics Workshop”. Wydarzenie, organizowane przez Katedrę Fizyki Teoretycznej UMCS we współpra-

cy z Narodowym Centrum Badań Jądrowych w Świerku, zgromadziło uznanych badaczy i specjalistów z całego świata, m.in. z Francji, Ukrainy, Niemiec, Chin i Stanów Zjednoczonych.

Konferencja była przestrzenią do prezentacji najnowszych osiągnięć naukowych oraz wymiany doświadczeń w obszarze fizyki jądrowej.

Tegoroczna edycja miała wyjątkowy charakter – została poświęcona jubileuszowi prof. dr. hab. Krzysztofa Pomorskiego, znakomitego uczonego o światowej renomie, który od wielu lat znajduje się na prestiżowej liście 2% najczęściej cytowanych naukowców na świecie. Prof. Pomorski przez ponad pół wieku związany był z UMCS, a od stycznia 2025 r. kontynuuje swoją działalność naukową w Narodowym Centrum Badań Jądrowych w Świerku.

Rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski zaszczylił swoją obecnością uroczystą sesję otwierającą konferencję, podczas której w imieniu społeczności akademickiej złożył Jubilatowi gratulacje i serdeczne życzenia. Trzydniowe spotkanie obfitowało w inspirujące wystąpienia oraz żywe dyskusje naukowe.

Anna Zdeb

Fot. Michał Piat

Fot. Michał Piat

Fot. Michał Piat

Doroczna konferencja Komitetu Badań nad Migracjami PAN

Instytut Socjologii UMCS był głównym gospodarzem tegorocznej konferencji Komitetu Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk, która odbyła się w dn. 24–26 września 2025 r. pod hasłem „Migracje w kontekstach lokalnych i globalnych”. Została zorganizowana we współpracy z Instytutem Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UMCS oraz Centrum Analiz Migracyjnych MigLab. Po raz 14. badaczki i badacze migracji z całej Polski oraz goście zagraniczni spotkali się, by rozmawiać o migracjach, opierając się na wynikach badań realizowanych w ramach kilkunastu dyscyplin naukowych. W konferencji udział wzięło 220 osób, z których blisko jedna czwarta to młodzi badacze – doktoranci lub studenci, do których KBnM PAN stara się zawsze dotrzeć z zaproszeniem.

Stałym punktem konferencji są warsztaty metodologiczne, odbywające się pierwszego dnia. Na UMCS przeprowadzono aż sześć różnych warsztatów, które dotyczyły m.in. badania dyskursu i narracji migracyjnej, wykorzystania muzealnych kolekcji etnograficznych w badaniach migracyjnych, wizualizacji danych migracyjnych czy metod ilościowych i jakościowych w badaniach pograniczy. Uczestniczyło w nich ponad 50 osób.

Obrady zostały zainaugurowane wystąpieniem przewodniczącej KBnM PAN dr hab. Magdaleny Lesińskiej, prof. UW, a następnie odbyły się otwarte zebranie KBnM PAN oraz panel dyskusyjny z udziałem zaproszonych gości, prowadzony przez prof. Lesińską oraz dr Karolinę Podgórską, przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego konferencji. Tematyka panelu koncentrowała się wokół tematu „Polska jako kraj imigracji. Lokalne i globalne konteksty transformacji”. Uczestniczyli w nim: Bartłomiej Potocki – dyrektor Departamentu Integracji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej; Marta Szczepanik – assistant protection officer z Biura UNHCR w Warszawie; Magdalena Gnyń-Ścigocka – zastępczyni dyrektora Biura Partycypacji Społecznej Urzędu Miasta Lublin; Anna Dąbrowska – prezeska Stowarzyszenia Homo Faber oraz dr hab. Konrad Pędziwiatr, prof. UEK i członek KBnM PAN.

Tego samego dnia rozpoczęły się obrady w 23 sesjach tematycznych. Wieczorem 25 września w Chatce Żaka odbyła się także, prowadzona przez dr. hab. Wojciecha Janickiego, prof. UMCS, dyskusja panelowa

wokół książki prof. Heina de Haasa *How migration really works* z udziałem zaproszonych gości – znanych badaczy migracji: dr hab. Agaty Górny, prof. UW, dr Dominiki Pszczółkowskiej, dr. hab. Witolda Klausa, prof. INP PAN oraz dr. hab. Mikołaja Pawlaka, prof. UW.

Wydarzeniem towarzyszącym była wizyta w Baobabie – centrum integracji lokalnej społeczności, prowadzonym w Lublinie przez Stowarzyszenie Homo Faber we współpracy z Miastem Lublin i stanowiącym świetny przykład skutecznej działalności integracyjnej skierowanej zarówno do nowych, jak i obecnych mieszkańców miasta.

Doroczna konferencja KBnM PAN była okazją do spotkania się środowiska badaczy migracji i stawiania pytań o rolę i kierunek procesów migracyjnych, jakich doświadczamy w wymiarze lokalnym i globalnym. Mocno wybrzmiało pytanie o rolę szkół wyższych w procesach tworzenia rozwiązań praktycznych (politycznych). Głos licznej reprezentacji badaczy migracji z UMCS stanowił istotny element tej debaty, zaś samo powierzenie organizacji tegorocznej konferencji naszemu środowisku jest wyrazem uznania dla realizowanych tutaj badań.

Karolina Podgórska

Fot. Barbara Proń

↑ Panel „Polska jako kraj imigracji”

Wrzesień w Centrum CeReClimEn UMCS

12 września 2025 r. na Wydziale Pedagogiki i Psychologii odbyła się sesja zorganizowana przez Centrum Badań Zmian Klimatu i Środowiska (Centrum CeReClimEn) UMCS w ramach Kongresu Geografii Polskiej. Funkcję przewodniczących pełnili dr hab. Grzegorz Grzywaczewski, prof. UP oraz dr Katarzyna Urban.

Tematyka sesji koncentrowała się wokół szeroko rozumianych konsekwencji zmian klimatycznych, analizowanych zarówno w ujęciu przyrodniczym, jak i społecznym oraz gospodarczym. Przedstawione referaty dotyczyły m.in. dynamiki zasobów wodnych w obszarach górskich i nadmorskich, zmian w przebiegu zjawisk lodowych, a także problemu emisji dwutlenku węgla z gleb leśnych. Podjęto również kwestie związane ze zdrowiem i dobrostanem człowieka w kontekście rosnącej presji klimatycznej oraz znaczeniem usług ekosystemowych dla adaptacji społecznej i środowiskowej.

Referaty charakteryzowały się wysokim poziomem merytorycznym. Ich wspólnym mianownikiem było interdyscyplinarne podejście, wskazujące na potrzebę łączenia różnych perspektyw badawczych w celu pełniejszego rozpoznania skutków zmian klimatu. Dyskusja towarzysząca obradom podkreśliła znaczenie współpracy między ośrodkami naukowymi oraz konieczność przekładania wyników badań na praktyczne strategie adaptacyjne i ochronne.

Dzień wcześniej, 11 września, w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego odbyło się III spotkanie Lokalnej Grupy Interesariuszy projektu ADAPTO – „Regions adapting to climate change” (Interreg Europa 2021–2027). W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele instytucji naukowych, administracji publicznej oraz organizacji zaangażowanych w działania na rzecz adaptacji regionów do skutków zmian klimatu. Cen-

trum CeReClimEn UMCS reprezentowała mgr Magdalena Kozak-Siemińska.

Spotkanie otworzyła Kinga Szafran, zastępczyni dyrektora Departamentu Strategii i Rozwoju Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego. Następnie Katarzyna Kiszczak, koordynatorka projektu (Departament Strategii i Rozwoju) oraz Anna Waseńczuk, koordynatorka działań merytorycznych (Departament Środowiska i Zasobów Naturalnych) omówiły aktualny stan prowadzonych prac projektowych. Narzędzie do zdalnego monitoringu kluczowych parametrów fizykochemicznych zbiorników wodnych w województwie lubelskim przedstawił Mateusz Piejak z Katedry Hydrobiologii i Ochrony Ekosystemów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Podczas warsztatów zastanawiano się, jakie ciekawe inicjatywy z Irlandii, Francji i Grecji – z regionów partnerskich projektu ADAPTO – dotyczące adaptacji do zmian klimatu mogłyby znaleźć zastosowanie w województwie lubelskim. Warsztaty te przygotowały ekspertki projektu z UP – dr hab. Magdalena Pogorzelec, prof. UP i dr inż. Barbara Banach-Albińska. Dyskusja i głosowanie pozwoliły wyłonić inicjatywy szczególnie interesujące z punktu widzenia naszego regionu.

Niespełna tydzień później, 17 września, Centrum aktywnie włączyło się w organizację XXI Lubelskiego Festiwalu Nauki.

Jak pisać i mówić o zmianach klimatu, aby było to ciekawe i zrozumiałe? Jak przekonać innych do dbania o planetę? Jak powinno wyglądać logo, które wyrazi troskę o środowisko? Uczniowie klasy 7 d ze Szkoły Podstawowej nr 57 w Lublinie poznali odpowiedzi na te pytania podczas warsztatów prowadzonych przez mgr Magdalenę Kozak-Siemińską. Ich celem było przede wszystkim rozwijanie kompetencji komunikacyjnych oraz kreatywnego myślenia w kontekście wyzwań klimatycznych. Uczestnicy dowiedzieli się m.in. z jakich

Sesja Centrum CeReClimEn UMCS podczas Kongresu Geografii Polskiej →

Fot. Magdalena Kozak-Siemieńska

części składa się logo i dlatego jest znakiem rozpoznawczym marki. Szczególnym zainteresowaniem cieszyła się część praktyczna: każdy z młodych twórców zaprojektował, namalował i przedstawił logo dla planety.

Podczas warsztatów mgr Magdalena Kozak-Siemieńska omówiła również działalność Centrum CeReClimEn UMCS, a dr Katarzyna Urban przybliżyła uczniom rolę geografii w badaniach nad zmianami klimatu i środowiska, podkreślając znaczenie interdyscyplinarnego podejścia w edukacji ekologicznej.

Kulminacyjnym momentem wrześniowych aktywności było opublikowanie pierwszej monografii naukowej Centrum CeReClimEn pt. *Wyzwania i szanse zrównoważonego rozwoju Lubelskiego Węgla „Bogdanka” S.A. w kontekście uwarunkowań środowiskowych i społeczno-gospodarczych*, która ukazała się nakładem Wydawnictwa UMCS pod redakcją naukową prof. Grzegorza Grzywaczewskiego – dyrektora Centrum. Premiera książki odbyła się 26 września podczas VI Polskiego Kongresu Górniczego.

Monografia jest rezultatem seminarium naukowego o tym samym tytule, które miało miejsce 18 grudnia 2024 r. Inicjatorem wydarzenia był Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., zaś organizatorem – Centrum CeReClimEn UMCS we współpracy z Radą Naukową ds. ochrony środowiska przy LW Bogdanka. Publikacja stanowi interdyscyplinarne opracowanie zagadnień związanych z funkcjonowaniem spółki w kontekście zrównoważonego rozwoju. Zawiera 13 referatów, pogrupowanych w 5 obszarów tematycznych, które ukazują złożoność relacji między przemysłem wydobywczym

a środowiskiem naturalnym i lokalną społecznością. Pierwsza część koncentruje się na analizie zmian stosunków wodnych w rejonie działalności Bogdanki. Drugi blok tematyczny poświęcony jest ocenie różnorodności biologicznej, w szczególności stanu cennych siedlisk przyrodniczych oraz analizie wpływu kopalni na lokalną faunę i florę. Trzecia część skupia się na problematyce odpadów wydobywczych i potencjale biomasy jako surowca wtórnego, czwarta dotyczy relacji między Bogdanką a otoczeniem społeczno-gospodarczym, natomiast ostatnia stanowi próbę spojrzenia na działalność kopalni z szerszej, systemowej perspektywy.

Autorami opracowań są uznani eksperci, reprezentujący kilkanaście renomowanych instytucji – od uczelni wyższych, przez instytuty badawcze, po jednostki zajmujące się ochroną środowiska i gospodarką przestrzenną. Monografia została wzbogacona o przedmowę prof. dr. hab. Krzysztofa Galosa, głównego geologa kraju, oraz Zbigniewa Stopy, prezesa LW „Bogdanka” S.A., co nadaje jej dodatkowy wymiar ekspercki i strategiczny. Całość stanowi cenne źródło wiedzy dla naukowców, praktyków oraz decydentów zainteresowanych odpowiedzialnym rozwojem sektora wydobywczego.

Publikacja wnosi istotny wkład do dyskusji nad przyszłością zrównoważonego rozwoju regionu oraz rolą przemysłu w kształtowaniu relacji ze środowiskiem naturalnym. Jest także przykładem owocnej współpracy nauki z sektorem gospodarczym.

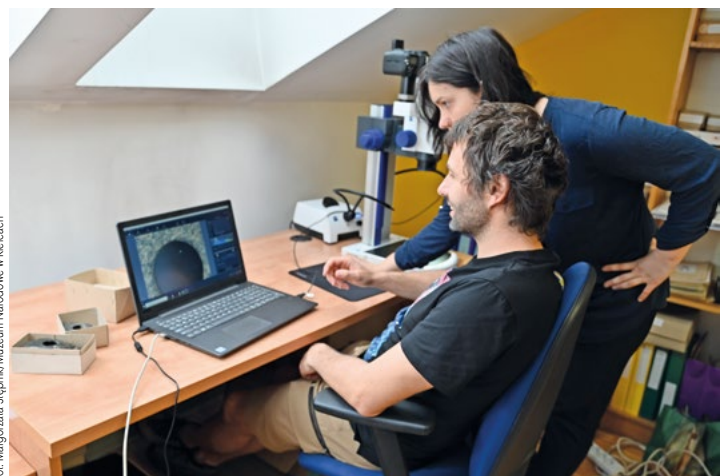
*Magdalena Kozak-Siemieńska
Katarzyna Urban*

Pracownicy UMCS w projekcie Muzeum Narodowego w Kielcach

Muzeum Narodowe w Kielcach, z którym Instytut Archeologii UMCS w 2023 r. podpisał umowę o współpracę, realizuje dofinansowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego dwuletni projekt badawczy pn. „Muzealne magazyny źródłem wiedzy o pradziejach. Ciosła, topory, siekiery i dłuta ze zbiorów Działu Archeologii Muzeum Narodowego w Kielcach – chronologia, technologia i funkcja”. W przedsięwzięciu uczestniczą pracownicy Instytutu Archeologii UMCS – dr Beata Polit i dr Piotr Mączyński oraz emerytowany profesor Jerzy Libera, a także dr inż. Miłosz Huber z Katedry Geologii, Gleboznawstwa i Geoinformacji Instytutu Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej.

Przedmiotem badań jest unikatowy zbiór siekier, toporów, ciosła i dłut przechowywany w Dziale Archeologii Muzeum. Liczy on ponad 250 zabytków odkrytych na obszarze województwa świętokrzyskiego – regionu o wyjątkowo bogatej przeszłości osadniczej. Kolekcja kształtowała się od początku XX w., a jej ważną część stanowią materiały pozyskane podczas badań prowadzonych m.in. przez Zdzisława Lenartowicza, Władysława Okrutnego, Jana Samsonowicza, ks. Stanisława Skurczyńskiego, Janusza Pyzika, Aleksandra Gardawskiego i Zygmunta Krzaka. Uzupełniają ją zabytki pochodzące ze zbiorów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, znaleziska z badań powierzchniowych realizowanych przez Przedsiębiorstwo Konserwacji Zabytków w Krakowie oraz liczne przypadkowe odkrycia.

W większości są to materiały dotychczas niepublikowane, datowane od neolitu po wczesną epokę brązu. Zespół planuje przeprowadzić analizy, których ostatecznym efektem będzie kompleksowe opracowanie zgromadzonych w Muzeum zabytków. Badania będą obejmowały m.in. klasyfikację i określenie kontekstu chronologiczno-kulturowego oraz zastosowanie metod specjalistycznych, w tym niezwykle ważnej analizy traseologicznej, pozwalającej ustalić funkcję i sposób użycia narzędzi. Warto zauważyć, że zabytki wchodzące w skład kolekcji nie zostały do tej pory poddane tego typu badaniom.

Fot. Małgorzata Siepińska/Muzeum Narodowe w Kielcach

↑ Dr Piotr Mączyński i dr Beata Polit

Fot. Małgorzata Siepińska/Muzeum Narodowe w Kielcach

↑ Prof. Jerzy Libera

Istotne również wydaje się, że badania te po raz pierwszy obejmą tak duży zbiór siekier. W celu uwiarygodnienia wyników analiz obserwacjom mikroskopowym będą towarzyszyć prace eksperymentalne, których celem będzie rozwiązanie problematycznych kwestii interpretacyjnych.

Planowane działania obejmują również analizy petrograficzne narzędzi wykonanych ze skał innych niż krzemień, co pozwoli określić kierunki napływu surowca oraz uchwycić ślady kontaktów międzykulturowych w pradziejach.

Rezultaty prac zostaną przedstawione w 2026 r. w dwutomowej, dwujęzycznej monografii. Publikacja będzie stanowiła cenne źródło wiedzy dla archeologów zajmujących się epoką kamienia i brązu, muzealników oraz służb konserwatorskich, a także przyczyni się do lepszego poznania dziedzictwa pradziejowego regionu świętokrzyskiego.

*Piotr Mączyński
Beata Polit*

Spotkanie poświęcone prof. Kazimierzowi Trębaczowi

23 września 2025 r. na Wydziale Biologii i Biotechnologii po raz pierwszy odbyło się wydanie pn. „Iter Vitae Professoris”. Zostało ono poświęcone prof. dr. hab. Kazimierzowi Trębaczowi, który po wielu latach aktywnej działalności naukowej i dydaktycznej przechodzi na emeryturę.

W uroczystości wzięli udział rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski, a także władze Wydziału oraz Instytutu Nauk Biologicznych. W wydziałowej auli licznie zgromadzili się również obecni i emerytowani pracownicy jednostki.

Prof. Kazimierz Trębacz z rąk Rektora otrzymał Medal 80-lecia UMCS. Następnie wysłuchaliśmy wykładu Profesora – niezwykle opowieści pełnej wspomnień związanych z badaniami naukowymi, ale też z przyjaźniami i codziennymi doświadczeniami, jakie towarzyszyły mu podczas pracy na UMCS.

Fot. Bartosz Proll

↑ Od lewej: prof. Anna Matuszewska, prof. Grzegorz Janusz i prof. Kazimierz Trębacz

Na zakończenie uroczystości do sali wbiegli przedstawiciele siatkarskiej drużyny UMCS, którzy wręczyli Profesorowi pamiątkowe zdjęcie z zawodów sportowych. Był to symboliczny gest przypominający, że prof. Kazimierz Trębacz przez lata z zaangażowaniem reprezentował Uniwersytet także na arenie sportowej.

„Iter Vitae Professoris” było wydarzeniem pełnym wzruszeń i wspomnień, a jednocześnie pięknym podsumowaniem bogatego dorobku Profesora.

Agata Dzyr

Prof. Robert Litwiński prezesem PTH

13 września 2025 r. podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów Polskiego Towarzystwa Historycznego w Warszawie prof. dr hab. Robert Litwiński, kierownik Katedry Metodologii i Badań nad XX–XXI w., został wybrany na prezesa PTH (w głosowaniu tajnym udział wzięło 157 delegatów).

Organizatorami wydarzenia, któremu przewodniczył dr hab. Janusz Mierzwa, prof. UJ, byli: Zarząd Główny PTH, Towarzystwo Miłośników Historii oraz Instytut Historii Uniwersytetu Warszawskiego. Wybory wyłoniły także Zarząd Główny na kadencję 2025–2028. Członkiem tego szacownego gremium został dr hab. Marek Sioma, prof. UMCS.

Walne Zgromadzenie Delegatów PTH było częścią „Tygodnia Historii w Warszawie” (9–14 września), któ-

ry obejmował trzy konferencje naukowe: „Przyszłość czasopism historycznych w Polsce”, „Edukacja historyczna na polskich uczelniach” i „Stolice i stołeczność”, a także zjazd dziekanów wydziałów historycznych, dyrektorów instytutów historycznych i przewodniczących rad naukowych dyscypliny historia oraz Konwent Historyczny DziejoKon. „Tydzień Historii” zwieńczony został „Pochodem Historyków” pod hasłem „Historia magistra vitae est!”. Pochód, w którym udział wzięło kilkaset osób, przeszedł z UW na Rynek Starego Miasta, pod siedzibę PTH, TMH i IH PAN. Tam przemówienie wygłosił nowy prezes PTH prof. Robert Litwiński, który zabrał także głos w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza.

Marek Sioma

II Międzykulturowa Konferencja Pedagogiki Sztuki i jubileusz prof. Janusza Gajdy

W dn. 24–26 września 2025 r. odbyła się II Międzykulturowa Konferencja Pedagogiki Sztuki pt. „Sztuka w kreowaniu lepszego świata”, zorganizowana przez Instytut Pedagogiki UMCS oraz Sekcję Pedagogiki Sztuki Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

Konferencja – druga z cyklu zapoczątkowanego w 2020 r. powołaniem Sekcji Pedagogiki Sztuki KNP PAN – zgromadziła kilkudziesięciu naukowców z uniwersytetów m.in. w Warszawie, Łodzi, Katowicach, Toruniu, Białymstoku, Rzeszowie, Krakowie, Słupsku, a także z Ukrainy, Hiszpanii i Włoch.

Uroczyste otwarcie wydarzenia połączone było z sesją jubileuszową dedykowaną prof. dr. hab. Januszowi Gajdzie, wybitnemu pedagogowi i humaniście, świętującemu 70-lecie pracy pedagogicznej oraz 50-lecie uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych.

Profesor, autor ponad 300 publikacji i współtwórca nurtu neopedagogiki kultury, został uhonorowany wieloma prestiżowymi odznaczeniami. Z rąk rek-

tora UMCS prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego otrzymał Medal 80-lecia UMCS. W imieniu prezydenta Lublina Medal „Zasłużony dla Miasta Lublin” przekazała zastępczyni dyrektora Wydziału Kultury Urzędu Miasta Lublin Monika Król. Naukowiec został także odznaczony Medalem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN za Zasługi dla Rozwoju Polskiej Pedagogiki, który wręczyła prof. dr. hab. Agnieszka Cybał-Michalska, oraz Medalem 50-lecia Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS, przekazanym przez dziekana dr. hab. Andrzeja Różańskiego, prof. UMCS.

Podczas uroczystości odczytano także listy gratulacyjne od przedstawicieli świata nauki. Dodatkowo głos zabrali doktorzy wypromowani przez Profesora. Wydarzeniu towarzyszył panel dyskusyjny z udziałem prof. Janusza Gajdy, prof. dr. hab. Jana P. Hudzika, prof. dr. hab. Janusza Kirenki i prof. dr. hab. Dariusza Kubinowskiego, poświęcony dorobkowi naukowemu Jubilata oraz roli sztuki w edukacji.

Obrady konferencyjne obejmujące sesje plenarne i półplenarne koncentrowały się na idei sztuki jako medium kreowania lepszego świata w obliczu wyzwań XXI w., ukazując ją jako narzędzie krytycznej diagnozy współczesnych zagrożeń i konstruktywnego budowania wartości humanistycznych oraz demokratycznych.

Dyskutowano o edukacji artystycznej wobec wojen i migracji, relacjach człowiek – środowisko w dobie kryzysu klimatycznego, międzykulturowości i dialogu w czasach napięć społecznych, a także o roli sztuki w budowaniu empatii, zdrowia psychicznego i odporności wspólnot. Pojawiały się wątki ekologiczne, terapeutyczne, związane z nowymi mediami i sztuczną inteligencją – zarówno w kontekście zagrożeń, jak i potencjału, oraz dotyczące rewitalizacji dziedzictwa kulturowego i artystycznych form oporu.

Konferencja odbyła się pod honorowym patronatem rektora UMCS prof. Radosława Dobrowolskiego, prezydenta Miasta Lublin dr. Krzysztofa Żuka oraz Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Została zorganizowana dzięki wsparciu finansowemu Miasta Lublin oraz Lubelskiego Centrum Inicjatyw Tanecznych.

Fot. Barbara Proń

↑ Od lewej: prof. Janusz Gajda i rektor prof. Radosław Dobrowolski

Urszula Lewartowicz

Uroczystości upamiętniające 25. rocznicę śmierci Jerzego Giedroycia

W związku z przypadającą w tym roku 25. rocznicą śmierci Jerzego Giedroycia w Paryżu zorganizowano uroczyste spotkania skupiające badaczy, wydawców i przyjaciół paryskiej „Kultury”. 12 września 2025 r. w Bibliotece Polskiej odbyła się dyskusja nt. dziedzictwa Jerzego Giedroycia pt. „»Kultura« est absolutement irremplacable / »Kultura« jest absolutnie niezastąpiona”.

Punktem odniesienia dla rozmowy było bibliofilskie wydanie *Autobiografii na cztery ręce* (Biblioteka Instytutu Europy Środkowej). Głos zabrali dr hab. Mirosław Filipowicz, prof. dr hab. Andrzej Mencwel i prof. dr hab. Krzysztof Pomian. Dyskusję poprowadziła prof. dr hab. Iwona Hofman.

Przywołane przez panelistów refleksje ogniskowały wokół spuścizny Redaktora, w tym znaczenia jego „lekcji” (koncepcja ULB, zjednoczona Europa) w nawiązaniu do aktualnej sytuacji w Europie Środkowo-Wschodniej. Podjęty został także wątek stosunku Giedroycia do historii oraz poczucia odpowiedzialności za pamięć i ludzi międzywojnia. Ponadto prof. Pomian dzielił się refleksjami na temat powstawania *Autobiografii na cztery ręce*, nawiązywał do sposobu zadawania pytań oraz wątków dotyczących duchowości Redaktora, których nie poruszył w wywiadzie.

Panel dyskusyjny poprzedziła projekcja filmu dokumentalnego *Kartka z innego świata*, który został zrealizowany przez Andrzeja Mietkowskiego przy współudziale Marty Herling. Produkcja stanowi epilog do losów listu przekazanego Gustawowi Herlingowi-Grudzińskiemu przez współwięźnia obozu w Jarcewie. W lipcu 2025 r. minęło 25 lat od śmierci pisarza i współpracownika paryskiej „Kultury”.

Następnego dnia, w przededniu rocznicy śmierci Redaktora, odbyło się coroczne spotkanie będące podsumowaniem działań Stowarzyszenia Instytut Literacki Kultura i okazją do rozmów, wspomnień oraz omawiania planów związanych z obchodami roku Jerzego Giedroycia (2026).

W opisywanych wydarzeniach uczestniczyły przedstawicielki Pracowni Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu: prof. Iwona Hofman, dr Ewelina Górka i dr Justyna Maguś.

Justyna Maguś

Fot. Justyna Maguś

↑ Od lewej: prof. Iwona Hofman, prof. Mirosław Filipowicz, prof. Krzysztof Pomian i prof. Andrzej Mencwel

Archiwum Justyny Maguś

↑ Od lewej: dr Ewelina Górka, prof. Iwona Hofman i dr Justyna Maguś

Archiwum Romana Wysockiego

Archiwum Romana Wysockiego

III Kongres Badaczy Historii Litwy, Polski, Ukrainy i Białorusi

W dn. 20–24 września odbywał się III Kongres Badaczy Historii Litwy, Polski, Ukrainy i Białorusi pt. „Nowy obraz naszych sąsiadów – nowy język, nowe narracje i nowa edukacja. O przeszłości, teraźniejszości i przyszłości”, którego współorganizatorem był Instytut Historii UMCS.

Funkcję gospodarzy tegorocznych obrad sprawowali Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego oraz Uniwersytet Narodowy „Akademia Kijowsko-Mohylańska”. W gronie partnerów wydarzenia – oprócz IH UMCS – znaleźli się również: Instytut Historii Litwy, Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, Instytut Georga Eckerta, Prisma Ukraina, Instytut Pileckiego oraz Fundacja Krzyżowa.

III Kongres odbywał się w dwóch ośrodkach akademickich: w Kijowie (20 września) oraz w Warszawie (22–24 września). Inauguracja miała miejsce w Kijowie i obejmowała oficjalne wystąpienia, wykład oraz panel dyskusyjny. Ze względu na alarm przeciwrakietowy część obrad przeniesiono do schronu. Instytut Historii UMCS reprezentował dr hab. Roman Wysocki, prof. Uczelni z Katedry Metodologii i Badań nad XX–XXI w., który pełnił funkcję moderatora inauguracyjnego międzynarodowego pane-

lu dyskusyjnego pt. „Swoi» i »obcy» we wspólnocie czterech narodów: wizja przeszłości, teraźniejszości i przyszłości”.

Z uwagi na wojnę w Ukrainie organizację drugiej części Kongresu przejęło Studium Europy Wschodniej UW. W obradach uczestniczyło kilkuset badaczy z 11 krajów, w tym ze Stanów Zjednoczonych i Japonii. Dyskusje toczyły się w ramach 41 paneli tematycznych. Jeden z nich – „Polacy i Ukraińcy wobec rewolucji ukraińskiej 1917–1921” – został przygotowany przez Instytut Historii UMCS. Organizatorami i moderatorami panelu byli dr hab. Mariusz Korzeniowski, prof. Uczelni oraz prof. Roman Wysocki. Prof. Korzeniowski wygłosił również referat w ramach niniejszej sesji.

Warto przypomnieć, że pierwsza edycja tego przedsięwzięcia naukowego, zainicjowana jako międzynarodowa konferencja pt. „Historycy wobec nowych wyzwań w kontekście wojny Rosji z Ukrainą. Rethinking East European Studies”, odbyła się w październiku 2022 r. w Lublinie. Od tamtej pory wydarzenie przekształciło się w kongres naukowy, który gromadzi każdorazowo kilkuset badaczy zajmujących się historią Europy Środkowo-Wschodniej.

Roman Wysocki

V Zjazd Filmoznawców i Medioznawców

Jubileuszowy V Zjazd Filmoznawców i Medioznawców odbył się w Gdańsku w dn. 18–20 września 2025 r. pod hasłem „Manifestacje i przekroczenia: polityki – estetyki – teorie”. Udział w nim wzięły badaczki z Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach, doktorantki ze Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych oraz student kierunku produkcja medialna UMCS.

Zjazd odbył się pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Badań nad Filmem i Mediami (PTBFM), a jego organizatorami byli: Uniwersytet Gdański, Instytut Badań nad Kulturą, Centrum Filmowe im. Andrzeja Wajdy, Instytut Mediów, Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UG.

Zwyczajem zjazdów PTBFM jest zapraszanie do udziału w panelach badaczy, doktorantów i studentów z różnych ośrodków naukowych, reprezentujących zróżnicowane podejścia badawcze. Prof. szt. film. Natasza Ziółkowska-Kurczuk, kierownik Katedry Mediów Audiowizualnych w INoKSiM UMCS, zgłosiła i prowadziła panel „Konteksty estetyczne w kinie polskim do 1989 r.”, w ramach którego zaprezentowała referat pt. „Bohater romantyczny w kinie polskim w okresie PRL-u”. Dr Małgorzata Sławek-Czochra (KUL) przedstawiła referat pt. „Mechanizmy manifestacji i przekraczania w wybranych realizacjach Stanisława Barańki”. Dr hab. Monika Talarczyk (PWSFTviT) omawiała udział kobiet operatorów w polskim kinie w wystąpieniu pt. „Elżbieta Zawistowska – Jedynaczka z kamerą» – o operatorce PKF i filmów dokumentalnych WFD”. Tematem prezentacji lic. Miłosza Zajączkowskiego (UMCS), studenta II roku studiów II stopnia na kierunku produkcja medialna, była analiza filmu Tadeusza Konwickiego w referacie pt. „Przekroczenia estetyczne. Przestrzeń w filmie »Ostatni dzień lata«”.

„Oblicza PRL-u we współczesnym kinie polskim” to tytuł kolejnego panelu, w którym udział wzięły m.in. lubelskie badaczki. Prowadziła go dr Joanna Sosnowska (KUL), która zaprezentowała też referat pt. „Poetyka kina nostalgicznego we współczesnych polskich filmach i serialach o PRL-u”. Prof. dr hab. Marta Wójcicka z Katedry Komunikacji Medialnej i mgr Patrycja Winiarczyk, doktorantka ze Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych UMCS, wystąpiły z prezentacją pt. „Film historyczny jako manifestacja pamięci o PRL”. Mgr Natalia

Zburzyńska, również doktorantka ze SDNS UMCS, podzieliła się wynikami swoich badań na temat narracyjnej roli muzyki w wystąpieniu pt. „Muzyka jako nośnik przeszłości – rola muzyki w filmach biograficznych”. Natomiast „Obraz władzy komunistycznej w wybranych filmach nakręconych po 1989 roku. Analiza transdyscyplinarna” to tytuł referatu prof. dr. hab. Bogusława Skowronka (UKEN).

Panel pt. „Środowisko filmowe – między formacją społeczną a deklaracją tożsamościową. Źródła – narracje – modele” prowadziła dr hab. Barbara Głębińska-Giza, prof. UMCS z Katedry Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej, w którym wzięła też udział z prezentacją „Sygnały kontestacji. Teksty narad filmowych 1952–1955 jako świadectwa śladów oporu wobec presji ideologicznej w zachowaniach werbalnych przedstawicieli tworzącego się środowiska filmowego”, przygotowaną wspólnie z Adamem Wyżyńskim, kierownikiem Działu Biblioteki i Czytelni Filмотeki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego w Warszawie.

W trakcie Zjazdu zorganizowano kilkadziesiąt paneli, wykładów, dyskusji, wystaw i projekcji filmowych, w których udział wzięli badacze niemal ze wszystkich ośrodków medio- i filmoznawczych z Polski oraz goście z zagranicy.

Sekretarzem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Badań nad Filmem i Mediami jest prof. Barbara Głębińska-Giza, a prof. Natasza Ziółkowska-Kurczuk pełni funkcję prezesa Lubelskiego Oddziału PTBFM.

VI Zjazd Filmoznawców i Medioznawców odbędzie się w 2027 r. we Wrocławiu. W 2029 r. VII Zjazd zostanie zorganizowany w Lublinie.

Natasza Ziółkowska-Kurczuk

Lubelscy młodzi geomorfolodzy na warsztatach w Toruniu

W dn. 22–24 września 2025 r. reprezentacja Studenckiego Koła Naukowego Geografów UMCS im. Adama Malickiego w składzie: Maja Brzózka, Dominika Newlacił, Klara Gumińska i Mateusz Orzyłowski uczestniczyła w XVI Warsztatach Młodych Geomorfologów, które odbyły się w Toruniu i jego okolicach. Głównym celem wydarzenia była prezentacja metod badawczych w geomorfologii oraz ich zastosowania na obszarach młodoglacjalnych.

Warsztaty dzieliły się na część terenową oraz katedralną. Podczas sesji terenowych uczestnicy z całej Polski przeprowadzili analizę litofacjalną na terenie żwirowni w Kamionkach (gm. Łysomice). Następnie rozpoznawali gleby kopalne w eolicznym środowisku wydmy śródlądowych, a także dowiedzieli się, jak powstał wąwóz

w Leszczu (gm. Łubianka). Z kolei w trakcie części katedralnej zadaniem uczestników było przeprowadzenie analiz uziarnienia z wykorzystaniem automatycznego analizatora cząstek CAMSIZER M1. W programie wydarzenia nie zabrakło również zajęć prezentujących zastosowania narzędzi GIS w geomorfologii. Wolny czas poświęcono na integrację młodych naukowców, wymianę doświadczeń i zwiedzanie zabytkowej toruńskiej starówki.

Organizatorami wydarzenia byli: Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich – Komisja Innowacyjnych Metod Badań SGP, Studenckie Koło Naukowe Geografów UMK, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMK oraz Komitet Badań Czwartorzędu PAN.

Jakub Wielgus

UMCS na EKOfestiwalu w Lubaczowie

19 września 2025 r. w Lubaczowie odbyła się kolejna edycja EKOfestiwalu – wydarzenia, którego celem jest edukacja ekologiczna, wspólne działania na rzecz środowiska oraz dobra zabawa. Uczestniczyli w nim mieszkańcy urokliwego Lubaczowa. EKOfestiwal organizowany jest corocznie przez Powiat Lubaczowski oraz Stowarzyszenie Geoturystyczne „Roztocze Wschodnie”.

W programie wydarzenia znalazło się wiele atrakcji: warsztaty, konkursy, prelekcje, ekoeksperymenty, interaktywny spektakl „Granie na straganie”, mobilna wystawa Podkarpackiego Centrum Nauki Łukasiewicz oraz akcja „Drzewko za surowce”. Nie zabrakło również stoisk różnych instytucji, m.in. nadleśnictw, Zespołu Szkół w Pszczelnej Woli, Polskiego Radia Rzeszów, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa czy Stowarzyszenia Twórców Sztuki Ziemi Lubaczowskiej. Jednym z partnerów EKOfestiwalu był Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS.

Fot. Michał Zembrzycki

Nasz udział obejmował wykłady dr. Adama Lesiuka i dr. Grzegorza Iwanickiego skierowane do uczniów szkół ponadpodstawowych: „Zero Waste” i „Zanieczyszczenie światłem”. UMCS miał również swoje stoisko promocyjne, na którym przedstawiciele studenckich kół naukowych – SKN Geografów im. A. Malickiego, SKN Geografii Wojskowej i Zarządzania Kryzysowego UMCS „Kryzysowcy” oraz SKN Planistów „SmartCity” – prowadzili działania edukacyjne w zakresie ochrony przyrody, geografii i racjonalnej gospodarki przestrzennej. Studenci prezentowali także ofertę edukacyjną naszego Wydziału.

Michał Zembrzycki

Lubelski Piknik Naukowy, 14 września 2025 r.

Fot. Michał Piłat

CENTRUM PRASOWE

zaprasza do współpracy

media.umcs.pl